

Høgskulen
på Vestlandet

MASTEROPPGAVE

Ytre Sandviken mobiliserer- en kvalitativ studie av samfunnsarbeid i praksis

Outer Sandviken mobilizes - a qualitative study in Community Work in practice

Ragnhild Bolli Nepstad

Master i samfunnsarbeid

Institutt for velferd og deltaking

Veileder Synnøve Kristine Nepstad Bendixsen

2.6.2020

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.

Sammendrag

Tittel: Ytre Sandviken mobiliserer- en kvalitativ studie av samfunnsarbeid i praksis

Formål: Bakgrunnen for studien er planleggingen av bybanetraseen mot Åsane, og hvorvidt den skulle legges i dagen eller i tunell gjennom ytre Sandviken. I november 2017 reagerte en gruppe innbyggere i ytre Sandviken på nyheten om at byrådet gikk inn for trase i tunell, en avgjørelse de mente ville være svært ødeleggende for områdets fremtid. Dette ble starten på en aksjon som varte i tre intensive måneder. Gjennom aksjonsgruppen har jeg i denne studien hatt som formål å undersøke hvordan kjente teorier som deltakelse, empowerment og sosial kapital har bidratt til aksjonsgruppens arbeid for seg selv og området.

Problemstilling: Hvordan har aksjonen i ytre Sandviken mot bybanetrase i tunell ført til sosial deltakelse og endringsarbeid?

Metode: Studien er en kvalitativ studie, med datamateriale samlet inn gjennom 8 uformelle intervju. Informantene har alle en tilknytning til aksjonen i ytre Sandviken, med ulik grad og form for deltakelse. Etter datainnsamling er materialet kodet etter tema, og analysert ved hjelp av sentral teori innen samfunnsarbeid.

Resultat: Studiens funn viser at aksjonsgruppen måtte ha en samlende faktor, en ytre trussel, som styrket samholdet i gruppen og mobiliserte til handling. Hovedkatalysatoren var kunngjøringen av at bybanetraseen mot Åsane skulle gå i tunell gjennom ytre Sandviken. En av hovedmotivasjonene for mobiliseringen var også hensyn til barns oppvekstvilkår- og miljø, men det var også andre faktorer og mekanismer som støttet opp under denne mobiliseringen. Noen av disse dannet grunnlaget for mobiliseringen, men noen av dem er også et resultat av at den kollektive handlingen bar frem. Blant disse var nettverksdannelse innad i gruppen og utad til andre støttespillere, betydning av plass, deltakelse, empowerment, fellesskap og sosial kapital. Disse er alle sentrale mekanismer og faktorer innen samarbeid, men de har også vist seg sentrale for at aksjonsgruppen klarte å nå sitt mål, som var å påvirke politiske prosesser for å oppnå endring for seg selv og sitt lokalsamfunn.

Nøkkelord: mobilisering, deltakelse, empowerment, sosial kapital, fellesskap.

Summary

Title: Outer Sandviken mobilizes – a qualitative study in Community Work in practice

Purpose: The background for this study is the planning of the Bergen Light Rail route towards Åsane, and the discussion about whether it were to be laid above ground or in a tunnel through outer Sandviken. In November 2017, a group of citizens in outer Sandviken reacted to the news that the city council were voting in favour of routing the Light Rail through a tunnel, a decision they felt would be destructive for the future of the area. This became the start of a campaign that lasted for three intensive months. Through looking at the campaign group, my purpose in this study has been to examine how familiar theories such as participation, empowerment and social capital have contributed to the campaign group's work, both for themselves and the area.

Main research question: How has the campaign in outer Sandviken against a Bergen Light Rail route by tunnel contributed to participation and change?

Method: This is a qualitative study, with data material collected through 8 informal interviews. The informants all have ties to the campaign, with differing degrees and forms of participation. After data collection, the material was sorted by topic, and analysed through central theories within Community Work.

Result: This study finds that the campaign group needed a unifying factor, an outer threat, which strengthened the unity within the group and mobilized them into action. The main catalyst was the announcement that the Bergen Light Rail route was to be laid in a tunnel through outer Sandviken. One of the main motivations for the mobilization was also the concern for the environmental and societal conditions for children growing up in the area, but there were also other factors and mechanisms supporting this mobilization. Some of these formed the basis of it, but some of them are also a result of the collective action bearing fruit. Among these were networking within the group and outside towards other supporters, sense of place, participation, empowerment, sense of community and social capital. These are all central mechanisms and factors within Community Work, but they have also proven central in the campaign group

reaching their goal, which was to influence political processes in order to effect change for themselves and their local community.

Keywords: mobilization, participation, empowerment, social capital, sense of community

Forord

Så var det endelig min tur! Arbeidet med masteroppgaven har vært en lang og tidkrevende prosess som til tider har virket uoverkommelig, men nå er dagen her. Ett år senere enn hva som i utgangspunktet var planlagt, men i god samfunnsarbeidsånd så er veien mot målet vel så viktig som målet i seg selv (men det er veldig digg å nå målet altså).

Jeg har en del jeg må takke nå som jeg står her med oppgaven i hånden. Aller først vil jeg rette en stor takk til informantene mine. Det har vært spennende å få lov til å utforske aksjonen deres og hva den har betydd for dere. Deres engasjement og dedikasjon har til tider vært det eneste som har holdt mitt eget engasjement oppe i tunge skriveperioder. Jeg ønsker dere lykke til videre i deres arbeid.

Takk skal også rettes til veilederen min Synnøve Kristine Nepstad Bendixsen. Takk for tålmodighet, forståelse, og gode innspill.

Familie, venner og kollegaer har også sin del i dette prosjektet. Takk til dere som har spurt, og mast, og pushet på. Dere har motivert meg. Og takk til dere som har latt arbeidet med masteroppgaven gått forbi i stillhet. Dere har gitt meg et kjært pusterom.

Så kommer den største takken. Til Mathias, min samboer, kjæreste, veileder, kokk, motivator, hushjelp, venn, psykolog, samtalepartner og sikkert så mye mer at jeg kunne dedikert en hel side til deg. Jeg har sagt det hele tiden, og jeg sier det igjen at uten deg hadde dette aldri gått.

Så vet du det.

Bergen, juni 2020

Ragnhild Bolli Nepstad.

Innholdsfortegnelse

KAPITTEL 1: INNLEDNING	10
1.1 BAKGRUNN FOR VALG AV TEMA OG PROBLEMSTILLING	10
1.2 TIDLIGERE FORSKNING.....	11
1.3 SAMFUNNSARBEID.....	12
1.4 OM YTRE SANDVIKEN OG AKSJONSGRUPPEN	13
1.5 OM BYBANEN	14
1.6 OM PRESSEDENS ROLLE	15
1.7 OPPGAVENS OPPBYGGING.....	16
KAPITTEL 2: TEORETISK FORANKRING.....	18
2.1 MOBILISERING OG DELTAKELSE.....	18
2.2 EMPOWERMENT, MOTMAKT, UNDERTRYKKELSE OG KOMPETANSE SOM MAKT	22
2.3 SYSTEM- OG HANDLINGSKOMPETANSE: KOMPETANSE SOM MAKT	25
2.4 SOSIAL, KULTURELL, ØKONOMISK OG SYMBOLSK KAPITAL.	26
2.5 ØKONOMISK, KULTURELL OG SYMBOLSK KAPITAL	27
2.6 BETYDNING AV Plass	28
KAPITTEL 3: METODE.....	30
3.1 VITENSKAPSTEORETISK POSISJONERING	31
3.2 FORBEREDELSE	31
3.3 UTVELGELSESPROSESSEN	33
3.4 OM INFORMANTENE, ANDRE SENTRALE AKTØRER OG ETISKE VURDERINGER.....	35
3.5 GJENNOMFØRING AV DATAINNSAMLING.....	36
3.6 BEHANDLING AV DATAMATERIALE OG ANALYSER	39
3.7 DATAKVALITET: RELIABILITET OG VALIDITET	41
3.8 TIL ETTERTANKE	42
KAPITTEL 4: AKSJONENS INNLEDENDE FASE.....	44
4.1 TIDEN FØR AKSJONEN	45
4.2 FRA INDIVIDUELT ENGASJEMENT TIL STARTEN PÅ NOE KOLLEKTIVT	47
4.3 ARBEIDERPARTIET ENDRER INNSTILLING OG AKSJONSGRUPPEN OPPRETTES	50
4.4 AKSJONSGRUPPEN UTVIDES.....	53
4.5 GEORG OG FØRSTE FASE; EN TILSVARENDE AKSJON FRA 2015	57
4.6 EN FRISK VIND – AKSJONSGRUPPEN FORTSETTER ARBEIDET TIL GEORG	59
4.7 DRØFTING.....	60
4.7.1 Mobilisering.....	60
4.7.2 Plass.....	63
KAPITTEL 5: DEN INTENSIVE FASEN	65
5.1 ORGANISERING AV AKSJONSGRUPPEN: Å SPILLE PÅ EGNE OG HVERANDRES RESURSER.....	65
5.2 LOKALSAMFUNNET INVOLVERES	68
5.3 BRUKEN AV SOSIALE OG TRADISJONELLE MEDIER	71
5.3.1 Twitter.....	74
5.3.2 Tradisjonelle medier	75
5.4 MØTE MED POLITIKERNE	76
5.5 TRAFIKKPLANLEGGJERENS BIDRAG TIL AKSJONEN	80
5.6 DRØFTING.....	82
5.6.1 Deltakelse	83
5.6.2 Empowerment	85
KAPITTEL 6: AKSJONENS AVSLUTTENDE FASE – ELLER?	88

6.1 EN SEIER ER INNEN REKKEVIDDE – FØLELSE AV FELLESSKAP OG FRUSTRASJON	88
6.2 AKSJONENS BETYDNING FOR NETTVERK OG SOSIAL KAPITAL	92
6.3 HVA AKSJONEN HAR PRODUSERT AV KUNNSKAP	98
6.4 AKSJONGRUPPEN (OG YTRE SANDVIKENS) IBOENDE RESURSER	101
6.5 BYBANEDEBATTEN RULLER VIDERE	104
6.6 DRØFTING.....	107
6.6.1 <i>Fellesskap</i>	107
6.6.2 <i>Sosial, kulturell og økonomisk kapital</i>	108
KAPITTEL 7: AVSLUTNING.....	112
7.1 MOBILISERING OG BETYDNING AV Plass.	112
7.2 DELTAKELSE OG EMPOWERMENT	112
7.3 FELLESSKAP OG SOSIAL KAPITAL.....	113
7.4 EN ENDELIG KONKLUSJON, OG TANKER OM VEIEN VIDERE.....	114
8. KILDER	116
VEDLEGG 1: KART OVER GEOGRAFISK AVGRENSING TIL AKSJONEN	119
VEDLEGG 1: KART OVER BYBANETRASE I DAGEN TIL ÅSANE.....	120
VEDLEGG 3: DEKNING OVER TID	121
VEDLEGG 4: NSD SØKNAD OG GODKJENNING.....	122
VEDLEGG 5: INFORMASJONSSKRIV	125
FORMÅL	125
HVA INNEBÆRER DET FOR DEG Å DELTA?	125
VEDLEGG 6: INTERVJUGUIDE.....	128
INTERVJUGUIDE.....	128
FORELØPIG PROBLEMSTILLING	128
FORSKNINGSSPØRSMÅL.....	128
INNLEDENDE SPØRSMÅL	128
HOVEDSPØRSMÅL.....	128
AVSLUTTENDE SPØRSMÅL	130

Figurer

Figur 1:	Tidslinje over aksjonens fremdrift	s. 17
Figur 2:	Degrees of Citizen Participation (Arnstein, 1969)	s. 19
Figur 3:	Oversikt over snøballutvelgelsen	s. 34
Figur 4:	Oppbygginger av de to gruppene	s. 65

Kapittel 1: Innledning

La det være sagt først som sist: dette er ikke en oppgave om bybanen. Det er heller ikke en oppgave om lokalpolitikk. Dette er en oppgave om hvordan en liten tue kan velte et stort lass: om hvordan innbyggerne i et område i Bergenhus bydel i Bergen kommune mobiliserte lokalsamfunnet for å kjempe for det de mente var til det beste for seg selv, for sine barn og for fremtiden. Jeg skal i denne oppgaven se nærmere på hvordan innbyggerne i ytre Sandviken formet en aksjon, hvordan de jobbet for å snu et politisk vedtak til deres fordel, og således få gjennomslag for at den planlagte bybanetraseen mot Åsane skal legges i den eksisterende motorveien E39 som i dag deler ytre Sandviken i to. Sentralt i oppgaven er aksjonsgruppen som har sitt utspring fra en velforening i ytre Sandviken.

1.1 Bakgrunn for valg av tema og problemstilling

I Bergen har bybanen vært et omdiskutert tema siden de første planene for banen kom på bordet. Den er både elsket og hatet, og har forårsaket utskiftninger i byrådet, metervis med spalteplass og synes å være en evig runddans der de ulike politiske partiene ikke klarer å holde seg til egne vedtak mer enn noen måneder om gangen. Jeg har alltid vært interessert i å holde meg oppdatert på samfunnsmessige spørsmål og debatter, og som masterstudent i samfunnsarbeid har jeg lært å tolke og forstå samfunnet på en ny måte enn hva jeg gjorde før jeg begynte på studiet. Jeg tror at det var denne nye forståelsen som gjorde meg nysgjerrig på hva som rørte seg i Sandviken høsten og vinteren 2017. Der dannet det seg en tydelig stemme blant innbyggerne som ønsket å få bybanen gjennom sitt område på den måten de mente var best; de ønsket en bybanetrase i dagen, og å legge den eksisterende biltrafikken i tunell. På overflaten kunne det se ut som hvilken som helst bybanedebatt, men jeg så og tolket det som skjedde i delbydelen ytre Sandviken som samfunnsarbeid i praksis. Mitt første innsyn i saken fikk jeg gjennom lokalavisene. Der fikk jeg se et glødende engasjement og rask mobilisering av innbyggere som ønsket å endre området sitt til det bedre. Særlig en av områdets velforeninger stod frem som en gruppe som ikke ville slippe taket før de hadde vunnet frem med sine synspunkter. Og det er i all hovedsak fra denne velforeningen mine informanter kommer fra. I løpet av noen måneder klarte de det å snu byrådet og bystyret til å stemme for deres ønskede forslag, en bragd som til tider kunne virke som en

umulig oppgave. I deres aksjon så jeg deltakelse, mobilisering, deltakelse, empowerment, motmakt og flittig bruk av lokale ressurser – alle sentrale begrep innen samfunnsarbeid. Og det er blant annet disse begrepene som blir sentrale i denne oppgaven når jeg skal svare på problemstillingen *hvordan har aksjonen i ytre Sandviken mot bybanetrase i tunell ført til sosial deltakelse og endringsarbeid?* I arbeidet med å komme frem til et svar har jeg også stilt følgende forskningsspørsmål:

- *Hvilke faktorer bidro til oppstarten av aksjonen?*
- *Hvem deltok og hvordan jobbet de i aksjonen?*
- *Hvordan har de involverte blitt påvirket av aksjonen?*

1.2 Tidligere forskning

Denne studien inngår innunder samfunnsarbeid, men den har og elementer av samfunnsplanlegging, samferdsel og politiske prosesser. Beslektete temaer er også sosiale bevegelser og motstand mot store prosjekter. Dessverre har mine søkeegenskaper kommet til kort i søken etter tidligere forskning, og jeg har ikke klart å finne spesifikke studier som kan knyttes direkte til det jeg skriver om i studien min. Dette er noe jeg tar selvkritikk på, og i etterpåklokskapens lys ser jeg at jeg burde tatt grep for å forbedre rammeverket til studien. Jeg vil likevel presentere noen artikler og studier som har vært med på å belyse studien.

I *Community work as part of neighbourhood renewal - a case study* fra 2014 skriver Henriksbø og Grimen om prosjekt Slettebakken som startet opp i 2010. Formålet med prosjektet var å fornye et nabolag som var preget av svake sosiale bånd, høy andel kommunale boliger, rusproblematikk og en heterogen befolkningssammensetning. Resultat fra en innbyggerundersøkelse viste at flere at innbyggerne følte seg utrygge i området, og særlig rusproblematikken bidro til en utrygghet. Det var også liten kontakt mellom de ulike gruppene som bodde i området, til tross for at det var ønske om bedre kontakt. Felles møteplasser var også en utfordring, og de grønne områdene som var tilgjengelig ble sjeldent brukt til dets formål. Gjennom prosjektet etablerte de møteplasser, knyttet sosiale bånd og bygget sosial kapital, bidro til kollektiv handling og bygget kollektiv empowerment, for å nevne noe. En nedenfra- og opp tilnærming var viktig for prosjektets legitimitet, og en gruppe med medlemmer fra lokalmiljøet,

valgt av sine naboer, kom sammen i en gruppe som jobbet med lokale spørsmål. Lignende prosjekter er også satt i gang i Laksevåg (Nordgreen, Økland, Henriksbø & Sudmann, 2018). Området i ytre Sandviken er ikke gjenstand for et slikt områdeløft som er beskrevet i disse to prosjektene, men studiene har relevans til studien i kraft at de handler om mobilisering og kollektiv handling, basert på hverdagslige problemer for innbyggere i et gitt område. Gjennom en nedenfra-og opp tilnærming har innbyggerne selv stått for endringsarbeidet.

Harald Kohts *Tilbakeslag for organisert medvirkning i kommunalt planarbeid* (2018) hevder at samarbeidet mellom kommune og lokale organisasjoner, som velforeninger, er på sviktende grunnlag. Dette til tross for at velforeningene rapporterer om et godt forhold til myndigheter på lokalt nivå. Velforeninger gjennom tiden har bidratt til lokal oppgaveløsning, samt øke medlemmenes sosiale kapital. Saker som skaper mest engasjement i landets velforening har vist seg å være trafikksikkerhet og miljøspørsmål, men de er svært avgrenset og velforeninger går sjeldent inn i saker som ikke er direkte knyttet til eget nærmiljø. Koht påpeker derimot at det er i disse store sakene at velforeningenes medvirkning har gradvis gått nedover, og at de har størst grad av medvirkning i de sakene der de selv tar initiativ til forhandlinger.

Bompengeopprøret, vindkraftmotstand, Bunadsgeriljaen og senest fergeopprøret er alle moderne, og relativt nye aksjoner som har fått stor oppmerksomhet lokalt og nasjonalt. Grønli *Et sunnhetstegn for demokratiet* (2020) skriver at felles for disse opprørene og motstandsgruppene er fokuset på motsetningsforhold mellom by og land og følelsen av avstand mellom den vanlige mannen i gaten og politikerne, og at disse er grunnleggende mekanismer i de ulike bevegelsene. Miljøspørsmålet har vært sentralt i vindkraftmostanden. I tillegg har Facebook vært viktig for å skape oppmerksomhet rundt saken, og for å mobilisere tilhengere i stor skala (Grønli, s. 4). Disse mekanismene er også å spore i aksjonen mot bybanetrase i tunell gjennom ytre Sandviken.

1.3 Samfunnsarbeid

Samfunnsarbeid er en arbeids- og tilnæringsmåte som kan brukes i ulike situasjoner (Henriksbø & Sudmann, 2011, s. 51). Det er et stort fagfelt som rommer mange ulike profesjoner, teoretikere og arbeidsmåter, og kan «(..) medvirke til å bygge fruktbare fellesskap mellom dem det gjelder for å identifisere utfordringer, mobilisere ressurser og iverksette tiltak, basert på ansikt-til-ansikt-

møter og et hverdagslivsperspektiv» (Henriksbø & Sudmann, 2011, s. 55). Videre skriver Sudmann og Folkestad (2015, s. 7) at «Samfunnsarbeid kan innebære en de-stabiliseringsprosess for å skape nye muligheter til selvrepresentasjon, forhandlinger om situasjonsdefinisjoner eller sosial deltakelse».

1.4 Om ytre Sandviken og aksjonsgruppen

Sandviken er et populært område i Bergen kommune i Bergenhus bydel, og på folkemunne deles området opp i indre og ytre Sandviken. Området er kjent for sin nærhet til både sentrum og natur, og er et populært boområde for familier, nyetablerte og studenter. Indre Sandviken ligger nærmest bykjernen og vil bli viet lite oppmerksomhet gjennom oppgaven. Hovedfokuset vil være på ytre Sandviken og et nabolag spesielt. Det er i dette nabolagets velforening at aksjonen i 2017 hadde sitt utspring. Ytre Sandviken ligger på grensen til Åsane bydel, og deles i to av firefeltsmotorveien E39. Veien oppleves av innbyggerne i ytre Sandviken som forurensede både med tanke på helse og miljø. Den produserer mye støy som bærer langt, selv opp på de nærliggende fjellene. Den påvirker også ytre Sandviken og innbyggernes hverdag rent praktisk, der ferdsel til fots og sykkel er vanskelig. Den ødelegger muligheten til å oppleve en helhetlig bydel, der bosted, aktivitetsarenaer og arbeidsplasser oppleves som spredt og delt på grunn av motorveien.

Aksjonen og aksjonsgruppen som oppgaven handler om er en sammensetning av personer som hovedsakelig bor i samme nabolag. I tillegg er det enkelte medlemmer som kommer fra andre nabolag i ytre Sandviken. Aksjonen hadde en klar geografisk avgrensning som de brukte for å definere sine satsningsområder. Denne avgrensningen er basert på tidligere aksjoners avgrensning, og følger ikke kart, bydel eller levekårsinndelinger. Det definerte området er fra Glass-Knag-bygget, til Eidsvågstunellen og området rundt Hellen skole (se vedlegg 1. Merk at Glass- Knag er merket som Sandviksveien 163).

Informantene brukte ofte begrepet «bydel» om sitt eget område, men er ikke for det å regne i bydelsinndelingen. Følger man inndelingen av levekårsssonene i Bergen kommune, er det geografiske området til aksjonen delt i to, der det største området faller inn under *Eidsvåg*, mens området rundt Glas-Knagg tilhører *Hellen*. En levekårsundersøkelse gir ikke det fulle bildet av et

område, men det kan si noe om dets sammensetning. Siden Hellen er en såpass liten del av aksjonen, konsentrerer jeg meg om noen utvalgte nøkkeltall fra Eidsvåg-sonen. Per 01.01.2016 bodde det 5032 personer i levekårssonen Eidsvåg, der den største andelen av befolkningen er mellom 6-15 år, og 20-44 år (Bergen Kommune, 2016, s. 14). Eneboliger, rekkehus og tomannsboliger utgjør 90% av boligmassen (Bergen kommune, 2016, s. 18), og de har ifølge tallene fra 2016 ingen kommunale utleieboliger (Bergen kommune, 2016, s. 22).

Gjennomsnittsinntekten i Eidsvåg er cirka 20 000 høyere enn medianinntekten i Bergen kommune (Bergen kommune, 2016, s. 32), og andel barn som lever i hushold med lavinntekt er 4.4 % mot bys-gjennomsnittet som er på 5.5% (Bergen kommune, 2016, s. 34). De har også en lavere andel lavt utdannet, 13.3%, i forhold til gjennomsnittet som er på 14.1% (Bergen kommune, 2016, s. 36). Eidsvåg skårer derimot litt høyere på faktoren «vansker med familiesituasjonen og sosialt nettverk». Der er bygjennomsnittet 10.7 %, hvor Eidsvåg skårer 14.05 % (Bergen kommune, 2016, s. 28). Samlet sett skårer Eidsvåg 5 på levekårsindeksen der 10 er den dårligste skåren (Bergen kommune, 2016, s. 70).

1.5 Om bybanen

Bybanen er en del av Bergensprogrammet, som siden har blitt innlemmet i Miljøløftet i Bergen kommune (Hordaland fylkeskommune, Bergen kommune & Statens vegvesen, 2019, Miljøløftet, 2019). Miljøløftet er et samarbeid mellom stat, fylke og kommune, der fokuset blant annet er å bygge ut mer og bedre kollektivtransport, samt å redusere utslipp. Bybanen fremstilles gjennom disse planene som et middel for å forenkle kollektivtransporten for de reisende, redusere biltrafikk, og bidra til bolig- og næringsutvikling langs traseen. Bybanen finansieres gjennom Miljøløftet, som igjen finansieres gjennom bompenger, statlige midler og fylkeskommunale midler (Miljøløftet 2019).

I 2010 stod byggetrinn 1 ferdig, og åpnet for drift mellom sentrum og Nesttun. Mens utbyggingen fortsatte mot Flesland, gikk debatten om hvor utbyggingen skulle fortsettes. I 2013 ble det etter en konsekvensutredning vedtatt at bybanen skulle gå gjennom Sandviken i en dagløsning. Dagsløsning vil si at traseen i all hovedsak skal gå på bakkeplan, og ikke i tunnel. Som en konsekvens av dette vil den eksisterende bilveien E39 bli lagt i en forlenget Fløyfjellstunnel. Innbyggerne i ytre Sandviken øyner håp om å få fjernet E39 fra området sitt og i den forlengelse

ta del i den byutviklingen som følger med bybanetraseen. I november 2017 annonserte imidlertid Arbeiderpartiet (Ap), det største partiet i byrådet, at de gikk bort fra dagløsningen. De anså kostnadene for en forlenget Fløyfjellstunell for stor, og ønsket å sende bybanen i tunell slik det opprinnelig var tenkt for biltrafikken. Aps snuoperasjon vil være en sentral del av aksjonens historie. Etter mye press fra innbyggerne, bred mediedekning, og fagfolk som engasjerte seg i saken snudde byrådet, og i et enstemmig vedtak i bystyret 31.1.2018 ble det besluttet å starte utbygging av trase mot Åsane med E39 i en forlenget Fløyfjellstunell. Et kart som illustrerer den planlagte strekningen kan ses i vedlegg 2. Planarbeidet og prosessen med å starte utbyggingen mot Åsane er i gang, og er beregnet å stå fullført i 2031. Det er likevel stor usikkerhet knyttet til strekningen mot Åsane. Beslutningen om å bygge bybanetraseen mot Åsane i dagen var et enstemmig vedtak. I tiden etterpå har blant annet Høyre markert seg ved å så tvil over vedtaket de selv var med på å støtte, og debatten har i opptakten mot lokalvalget høsten 2019 blitt dratt tilbake til Bryggen, og hvorvidt bybanen har livsrett. Det siste kan spores til folkeopprøret mot bompenger, der Folkeaksjonen mot bompenger har som mål å stanse utbyggingen av bybanen fullstendig.

1.6 Om pressens rolle

Et gjennomgående tema for oppgaven vil være informantenes følelse av å bli oversett til fordel for andre områder i Bergen. Dette gjelder særlig i debatten om hvorvidt traseen mot Åsane skal gå over Bryggen eller ikke, som er og har vært et svært betent politisk tema. En innholdsanalyse av den lokale pressens dekning av bybanedebatten opp gjennom årene hadde vært interessant, men oppgavens omfang og retningen jeg har valgt å ta den i gjør at dette faller utenfor oppgavens formål. Likevel ønsker jeg å gi et bilde på hvordan de lokale avisene Bergensavisen og Bergens Tidende har dekket de ulike sidene ved debatten de siste årene. I et sammenlignbart søk i databasen Retriever har jeg hentet frem antall saker med ordenen «Bryggen+bybanen» og «ytre Sandviken+bybanen» fra 1.1.2014 – 1.2.2018. Disse datoene er valgt ut av to grunner. Den eldste stammer fra den tiden der en lignende aksjon som den fra 2017 ble startet av en gruppe innbyggere fra ytre Sandviken, en aksjonsgruppe som kommer til å få plass i oppgaven fremover. Den andre datoen er satt på grunn av at det er dagen etter det enstemmige vedtaket for dagløsningen i byrådet 31.1.2018. Resultatet kan ses i vedlegg 3. Jeg tar forbehold ved bruk av denne oversikten. En slik forenklet statistikk sier ingenting om selve innholdet til artiklene, og

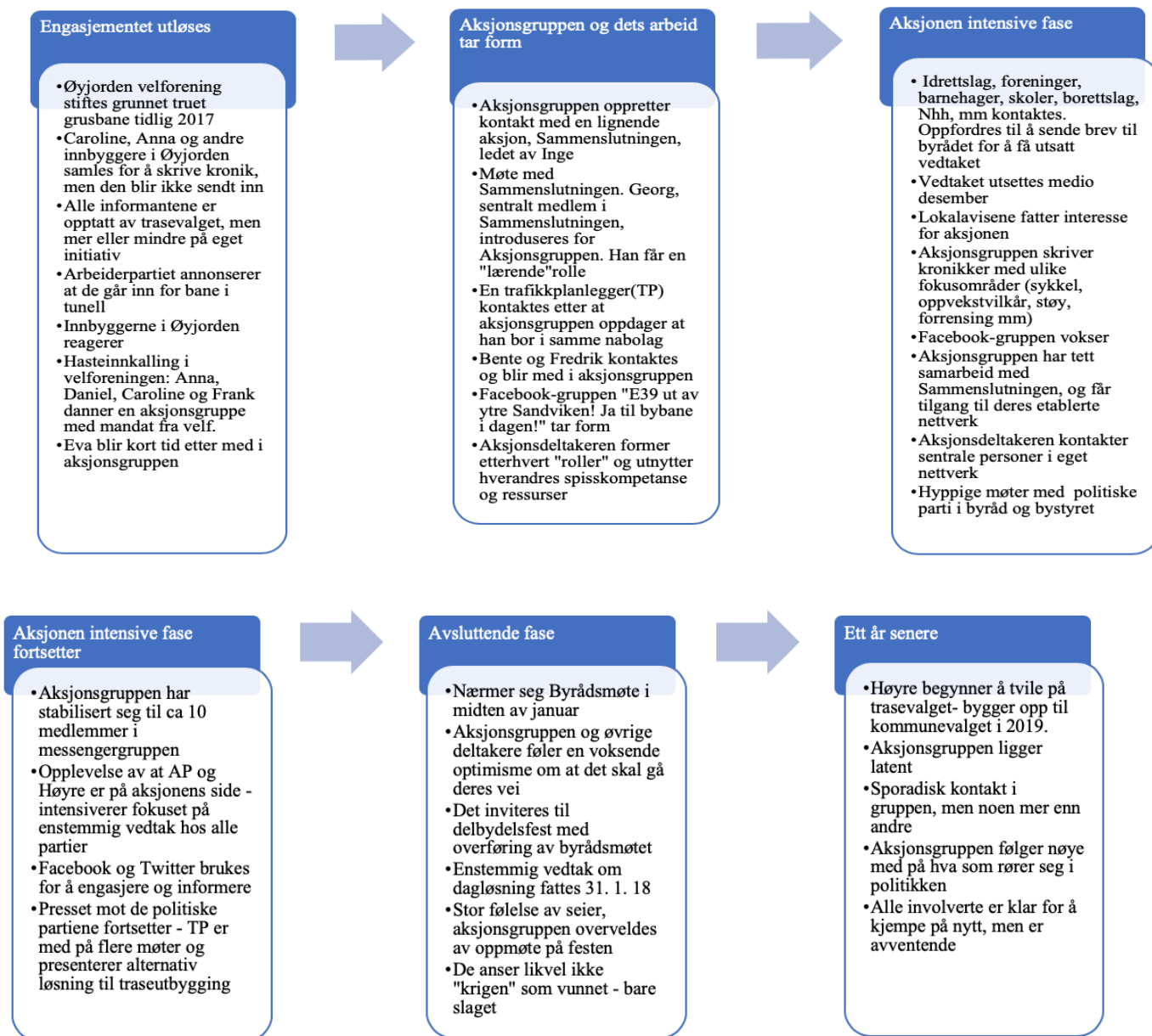
det gir ikke en helhetlig forståelse for hvorvidt ytre Sandviken faktisk fikk mindre oppmerksomhet fra pressen sammenlignet med Bryggen. Jeg tar også høyde for at søkeord har lagt føringer for treff. Jeg forsøker ikke å legge noe mer mening i dette annet enn å formidle et forenklet bilde på hvor mange artikler som ble skrevet om Bryggen opp mot ytre Sandviken i en avgrenset tidsperiode.

1.7 Oppgavens oppbygging

I kapittel 2 vil jeg gjøre rede for det teoretiske grunnlaget for studien. Teorien som blir presentert er sentralt innen samfunnsarbeid. Videre følger kapittel 3, som er metodekapittelet. Her viser jeg bakgrunn for valg av undersøkelsesopplegg, datainnsamling, analysearbeidet med mer.

Hoveddelene av oppgaven er delt inn i tre kapitler, og er bygget opp kronologisk. Kapittel 4 tar for seg den innledende fasen, og viser hvordan velforening ble dannet, hvordan nabolaget fungerte før aksjonen, og hvordan de startet aksjonen. I drøftingen vil jeg se nærmere på *mobiliseringsprosessen* og *utløsende faktorer*, samt teori om *plass*. Kapittel 5 tar for seg den aktive fasen, og vil vise til hvordan aksjonen vokste, hvilke grep som ble tatt for å mobilisere lokalsamfunnet, og hvordan de kollektivt jobbet for å oppnå en endring i eget lokalmiljø. Drøftingen vil ha fokus på begrepene og prosessene *deltakelse* og *empowerment*. Kapittel 6 vil vise hva aksjonen munnet ut i: aksjonens oppnåelse, hva den har gjort for nabolaget, og hvordan aksjonsmedlemmene ser på situasjonen ett år senere og framtidsutsikter for området. Sentralt i drøftingen er *felleskap* og *sosial kapital*. Avslutningsvis kommer kapittel 7 som summerer funnene i studien hvor jeg svarer på studiens problemstilling.

For å gi en oversikt over aksjonens fremdrift har jeg laget en tidslinje (se Fig. 1). Denne vil også gi et innblikk i hva kapitlene vil inneholde.

Figur 1: Tidslinje over aksjonens fremdrift

Kapittel 2: Teoretisk forankring

Samfunnsarbeid favner bredt, og åpner muligheten for å utforske teoretiske perspektiver og teoretikere. I dette kapitlet skal jeg presentere sentrale teorier og begrep innen samfunnsarbeid, med fokus på deltakelse, empowerment og sosial kapital. Disse teoriene vil belyse problemstillingen min: *hvordan har aksjonen i ytre Sandviken mot bybanetrase i tunell ført til sosial deltakelse og endringsarbeid?*

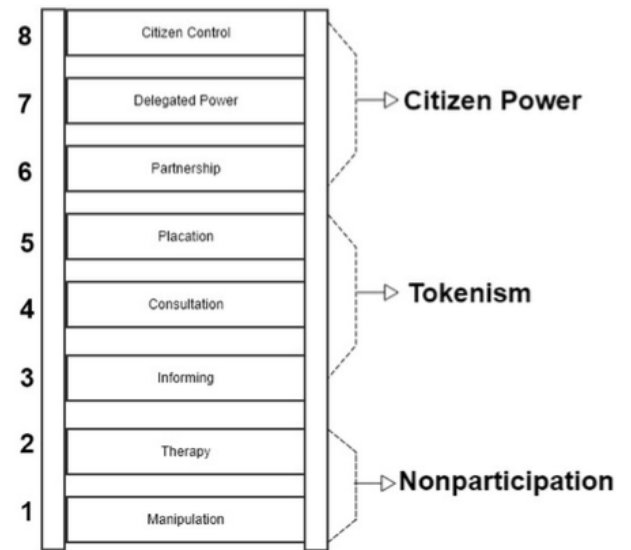
2.1 Mobilisering og Deltakelse

Mobilisering er grunnleggende for å oppnå deltakelse og endringer (Freire, 1999, s. 71, Sudmann & Folkestad, 2015, s. 10). For å kunne mobilisere en gruppe eller et lokalsamfunn er man avhengig av noen faktorer ifølge Kaasa (1989, s. 114-115). Først må det identifiseres et problemområde eller en utfordring i lokalsamfunnet som oppfattes som et problem for flere (Kaasa, 1989, s. 114). Det er formålstjenlig at disse problemene kan identifiseres som hverdagsproblemer – de vil være lettere å identifisere, gjelde flere og på den måten virke samlende. Videre bør det ligge en grunnleggende tro på at endringer er mulig for å at mobiliseringen skal være levedyktig. Sist nevner Kaasa (1989, s. 115) at en utfordrende motpart vil kunne ha en samlende og motiverende effekt på mobiliseringen og lokalsamfunnet.

Deltakelse er en av hjørnesteinene innen samfunnsarbeid, og er sammen med empowerment en avgjørende faktor for samfunnsarbeid (Nikkhah & Redzuan, 2009, s. 170). Deltakelsesbegrepet er flerdimensjonalt, og har ulike betydninger avhengig av hvilken tilnærming man har. Deltakelse kan være en måte å oppleve verden på og hvordan vi velger å leve våre liv (Ledwith & Springett, 2010, s. 13-14). Deltakelse som begrep oppleves som noe aktiverende og engasjerende, men på samme tid kan det også være pasifiserende og hemme følelsen av kontroll over eget liv. I det ligger det således en dimensjon av makt, og spørsmål om ressursfordeling. For å utdype deltakelse har jeg videre valgt å konsentrere meg om tre ulike teorier om deltakelse.

Deltakelse er ifølge Arnstein (1969, s. 216) en strategi som gir dem som i utgangspunktet har lite makt og liten innflytelse i eget liv muligheten til å endre maktfordelingen. Arnstein omtaler disse som har lite makt som «have-nots» - grupper av mennesker som ikke får ta del i politiske og samfunnsmessige prosesser. Det å delta er å redistribuere makt, og gjennom å ta en del av makten er det mulig å oppnå endringer i eget liv. Deltakelse finnes i ulike former, men dersom makten ikke skifter hender mellom de som er makthaver og de som ikke er det, så er ikke deltakelsen reell (Arnstein, 1969, s. 216). Det som skal være en vei mot endring, reduseres til å bli en meningsløs, demotiverende og pasifiserende prosess.

For å eksemplifisere maktfordelingsprinsippet og grader av deltakelse, utviklet Arnstein (1969) modellen «Degrees of Citizen Participation» (Fig. 2). Denne stigen har åtte trinn, hver en egen form for deltakelse. Disse trinnene er igjen delt inn tre kategorier, som beskriver grad av deltakelse (Arnstein, 1969, s. 217).

Degrees of Citizen Participation (Arnstein, 1969)

Trinn en og to representerer ikke-deltakelse, og har ingen redistribusjon av makt. Arnstein viser til at trinnene «manipulation» og «therapy» er en form for falsk deltakelse, som gir makthaverne mulighet til å peke på at de har «have-nots» i komiteer eller lignende, men deres egentlige formål er å belære dem eller kurere dem (Arnstein, 1969, s. 217- 218). Trinn tre, fire og fem representerer grader av tokenisme. Trinnene «informing» og «consultation» åpner opp for at de uten makt gis en stemme og muligheten til å bli hørt, men deres innflytelse er svært begrenset. For å kunne oppnå reelle endringer er de fortsatt avhengig av makthaverne, og at de har en genuin interesse og vilje til å få gjennom saker på vegne av dem. Trinn fem, «placation» har de samme trekkene som trinn tre og fire, men har en høyere grad av rådgivende rolle, dog uten makt (Arnstein, 1969, s. 217). Trinn seks, syv og åtte representerer økende grad av deltakelse, og er kategorisert under «degrees of citizen power». Fra trinn seks, som viser til at forhandlinger og avtalemaking er mulig i møte med makthavere, til trinn åtte som symboliserer full deltakelse og

at fordelingen av makt har gått fra de tidligere makthaverne til «have-nots» (Arnstein, 1969, s. 217). Arnstein påpeker at ingen kan ha full kontroll, eller ha all makt, men at:

People are simply demanding that degree of power (or control) which guarantees that participants or residents can govern a program or an institution, be in full charge of policy and managerial aspects, and be able to negotiate the conditions under which «outsiders» may change them. (Arnstein, 1969, s. 223).

Det presiseres fra Arnstein selv at bevissthet rundt modellens begrensinger er viktig, og at en modell aldri vil kunne representere virkelighetene fullt ut. I tillegg understreker hun at modellen ikke inkluderer barrierer for deltakelse, som rasisme, paternalisme, og uvilje til å fordele makt (Arnstein, 1969, s. 217). Fra de maktesløse, «have-nots», er barrierer å finne i nabolagets og samfunnets sosioøkonomiske situasjon, som blant annet gjør det å organisere seg i grupper utfordrende (Arnstein, 1969, s. 217).

Deltakelse er en aktiv prosess så lenge deltakelsen er initiert av deltakerne selv, og basert på deres egne mål og ønsker. Det er gjennom et fellesskap laget av likesinnede med samme ønsker og mål det er mulig å oppnå endring (Nikkhah & Redzuan, 2009, s. 172). Nikkhah & Redzuan (2009, s. 171) fremmer tre ulike tilnærminger innen samfunnsarbeid og deltakelse: «top-down», «bottom-up» og «partnership». Top-down er initiert og styrt av myndighetene, med lite til ingen reell deltakelse fra innbyggerne og er pasifiserende. Bottom-up beskrives som en grasrot-bevegelse, der all aktivitet styres fra innbyggerne selv og er motpolen til top-down-tilnærmingen. Partnership er en kombinasjon av de førstnevnte, der det er en likevekt mellom styring og målsetting fra myndighetene og innbyggerne (Nikkhah & Redzuan, 2009, s. 171).

Nikkhah og Redzuan (2009, s. 172) understreker viktigheten av å skille mellom deltakelse som middel (mean), og som et mål (end), og at dette kan ses i sammenheng med tilnærmingene top-down og bottom-up. Deltakelse som et middel er pasifiserende, statisk og er en form for deltakelse som har kort tidshorisont, ofte brukt for å nå et bestemt mål satt av myndigheter eller andre initiativtakere med makt uten forankring i lokalsamfunnet. En slik form for deltakelse forbindes med top-down-tilnærming innen samfunnsarbeid.

Som mål er selve deltakelsesprosessen i fokus. Denne type deltakelse er langsiktig, dynamisk og uforutsigbar fordi den er basert på en bottom-up-tilnærming, forankret i lokalsamfunnet med innbyggernes og deltakernes egne mål og ønsker i fokus (Nikkhah & Redzuan, 2009, s. 172). Deltakelse som mål vil også påvirke grad av empowerment. Nikkhah & Redzuan (2009, s. 173) peker på at denne typen tilnærming vil styrke deltakernes empowerment, gi dem følelsen av kontroll, og evnen og troen på at de selv er best rustet til å ta avgjørelser som omhandler sitt eget liv.

Gjennom studiet ble det ofte påpekt fra forelesere som jobber med deltakelse til daglig at man skal passe seg for å se på deltakelse som noe svart-hvitt. For eksempel vil det å være på toppen av Arnsteins deltakelsesstige ikke nødvendigvis alltid være det beste i enhver situasjon. Dette kan igjen leses hos Cornwall (2008, s. 270), som skriver at deltakelse ofte blir oppfattet som noe som er gradert fra dårlig til god deltakelse, men at det ikke nødvendigvis er den rette måten å vurdere det på.

Cornwall (2008, s. 274) skriver i likhet med Nikkhah og Redzuan (2009) at deltakelse kan deles inn i deltakelse som et middel (instrumental), og som et mål (transformativ), men at en som nevnt skal være forsiktig med å vurdere den ene som bedre eller dårligere enn den andre. Der Nikkhah og Redzuan (2009) trekker frem deltakelse som mål som en mer fordelaktig måte å se på deltakelse, mener Cornwall at deltakelse som mål og middel kan ha hver sine fordeler og ulemper. Deltakelse som middel kan bli en utløsende faktor for endringer i grupper og på samfunnsnivå, så lenge saken er riktig. På den andre siden kan deltakelse som mål føre til pasifisering dersom det oppleves som et forsøk fra initiativtakere som ikke fører noe vei. Det skal påpekes at her er deltakelse, både som mål og middel, initiert av «utenforstående» - en profesjonell, eller kommunal ansatt. I kontrast står «spaces that people create for themselves», eller egenskapte rom (Cornwall, 2008, s. 275). Egenskapte rom oppstår gjennom engasjement og samarbeid mellom naboer, kollegaer, eller større grupper. Disse egenskapte rommene eksisterer som regel fordi deltakerne i rommet har en felles interesse – en sak de brenner for. Slike grupper og rom kan være «(...) essential for groups with little power or voice in society, as sites in which

they can gain confidence and skills, develop their arguments and gain from the solidarity and support that being part of a group can offer» (Cornwall, 2008, s. 275).

Deltakelse kan også kategoriseres som dyp deltakelse og vid deltakelse. Dyp deltakelse består av engasjerte deltakere, som selv starter og driver prosessen fremover, og er delaktig i alle ledd. En slik dyp deltakelse fordrer ofte en gruppe bestående av få personer. Vid deltakelse kan samle flere deltakere enn ved dyp deltakelse, men med risiko for at deltakerne kan oppleve en overfladisk deltakelse. Det å få til en balanse mellom dyp og vid deltakelse er ikke nødvendigvis et gode. Først og fremst er dette svært krevende å få til, og ikke hensiktsmessig da det kan føre til at de involverte raskt mister interessen. Det å få til en kombinasjon av dyp og vid deltakelse på ulike tidspunkt i prosessen vil være mer optimalt og bærekraftig. (Cornwall, 2008, s. 276).

Det å delta er ikke fritt frem for alle. Sett bort fra engasjement i saken, er deltakelse eller ikke-deltakelse også avhengig av kulturelle, kjønnsmessige, aldersmessige og sosiale faktorer (Cornwall, 2008, s. 278-279). Dette er potensielle barrierer for deltakelse. I tillegg velger noen selvekskludering. Dette er personer som ikke kan eller har tid til å delta grunnet jobb, barn og så videre. Tid og sted for samlinger og møter kan bidra til selvekskludering, i tillegg til faktorer som manglende selvtillit og følelsen av at å delta er meningsløst (Cornwall, 2008, s. 279).

2.2 Empowerment, motmakt, undertrykkelse og kompetanse som makt

Empowerment er både et begrep og en prosess. Det gir individer og grupper i samfunnet mulighet til å endre sin avmaktsposisjon, og skaper en mulighet til å gjenvinne kontroll over det som gjelder ens eget liv (Askheim, 2012, s. 11-12). Kjernen av empowerment er troen på mennesket som et «aktivt og handlende individ, som vil og kan sitt beste hvis forholdene legges til rette for det» (Askheim, 2012, s. 17). I dette ligger også troen på at makt er noe som er overførbart og mulig å omfordele, som er et element som kan ses i deltakelsesbegrepet.

Empowerment har en emosjonell dimensjon som emosjonell energi, skam og stolthet (Askheim, 2012, s 17, Starrin, 2007, s. 62). Emosjonell energi referer til «de følelsene vi har når vi deltar i sammenhenger, for eksempel møter og ritualer, der vi føler at vi kommer til vår rett» (Starrin, 2007, s. 62). Føler vi at vi kommer til vår rett, at vi blir lyttet til og sett, fylles vi med emosjonell

energi. Dette vil videre føre til blant annet økt selvtillit og handlekraft. På samme måte kan vi tappes for emosjonell energi. Konsekvensene vil da være motløshet, lav selvtillit og liten handlekraft (Starrin, 2007, s. 62). De emosjonelle dimensjonene skam og stolthet er nært knyttet til emosjonell energi: «skam gir lav grad av emosjonell energi, mens stolthet gir høy grad av emosjonell energi» (Askheim, 2012, s. 18). Sosiale bånd påvirkes av grad av stolthet og skam. Dess høyere grad av stolthet og emosjonell energi, dess sterkere og sikrere er de sosiale båndene og vice versa dersom skamfølelsen er høy (Askheim, 2012, s. 18).

En retning innen empowerment-tenkningen er empowerment som motmakt. Hvilke posisjoner individet eller grupper har i samfunnet er sosialt konstruert, og i det ligger også ideen om at posisjoner kan endres. For at endringer skal skje, er det viktig «å skape en bevissthet hos den enkelte om sammenhengen mellom egen livssituasjon og ytre, samfunnsmessige forhold og om at andre i tilsvarende situasjoner opplever lignede avmaktsproblemer» (Askheim, 2012, s. 21). Empowerment som motmakt er sentralt hos Freire.

I Freires virke var dialog, håp, fellesskap og troen på mennesket sentralt (Freire, 1999, 2014). Han mente at de undertrykkede i samfunnet kun kan klare å frigjøre seg fra sine posisjoner og oppnå varig endring gjennom kollektiv bevisstgjøring og mobilisering av likesinnede. Sentralt for å oppnå denne kollektive bevisstgjøringen er dialog. Dialog består ifølge Freire av ord, og ord består av handling og refleksjon (Freire, 1999, s. 71). For at en dialog skal være fruktbar, må den foregå mellom parter som er innstilt på å gi hverandre rett til å formidle sitt syn på egen situasjon og omverden. Dersom den ene parten, makthaveren, nekter å forstå den andre part, vil ikke dialog være mulig. Dialogen «kan ikke reduseres til en handling der en person «overfører» ideer til en annen» (Freire, 1999, s. 73). Det er samspillet mellom partene som fører til refleksjoner og handling. Det generative tema er viktig for å kunne mobilisere og oppnå endringer. Freire skriver at utforskning av det generative tema vil «gjøre menneskene kjent med eller begynne å gjøre dem kjent med en kritisk form for tenkning overfor deres tilværelse (1999, s. 90). Ledwith (2005, s. 98) og Sudmann & Uolkestad (2015, s. 10) beskriver det generative tema som en problemstilling eller et tema som føles relevant for dem det gjelder, og som gjør dem villige til å agere. Dess mer relevant temaet er, dess høyere er sjansen for at det vil motivere til handling (Ledwith, 2005, s. 98).

Gjennom handling og refleksjon over egen situasjon oppdager man hvilke barrierer som hemmer ens frihet, og kritisk tenkning lærer en å stille spørsmål ved tingenes tilstand; hvorfor er situasjonen man befinner seg i som den er, og hvorfor har det blitt sånn (Freire, 2014, s. 19-21). Det å oppdage det generative tema er å tenke kritisk, og uten kritisk tenkning vil endring aldri være mulig (Freire, 1999, s. 77). Samtidig er håpet en drivkraft hos Freire, som mener at det er ingen mulighet til endring uten å ha drømmer, på samme måte som det ikke finnes drømmer uten håp. Dersom håpet forsvinner, stopper dialogen opp (Freire, 2014, s. 81, Freire, 1999, s. 76).

For å kunne utøve kritisk refleksjon skriver Freire (2014, s. 20) at man må endre måten man kommuniserer fra å snakke «til» til å snakke «med». Det å snakke «til» kan tolkes som et uttrykk for paternalisme. Starrin (2007, s. 63) skriver at paternalisme og empowerment står i motsetningsforhold til hverandre. Der empowerment søker maktoverføring og styrking av individet, anser paternalisme menneskene som noen som er «passive, uvitende og har stort behov for hjelp og styring ovenfra» (Starrin, 2007, s. 63). Paternalisme innebærer et hierarkisk system, med eksperter på topp som tar avgjørelser for andre basert på hva ekspertene mener er rett (Starrin, 2007, s. 63). En slik tankegang har stått sterkt gjennom historien, og har påvirket hvordan samfunnet har utviklet seg og hvordan det ser ut den dag i dag. Paternalismen er fortsatt fremtredende innen politikk og offentlig styring, det hovedmotivasjonen for styring og handling ofte er motivert i et ønske om orden (Starrin, 2007, s. 64).

Bracht, Kingsburry og Rissel (1999, s. 86) skriver at empowerment kan deles inn i kollektiv og individuell empowerment. Individuell empowerment defineres som en subjektiv følelse av makt og kontroll over eget liv, og kan oppstå avhengig eller uavhengig av deltakelse i grupper og lignende. Kollektiv empowerment oppnås dersom grupper eller lokalsamfunn deltar i en kollektiv handling som resulterer i økt individuell empowerment, omfordeling av resurser og endringer i maktbalanser. En ytre katalysator som skjevfordeling i maktbalansen eller noe som oppleves som en sosial utfordring er viktig for at kollektiv empowerment skal vokse (Bracht et al., 1999, s. 87-88).

Deltakelse i en kollektiv handling vil øke ens individuelle empowerment gjennom økt mestringsfølelse, økt forståelse av hvordan systemer og deres resurs- og maktfordeling er, samt en økt følelse av gruppetilhørighet. Gruppens eller organisasjonens egenskaper er avgjørende, og

det er grunnleggende at de søker å nå et mål eller øke egen innflytelse for å unngå at deltakelse skal oppleves som bortkastet (Bracht et al., 1999, s. 86-87). Gjennom deltakelse i kollektivet kan gruppen oppnå økt følelse av individuell empowerment, og erverve og omfordele resurser innad i gruppen (Bracht et al., 1999, s. 87 - 89).

Individuell og kollektiv empowerment påvirker hverandre. En sterk følelse av kollektiv empowerment kan øke individuell empowerment. På samme måte kan en forening av personer med individuell empowerment øke kollektive empowerment dersom de utretter noe som kommer fellesskapet til gode.

2.3 System- og handlingskompetanse: kompetanse som makt

For å belyse aksjonens grad av suksess ønsker jeg å trekke frem teorien om handlings- og systemkompetanse. Johansen (2008, s. 32) skriver at et offentlige systemet vil alltid være preget av en fordeling av makt og avmakt mellom det offentlige og det sivile. For å påvirke denne fordelingen er grad av system- og handlingskompetanse viktig. Systemkompetanse innebærer at brukeren av systemet vet hvilke rettigheter den har, og hva den har krav på. Grad av handlingskompetanse forteller noe om hvorvidt brukeren er i stand til å ta i bruk nettopp disse rettighetene og valgmulighetene som er tilgjengelig (Johansen, s2008, s. 33). I praksis vil det si at resurssterke mennesker har større sjanse for å få det de har krav på. Høy grad av både handlings- og systemkompetanse indikerer gode samarbeidsevner, gode evner til å snakke for seg, og evner til å legge frem sin sak på en slik måte at systemet lytter. Det handler altså om resurser. Dess lavere en skårer på disse kompetansetyperne, dess lavere er sjansen for å oppnå best mulig resultat for seg selv (Johansen, 2008, s. 34). Lav systemkompetanse eller handlingskompetanse gjør at en ofte er prisgitt andre, har lite energi og lyst til å prøve å endre sin situasjon. Det skal påpekes at denne teorien opprinnelig er beskrevet av Johansen (2008) i forbindelse med personer med psykisk eller fysisk utviklingshemming, og eldre sine møter med offentlig forvaltning. Jeg mener likevel at det har overføringsverdi til aksjonens situasjon, for det kan fortelle oss noe om hvorfor de klarte å oppnå det resultatet de fikk.

2.4 Sosial, kulturell, økonomisk og symbolsk kapital.

Sosial kapital viser til sosiale nettverk; det er venner, familie og bekjentskap (Hansen & Wiborg, 2010, s. 200), og sentralt i teorien om sosial kapital er at sosiale nettverk er verdifullt (Putnam, 2000, s. 19). Sosial kapital er sosiale bånd og nettverk mellom individer. Disse nettverkene produserer mekanismer som gjensidighet og tillit til dem som er i nettverket. Hutchinson (2012, s. 22) skriver at «nettverkene fører dermed til økt samfunnsengasjement og økt evne til kollektiv handling».

Putnam, som er en sentral teoretiker innen sosial kapital, viser til at sosial kapital som begrep har blitt forsøkt definert i en årrekke. Han viser blant annet til L.J. Hanifor som i 1916 beskriver sosial kapital på samme måte som det forstås i dag. Sosial kapital består av frivillighet, sympati og sosial samhandling mellom individer og familier, som utgjør en sosial enhet. Sosial kapital kan akkumuleres gjennom at en sosial enhet kommer i kontakt med for eksempel en nabo, og den nabo en annen. På denne måten kan et helt samfunn dra nytte av fordelene ved et sosialt nettverk som hjelp, sympati, muligheten til å endre ens hverdag og fellesskap (Hanifor, 1916, i Putnam, 2000, s. 19). I likhet med empowerment har sosial kapital individuell og kollektive aspekter (Putnam, 2000, s. 20). Individuell sosial kapital hjelper oss til å oppnå personlig gevinst. Eksempler på dette kan være en ny jobb gjennom bekjentskap, hjelp i hverdagen, eller støtte og trøst når en trenger det (Putnam, 2000, s. 20). Individuell sosial kapital kan påvirke den kollektive sosiale kapitalen i et lokalsamfunn eller i en gruppe. Gjennom deltakelse i for eksempel en veldedig organisasjon kan individet knytte nære bånd med andre i samme organisasjon, samtidig som organisasjonen bidrar til støtte og hjelp til en utenforstående gruppe (Putnam, 2000, s. 20), slik som Frelsesarmeen eller Røde Kors. Samfunn med høy grad av sosial kapital er preget av tillit og gjensidighet. Samtidig kan sosial kapital ha negative følger: rasistiske grupperinger, terrornettverk og gjenger har alle et nettverk som gjør at deres virke er mulig (Putnam, 2000, s. 21-22).

Bonding og bridging, eller sammenbindende og brobyggende kapital er en dimensjon ved sosial kapital (Ødegård, Loga, Steen-Johnsen & Ravneberg, 2014, s. 40). Sammenbindende kapital er innadskuende, og fungerer som en forsterkende kraft i grupper som er homogene eller som deler en felles identitet (Putnam, 2000, s. 22). Brobyggende kapital er utoverskuende, og omfatter ofte

mennesker og grupper på tvers av sosiale lag (Putnam, 2000, s. 22). Sammenbindende kapital styrker folks identitetsfølelse og forsterker sosiale bånd, og er en forutsetning for brobyggende kapital (Ødegård et al., 2014, s. 40). Brobyggende kapital er viktig i nettverking, og for å «nå steder» i dag er de svake båndene gjennom brobyggende kapital vel så viktige som de tette og nære. Gjennom bekjentskap på tvers av sosiale lag eller sosiale sirkler kan man skaffe seg fordeler som ny jobb, forretningsforbindelser, politisk støtte og kontakter (Putnam, 2000, s. 23).

2.5 Økonomisk, kulturell og symbolsk kapital

Når vi tar valg i livet eller utfører handlinger, er disse basert på våre preferanser og ideologi. Bourdieu (1995, s. 36) skriver at vi er et produkt av det sosiale rommet vi lever i og at det er med på å forme vår habitus. Habitus er vår forståelse av verden, vår smak og våre preferanser, og er formet av oppvekst og klasses tilhørighet (Bourdieu, 1995, s. 36-37). Prieur & Rosenlund 2010, s. 112) skriver at det sosiale rommet er «et univers av grunnleggende sosiale, økonomiske og kulturelle eksistensvilkår», og dette rommet innebefatter ulike posisjoner som utgjør ulike klasser i samfunnet. Klassenes posisjon avgjøres av deres tilgang til ulike kapitaler som økonomisk, sosial og kulturell kapital (Askheims, 2012, s. 94). Bourdieu var opptatt av sosial kapital, da særlig på et individnivå, men i denne sammenheng er det kulturell, økonomisk og symbolsk kapital som er av interesse.

Økonomisk kapital viser til materielle goder, inntekt og formue (Solvang, 2002, s. 57). Kulturell kapital er summen av «utdanning, kultur og smak, fritidsinteresser, livsstil, «gode» vaner, mv.» (Askheim, 2012, s. 94), og hjelper oss å ta beslutninger i hverdagen (Bauman & May, 2004, s. 80). Det ligger en språklig dimensjon i kulturell kapital: «språket får makt fordi enhver ytring er en tolkning og krever tolkning for å bli forstått» (Engelstad, 2005, s. 38). Personer med høy kulturell kapital vil komme bedre ut av møter med andre med høy eller lav kulturell kapital i de situasjoner der person A ønsker å få noe ut av møtet med person B.

For å kunne benytte seg av sosial, kulturell og økonomisk kapital er Bourdieu av den oppfatning at alt kulmineres i symbolsk kapital (Askheim, 2012, s. 94). Dersom egenskaper ved disse kapitalformene blir anerkjent av andre som viktige og betydningsfulle så vil det gi status og makt til den som «eier» kapitalene. For eksempel vil en masterutdannelse være høyere ansett og gi mer

makt enn en yrkesutdannelse fra videregående, og en formue opptjent gjennom arbeid og investeringer vil være mer betydningsfull enn en formue basert på førstepremie i lotto.

2.6 Betydning av plass

For å forstå hvorfor kampen mot trase i tunell var så viktig for aksjonistene er teori om plass viktig. Cresswell (2004, s. 1) skriver at plass som begrep og ide er en del av vår hverdagslige tale, men at plass kan romme både teoretiske og filosofiske dimensjoner. Helt enkelt forklart er plass et sted som er betydningsfullt for den som bruker plassen eller på andre måter er tilknyttet plassen (Cresswell, 2004, s. 7). For at en plass skal være betydningsfull må den bestå av: location (plassering eller sted), locale (lokale) og sense of place (stedsfølelse) (Cresswell, 2004, s. 7). Plassering viser til stedes geografiske plassering, lokale er plassens fysiske utforming som vegger, veier, blomsterbed og så videre. Stedsfølelse er mindre håndfast og viser til en subjektiv og emosjonell tilknytning en har til en plass (Cresswell, 2004, s. 7). Plasser er med på å forme oss som mennesker. Hvor vi vokser opp, hvor vi bor og hvor vi oppholder oss i det offentlige rom preger hverdagen vår, og former oss og hvordan vi opplever og tolker verden på (Cresswell, 2004, s. 11). Hvor vi bor kan være med på å kategorisere omverden inn i «oss» og «dem». Det kan være nyttig, da det bidrar til å skape oversikt og gir en trygghetsfølelse i hverdagen. På den andre siden kan det bidra til konflikter, stigmatisering og fiendtlighet. Plasser kan få merkelapper som trygg eller utrygg, flott eller stygg, rik eller fattig. Uavhengig av merkelapper vil plasser prege mennesket som vokste opp der eller føler tilknytning til stedet. Det vil være en del av ens identitet som man kan være villig til å forsvare og beskytte mot trusler hvis stedet betyr nok for en (Cresswell, 2004, s. 21).

Hjemmet er en plass som alle har en eller annen tilknytning til, både på godt og vondt. Cresswell (2004, s. 24) skriver at «home is an exemplary kind of place where people feel a sense of attachment and rootedness», og er en plass som kan føles som et sted med mening og omsorg. Hjemmet blir en trygg havn, som ruster oss mot påkjenninger fra plasser utenfor. Hjemmet som plass kan være en arena for empowerment, og fungerer som en arena hvor man kan bygge sin identitet og samle energi (Cresswell, 2004, s. 26). Rose (1993, s. 53 i Cresswell, 2004, s. 25) kritiserer derimot denne ensidige måten å betrakte hjemmet på. Hun peker på at for mange, i dette

tilfellet kvinner, opplever hjemmet som et sted for undertrykkelse og misbruk, og at tradisjonell teori om plass og hjem ikke tar hensyn til dette.

Plass er sosialt konstruert, og skapes, gis mening og defineres av de som besitter mest makt (Cresswell, 2004, s. 26-27). Siden plass er sosialt konstruert er det også mulig å endre, og er i en evig utviklingsprosess (Cresswell, 2004, s. 30 og 37). Samtidig som plass kan være meningsfullt og identitetsskapende, finnes også *ikke-steder*. Slike steder oppleves som steder på vei til noe, som et sted uten identitet, særpreg, og uten mening for dem som bruker plassene. Eksempler på slike ikke-steder er flyplasser og motorveier (Cresswell, 2004, s. 45.-46)

Kapittel 3: Metode

I dette kapitlet skal jeg gjøre rede for hvorfor og hvordan jeg valgte undersøkelsesopplegget for oppgaven. Jeg vil også vise til hvordan jeg forberedte meg til datainnsamlingen, gjennomføringen, og prosessen rundt bearbeiding av datamaterialet. Først vil jeg starte med å klargjøre mitt ståsted når det gjelder debatten rundt bybanen. Grønmo (2016, s. 21) skriver at et metodologisk problem som kan oppstå er at forskerens sosiale bakgrunn og erfaringer kan prege hvordan den forstår og tolker empirien som innhentes, såkalt *refleksivitet*. Som innbygger i Bergen på snart fjortende året har det vært umulig for meg å unngå debatten rundt Bybanen, og følgelig ta en stilling til den. Jeg er positivt innstilt til bybanen, men har ingen engasjement eller interesser i den annet at jeg på et personlig plan ønsker videre utbygging av banen og at jeg bruker den daglig. Samtidig har jeg en forståelse for motstanden den møter. Bybanen har i de seneste årene blitt kritisert for å være for dyr, for treig, og at den ikke går der folk bor. Dette kan settes i sammenheng med det pågående bompeng-opprøret i Bergen, som blant annet ikke ønsker at bilistene skal betale for utbyggingen av banen. Jeg kommer opprinnelig fra distriktet, og vokste opp på et sted der vi var avhengig av bil for å komme oss rundt utenom skolebussens rutetider. Følelsen av å bli oversett kan jeg kjenne igjen på begge sidene av debatten. Likevel var det ikke selve bybanen som gjorde at jeg fattet interesse i aksjonen for dagløsningen. Den var underordnet det faktum at innbyggerne i ytre Sandviken og Øyjorden syntes for meg å komme inn som et friskt pust i debatten om traseen mot Åsane, og som klarte å dreie mediefokuset over til en del av byen som tidligere hadde blitt viet lite oppmerksomhet. Det var måten de tok plass i media og historiene om hvordan de utviklet aksjonen som var interessant. Dette var også et fokus som jeg bevisst tok med meg inn i arbeidet i utviklingen av undersøkelsesopplegget og intervjuguiden.

Studien er en casestudie, og jeg har vært interessert i å få frem aksjonistenes egne opplevelser av aksjonen. En casestudie kjennetegnes blant annet ved at universet er lite, og mengden informasjon som hentes ut er stor (Grønmo, 2016, s. 99). Casestudier har som formål å utvikle en helhetlig forståelse av det som studeres, eller å utvikle «begreper, hypoteser eller teorier» (Grønmo, 2016, s. 105). Studier som sistnevnte er mer vanlig innen komparative studier, og for å oppnå teoretisk generalisering til et større univers (Grønmo, 2016, s. 105). I min studie har jeg vært opptatt av å undersøke en analyseenhet for å utvikle en helhetlig forståelse av denne. Målet

er ikke å oppnå teoretisk generalisering, men å forstå hvordan denne gruppen av aksjonister har bidratt til å skape endringer i eget liv. Videre kan denne studien likevel inngå i lignende studier som omhandler grupper av mennesker som har vært i samme situasjon. Jeg forholder meg til en norsk kontekst, og bybaneaksjonen har likhetstrekk til den allerede nevnte bompengesaksjonen, vindmøllemotstanden og Bunadsgeriljaen. Disse blir omtalt som folkeopprør, folkeaksjoner eller sosiale bevegelser. I likhet med aksjonen i ytre Sandviken bærer de preg av å komme fra grasroten og å være dannet ved hjelp av sosiale medier, av og for innbyggere som føler at de ikke blir hørt av institusjonelle enheter som stat, fylke eller kommune.

3.1 Vitenskapsteoretisk posisjonering

Studien er en forstående studie der «(...) hensikten med forstående studier [er] å utvikle en mer helhetlig forståelse av de forholdene som studeres, og å belyse hvilken mening eller betydning som knytter seg til handlinger og hendelser i samfunnet» (Grønmo, 2016, s. 391). Dette sammenfaller med valget av casestudie som en helhetlig forståelse av et fenomen. I analysearbeidet har jeg blant annet jobbet ut ifra en fenomenologisk forståelse av datamaterialet, som kjennetegnes med at det som analyseres er «handling og opplevelser i folks hverdagsliv» (Grønmo, 2016, s. 392). Informantenes livsverden og deres subjektive opplevelse av den er sentral i en slik forståelse. Denne tilnærmingen har lagt premisser for oppgavens kronologiske oppbygging, og er et analytisk grep gjort for å bevare informantenes egen beretninger og deres forståelse av aksjonen. Dette innebærer at jeg ligger veldig tett til informantenes beretninger gjennom oppgaven.

3.2 Forberedelser

Mitt arbeid med masteroppgaven startet med å undersøke aksjonen og annen relatert informasjon gjennom media og offentlige nettsteder. Dette ga meg en viss oversikt over hvordan aksjonen hadde utviklet seg, og hvilke aktører som var involvert. Denne oversikten ga meg mulighet til å utforme en foreløpig problemstilling. Denne var «*hvordan opplevdes aksjonen og prosessen mot bybane i tunell i Ytre Sandviken av innbyggerne som deltok?*».

Etter utforming av den foreløpige problemstillingen hadde jeg en klar ide om utvelgelse av analyseenheter og hvordan jeg skulle produsere data. Tankeprosessen rundt dette hadde foregått

simultant med forberedelsene og utformingen av problemstillingen. Valget falt på *uformell intervjuing* og utvelgelse av analyseenhet gjennom *snøballutvelging*. Snøballutvelging er en strategisk utvelgelse, og brukes for å hente ut kvalitative data (Grønmo, 2016, s. 113). Fordelen med en strategisk utvelgelse er at den er fleksibel og gir rom for å hente inn nye informanter dersom det skulle vise seg å bli nødvendig etterhvert som analyse av datamaterialet skrider frem (Grønmo, 2016, s. 113). Denne fleksibiliteten var viktig for meg å ha da jeg, tross mine forundersøkelser, ikke hadde inngående kunnskap om hvordan aksjonens form og innhold så ut. Snøballutvelging ville gi meg en mulighet til å få tak i andre medlemmer av aksjonen som ikke hadde vært fremtredende i media. Det å få tak i informanter med ulik grad av deltakelse anså jeg som viktig for oppgavens legitimitet, og en slik strategisk utvelgelse kunne gi meg tilgang til dette.

Valget av uformelt intervju ble også tatt med tanke på fleksibiliteten en slik datainnsamlingsstrategi byr på. Etter å ha veiet for og imot gruppeintervju, valgte jeg å gjennomføre intervjuene en til en. Valget ble tatt på bakgrunn av den foreløpige problemstillingen, som tok sikte på å undersøke den personlige opplevelsen til hver enkelt, og ved gruppeintervju risikerer en at den enkelte opplevelse kan drukne i mylderet, og at individer som ikke var fornøyd med alt kan vegre seg for å ta dette opp i plenum. Et uformelt intervju er fleksibelt, og kan ikke planlegges på en detaljert måte, og denne fleksibiliteten er et egnet verktøy til å få hentet ut informantens personlige opplevelse av samme sak på en god og hensiktsmessig måte. Det tillot meg å kunne strukturere intervjuene ulikt, basert på hvordan informantene selv ønsket å starte sin fortelling om hva de hadde opplevd. Det stilles likevel krav om å utforme en intervjuguide på forhånd med tema og tilhørende spørsmål for å legge rammer rundt intervjuet. Informantens svar dannet så datagrunnlaget for forskningsopplegget.

I utformingen av intervjuguiden strevde jeg litt med å komme frem til spørsmål som jeg følte traff godt nok. Jeg valgte derfor å bruke tiden min på å utforme NSD-søknaden ferdig. Gjennom dette arbeidet gikk jeg gjennom teori som jeg så for meg kom til å bli aktuell for studien. Jeg tror det var denne gjennomgangen som fikk meg på rett spor når det kom til utformingen av spørsmålene. Grønmo (2016, s. 168-169) skriver at intervjuguiden formes av studiens

problemstilling. Den foreløpige problemstillingen åpnet for at jeg kunne utforme en intervjuguide som omfattet flere ulike temaer. Sammen med veileder gikk vi gjennom utkastet til intervjuguiden og redigerte den ned i størrelse og form, der jeg før første intervju hadde en intervjuguide bestående av innledende spørsmål om bakgrunn, 18 hovedspørsmål basert på sentrale begrep og teorier innen samfunnsarbeid, samt enkelte underspørsmål. Disse underspørsmålene var ment som hjelp til meg selv dersom jeg ikke fikk utfyllende svar. Jeg var opptatt av at første spørsmål skulle være at de selv fortalte sin opplevelse av aksjonen fra start til slutt. Før utvelgelsen av analyseenheter tok til, hadde jeg sendt inn og fått godkjent søknad hos NSD.

3.3 Utvelgelsesprosessen

Snøballutvelgning skjedde i samarbeid med informantene selv. Første kandidat til utvelgelsesprosessen fikk jeg gjennom min veileder som hadde bekjente i området, og hun satte meg i kontakt med det som skulle bli min første informant. I tillegg satte veilederen min meg i kontakt med en annen bekjent fra det aktuelle området. Denne personen var ikke ment som en informant, men en som hjalp meg med å komme i kontakt med andre potensielle informanter. Jeg skrev en mail der jeg presenterte meg selv, prosjektet, og hva det ville innebære for de som ønsket å delta i studien. I tillegg la jeg ved samtykkeskjema og infoskriv som var utarbeidet i forbindelse med NSD- godkjenningen. Min epostadresse og mobilnummer ble også lagt ved for å gi flere muligheter til å ta kontakt med meg. Denne informasjonen ble videresendt via den bekjente til personer den mente kunne være aktuell som informanter.

Jeg fikk raskt respons på mailen som den bekjente sendte ut. Min første informant (Anna) videresendte også eposten min til andre medlemmer i aksjonen som hun mente var viktige å snakke med. Utvelgelsen stoppet da utvalget ansås som stort nok. Det ble tilsammen åtte intervjuer som ble gjennomført. Det var to andre intervjuer som var planlagt, men som av ulike årsaker falt gjennom. Disse vil likevel bli inkludert i oppgaven da de blir nevnt av det andre informantene i intervjuene. I likhet med informantene er de anonymisert.

Det var viktig for meg å oppnå en jevn fordeling av kjønn blant informantene, men jeg var forberedt på å ha overvekt av et kjønn hvis det viste seg at det ga et bilde på de involverte i

aksjonen. Det viste seg at de involverte i aksjonen er ganske jevnt fordelt kjønnsmessig, og jeg endte opp med fire kvinner og fire menn. Før snøballutvelgingen startet hadde jeg også et ønske om at informantene, uavhengig av kjønn, hadde ulik alder, utdanning og utdanningsnivå, samt hadde ulik grad av deltakelse. Målet om ulik alder og utdanning viste seg å være vanskelig å oppnå da de involverte i aksjonen var svært like når det kom til disse to kategoriene. Derimot var de mer ulike i grad av deltakelse i aksjonen. Gjennom epostutveksling med informantene fikk jeg mitt første innblikk i deres oppfattelse av egen rolle i aksjonen, noe som gjorde meg sikker på at jeg skulle få tilgang til ulike historier fra hver av dem.

Dersom jeg ikke hadde fått tak i nok informanter, var planen å starte snøballutvelgelsen på nytt. Dette viste seg å ikke være nødvendig. Hvordan snøballutvelgelsen har fungert vises gjennom figur 3 nedenfor:

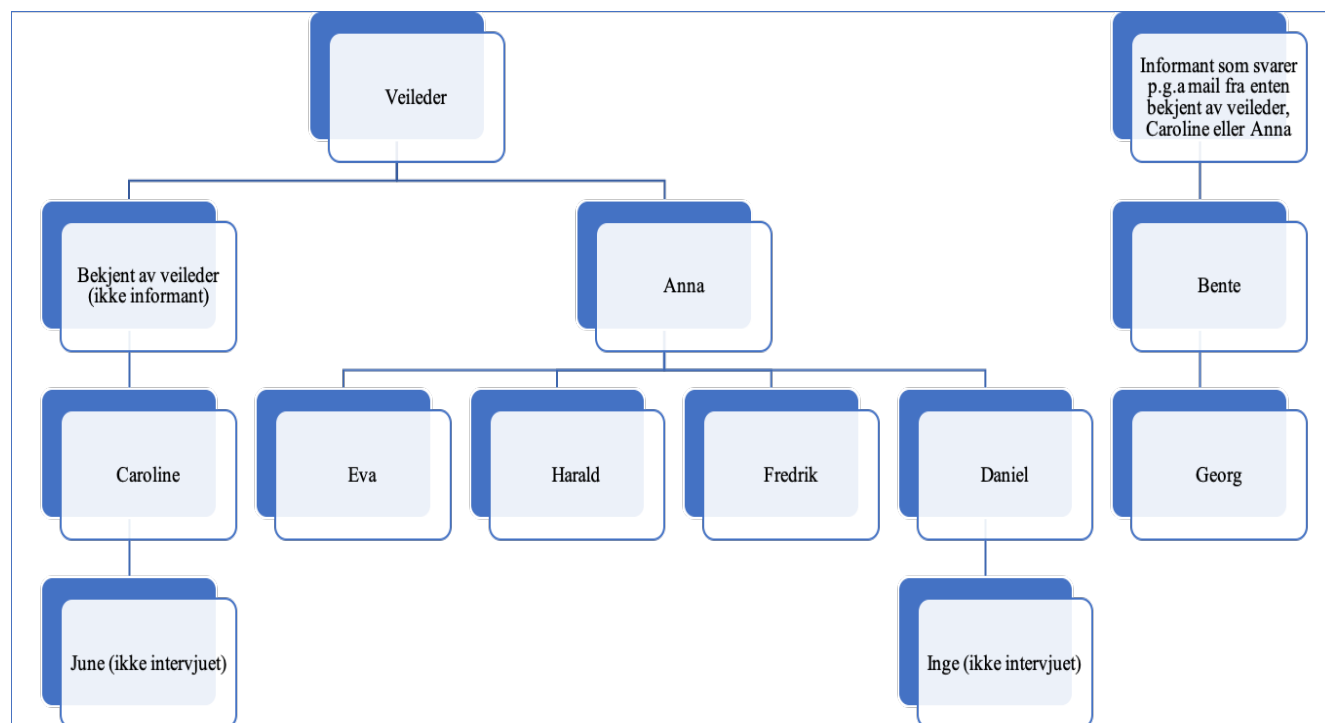

Fig 3. Oversikt over hvordan snøballutvelgelsen utartet. Vedrørende Bente er det uklart hvem som satt henne i kontakt med meg, men både Bekjent, Caroline og Anna videresendte mailen min med forespørsel om noen ønsket å delta. Georg kom jeg i kontakt med gjennom Bente. De øvrige informantene oppga fra hvem de hadde fått videresendt mailen fra. Merk at det ble opprettet kontakt med June og Inge, men at de av ulike årsaker ikke ble intervjuet.

3.4 Om informantene, andre sentrale aktører og etiske vurderinger

Informantene er voksne mennesker fra et område med få sosiale utfordringer, og de anses ikke som representanter fra en utsatt gruppe. Det er likevel viktig å reflektere rundt etiske og moralske aspekter ved undersøkelsen. Grønmo (2016, s. 32-33) skriver at en som forsker skal være tro mot etiske normer som bør være styrende for alle forskingsopplegg. Som forsker skal man også særlig ta hensyn til dem som deltar i forskningsopplegget. Informantene fikk alle god og tydelig informasjon om studiens formål og hvordan den gjennomføres. De kunne selv avgjøre om de ønsket å delta, og fikk informasjon om at de kunne trekke seg fra studien dersom de på et tidspunkt ønsket så. Informantene ble anonymisert, og gitt navn alfabetisk etter hvilken rekkefølge jeg intervjuet dem. For eksempel 1. intervju ble Anna, 2. intervju Bente og så videre. En egen liste over navn og fiktive navn ble oppbevart avskilt fra annet materiale, og oppbevart på en trygg og sikker måte. På grunn av sakens natur, kan det være en risiko for at andre involverte i aksjonen som skulle komme til å lese studien kan kjenne informantene igjen. Grunnet studiens fokus på Ytre Sandviken og dets innbyggere, vil stedsnavnet ikke bli anonymisert. Dette var noe som ble informert om i samtykkeskjema før intervjuene tok til.

Som nevnt var det to intervjuer som ikke ble gjennomført. Disse to personene vil likevel få plass i oppgaven da de er to personer som har vist seg å være sentrale i nettverket og mobiliseringen, og kommer derfor tydelig til syne i gjennomgangen av datamaterialet da de blir ofte nevnt av informantene. De har fått de fiktive navnene *Inge* og *June*. En annen sentral skikkelse i studien er en trafikkplanlegger som har vært engasjert i saken og fremtredende i media. Han var engasjert i aksjonen, men ble sett på av de andre informantene som en som hadde en rådgivende rolle. Denne personen har fått navnet *Trafikkplanleggeren* (TP). Innledningsvis hadde jeg en tanke om at TP skulle være en av informantene. Etterhvert som jeg fikk god respons fra aksjonsmedlemmene, og så gjennom intervjuene hvilken rolle TP hadde i aksjonen, tok jeg avgjørelsen om å ikke kontakte ham. I tillegg til disse anonymiserte aktørene, vil det komme frem andre navn som ikke anonymiseres. Dette er offentlige figurer, politikere og øvrige, som har frontet saken på en eller annen måte.

Anna, som var mitt første intervju, ga meg en større innsikt i hvordan aksjonsgruppen fungerte. Der lærte jeg at omfanget på gruppen var cirka 10-12 personer, et antall som blir nevnt av flere av informantene. Jeg tror dette antallet kommer av at av de 10-12 var noen mer aktive enn andre, og at enkelte var mer involvert i ulike deler av aksjonen. I arbeidet med å bearbeide datamaterialet innså jeg at dette var en detalj som jeg burde ha fått oppklart med informantene underveis i intervjuene.

Anna listet også opp navn på sentrale figurer i den gruppen som hun skulle «purre på» for å få dem til å delta. Det var også i dette intervjuet jeg innså at aksjonsgruppen hovedsakelig består av personer fra Øyjorden. Jeg bestemte meg så videre om å fokusere på denne gruppen, og se om det dukket opp andre aksjonister som var involvert, men som bodde utenfor dette området. Av studiens åtte informanter bor fem av dem, Anna, Caroline, Eva, Daniel og Harald, i Øyjorden. Disse er også medlemmer i Øyjorden velforening, en forening som vil bli viet en del plass i kapittel 4 da den var av betydning for aksjonen. Av de resterende tre er Fredrik og Bente to medlemmer av aksjonsgruppen som bor i ytre Sandviken, men utenfor Øyjorden. Georg er den eneste av informantene som ikke en del av aksjonsgruppens harde kjerne, men en viktig nøkkelspiller grunnet hans deltakelse i en tidligere lignende aksjon fra 2015. Denne aksjonen vil også bli viet plass i oppgaven grunnet dens relevans til aksjonen i 2017. I likhet med Fredrik og Bente bor Georg i ytre Sandviken.

3.5 Gjennomføring av datainnsamling

Alle informantene fikk som nevnt tilsendt informasjon via epost om formålet med studien og intervjuet, samt informasjon om hvilke rettigheter de har som informanter. I tillegg signerte hver enkelt informant et skjema om samtykke før selve intervjuet begynte. Jeg valgte å ikke levere intervjuguiden ut på forhånd, da jeg var interessert i å få tak i svar som ikke er tenkt ut på forhånd.

Selve intervjuene ble gjennomført i samarbeid med informantene. Jeg var fleksibel i tiden der datainnsamlingen skjedde, og lot dem vite at jeg var tilgjengelig på dag- og kveldstid. Jeg ønsket at intervjuene skulle foregå på steder der hver enkelt ville føle seg komfortabel, og la opp til at

informantene kunne få velge når og hvor det passet for dem å gjennomføre samtalen. Av åtte intervjuer ble tre gjennomført hjemme hos informantene, tre på arbeidsplasser, og to på cafe. Intervjuene ble tatt opp på diktafon, og hver fil ble i ettertid gitt filnavn etter de anonymiserte navnene. Før datainnsamlingen var planen å ta notater underveis for å gi supplerende data. Jeg brukte notatboken som et sted der jeg noterte stikkord om ting som kom opp under samtalen som jeg ville følge opp senere i intervjuet, samt viktige poeng som kunne videreføres til neste intervju. Grønmo (2016, s. 172) skriver at etterhvert som intervjuene skrider frem vil innsikten øke, og det kan bli behov for å endre og utbedre opplegget. For hvert intervju jeg gjorde økte min følelse av kontroll over intervjuguiden, og jeg redigerte den etterhvert som jeg oppdaget nye interessante spørsmål, eller at enkelte spørsmål var irrelevante. Fire spørsmål ble lagt til i intervjuguiden etter mitt første intervju. Under samtalen med Anna fremhevet hun betydningen Trafikkplanleggeren hadde for aksjonen. Som nevnt hadde jeg en tanke om å få TP som en av informantene, men gikk bort fra dette mye basert på informasjon jeg fikk fra Anna. Der kom det frem at han var på siden av aksjonen, samtidig som han var en viktig del av den. Dette bidro til at jeg formulerte spørsmålet «Hva tror du TP har hatt å si for aksjonen?» som jeg tok med meg videre i studien. I tillegg var Anna opprørt over tendenser fra Høyre som på det tidspunktet tilsa at de var på vei til å gå bort fra å støtte en dagløsning gjennom ytre Sandviken. Dette var opplysninger som jeg ikke hadde fått med meg, og hennes tanker og reaksjon rundt dette bidro til å utforme spørsmålet «Hva tenker du om at Høyre har begynt å «vingle» igjen?». I ettertid er dette et spørsmål som er særs muntlig utformet, og er i en risikosone for å være ledende. Samtidig sammenfaller spørsmålet med et av de avsluttende spørsmålene som var «Føler du at aksjonen er avsluttet?». Disse to ga meg ett innblikk i hvilke følelser informantene satt inne med tanke på fremtiden for seg selv, området og videre arbeid med aksjonen. Et spørsmål som ble lagt til var formulert for å få frem hva informantene tenkte rundt betydningen av en Facebook-gruppe de hadde opprettet i forbindelse med aksjonen. Det lød «Hva har Facebook-gruppen betydd for aksjonen?», og i dette spørsmålet lå en tanke om å få frem samspillet mellom de deltakende og andre som engasjerte seg i saken gjennom Facebook-gruppen.

I intervjuet med Caroline tok hun opp et tema som omhandlet media og kjønn. Hun hadde tanker om at aksjonen fikk mer oppmerksomhet i media grunnet andelen av kvinner som deltok i aksjonen, og at dette skilte seg litt ut fra demografien som vanligvis fronter samferdselsdebatten,

som Caroline beskrev som «middeladrende, hvite menn». Caroline var mitt tredje intervju, og jeg tok med spørsmålet «Hva tror du kjønn har hatt å si for mediedekningen?». Jeg fikk mange interessante tanker tilbake rundt dette, men i sluttfasen av analysearbeidet så jeg at dette falt på utsiden av studiens omfang.

Jeg valgte også å ta bort to spørsmål etter tre intervjuer. Disse fremstod som overflødige, samt at de var like i utforming som andre, men mer treffende spørsmål. Spørsmålet «Tror du noen opplevde å bli ekskludert fra aksjonen, eller bedrev selveksklusjon?» ble kuttet til fordel for «I ettertid, tror du aksjonen var åpen for deltakelse fra alle som ønsket det?», da denne formuleringen opplevdes fra min side som mer åpen og mindre aggressiv enn det første. Jeg valgte også å ikke stille spørsmålene «Hvordan opplevde du dynamikken i aksjonsgruppen?» og «Følte du en tilhørighet til gruppen og til enkeltpersoner?». Til gjengjeld beholdt jeg «Hvordan ble du påvirket av de andre som deltok i aksjonen?». I ettertid er jeg kritisk til mitt eget valg rundt dette, da det spørsmålet som ble beholdt legger en viss føring og antakelse for at de *ble* påvirket av hverandre, og i den forlengelse kan fremstå som ledende.

Intervjuene varte i gjennomsnitt 1 time og 15 minutter og ble gjennomført over en periode på 4 uker. Alle intervjuene ble transkriberte.

Hvert intervju startet med at informantene fikk spørsmål om de kunne fortelle deres opplevelse av aksjonen - fra start til slutt. Jeg fortalte at jeg ikke var ute etter å sjekke opp fakta som datoer og lignende, det viktigste for meg var å få tak i deres opplevelse. Flere uttrykte at de ikke husket alt av hva som skjedde under aksjonen. Det kan skje at informanter ikke husker ting slik som det egentlig var, ønsker å holde tilbake informasjon av ulike grunner, eller kan ønske å fremstille ting på en bestemt måte (Grønmo, 2016, s. 173). Samtidig er erindringer og selvpresentasjon viktige data i seg selv, og kan fortelle noe om opplevelsen av utfallet. Dette var noe jeg var bevisst på før jeg startet. Etterhvert så jeg at sentrale momenter fra aksjonen ble fortalt noenlunde likt fra de fleste informantene, alt etter når de kom inn i aksjonsgruppen. Gjennom å åpne intervjuet med at de selv fortalte fritt, ble det naturlig at en del av de forberedte spørsmålene ble besvart allerede da. Dersom jeg følte at jeg hadde fått god nok innsikt unnlot jeg å stille dem på nytt. Dersom det var noe uklart tok jeg opp igjen tråden underveis i intervjuet.

En av informantene ville ha en telefonsamtale med meg i etterkant av intervjuet. Samtalen vår hadde satt i gang en tankeprosess hos informanten, som gjorde at flere momenter hadde dukket opp som han ønsket å snakke mer om. Vi hadde en samtale på cirka 45 minutter. Denne samtalen fikk jeg ikke tatt opp, mens jeg skrev på PC mens samtalen foregikk. Jeg hadde ikke tid til å renskrive dette rett etterpå. Problemet med dette er at ting som virket selvsagt ut ifra notatene mine under samtalen, virket mer vage og vanskelig å utnytte til sitt fulle potensiale i ettertid. Det at jeg ikke fikk renskrevet notatene før kvelden etterpå forringer kvaliteten av materialet. Dette har jeg vært bevisst på i bruken av det, og jeg har stilt meg selv spørsmålet om det er forsvarlig å bruke informasjon fra en transkripsjon jeg selv ikke er helt fortrolig med. Samtidig er det også viktig å ta hensyn til at informanten hadde såpass behov for å få frem sine synspunkter i ettertid at det ikke har vært en selvfølge for meg å avfeie materialet fullstendig. Etter å ha sett over transkripsjonen har jeg brukt deler av det som fremkommer så fremt det fremstår som en fullstendig og lett forståelig tekst, uten for mange ufullstendige setninger og der budskapet er lett å få tak i. I tillegg har jeg begrenset bruken av telefonsamtalen til et minimum, og brukt det som en tilleggsopplysning når jeg har behandlet og analysert vedkommende sitt hovedintervju.

Tre av informantene uttrykte etter endt intervju at de var fornøyd med spørsmålet og hvordan intervjuet hadde blitt gjennomført. Jeg følte selv at jeg etterhvert var fornøyd med hvordan intervjuene utspilte seg, og at stemningen var avslappende og naturlig.

3.6 Behandling av datamateriale og analyser

Analyse av datamaterialet starter allerede under intervjuet (Grønmo, 2106, s. 172). I intervjusituasjonen kunne jeg følge opp utsagn, og stille oppfølgingsspørsmål. Det at jeg la til nye spørsmål i intervjuguiden er også et resultat av løpende analyse. Etterhvert som jeg transkriberte intervjuene så jeg også tendenser i datamaterialet, som ledet meg til hvordan jeg ville gå frem med å kode materialet. Etter transkriberingen var ferdig gikk jeg tilbake til problemstillingen. Den ble spisset til følgende spørsmål *hvordan har aksjonen i ytre Sandviken mot bybanetrase i tunell ført til sosial deltakelse og endringsarbeid?*

Jeg bestemte meg for å kode materialet inn i temaene *nettverk, deltakelse og maktperspektiv*. Disse var ment som hovedkategorier, der jeg etter den innledende analysen skulle gå mer i dybden på hvert av temaene og bryte dem ned i mindre temaer. For eksempel rommet hovedtemaet *maktperspektiv* begrep som *empowerment, avmakt og motmakt*. En styrke ved intervjuguiden var at den var utformet slik at den traff godt i forhold til det som endte opp med å bli analyseenheter mine. I første omgang bestemte jeg meg for å strukturere empirikapitlene etter temaene deltakelse, nettverk og maktperspektiv. Etter å ha jobbet med førsteutkast til kapitlet om nettverk, ble det tydelig at en slik oppbygging av oppgaven ville være svært vanskelig å gjennomføre. Grunnen til dette kan ses i sammenheng med valget om å undersøke hver enkelt av informantenes egne opplevelser av aksjonen, og at de ble bedt om å fortelle sin historie fra begynnelse til slutt. Ved å legge det opp til at aksjonen blir fortalt som en personlig historie, vil det være vanskelig å bryte dette opp og plassere i hovedtemaer konstruert av meg. Etter tips fra en medstudent, endte jeg opp med å gå bort fra å strukturere oppgaven etter tema, og heller strukturere den kronologisk. Dette medførte at jeg måtte restrukturere sammensetningen av det kodede materialet. Jeg jobbet videre med de ulike analyseenheter og delte dem opp på nytt etter faser. Alle sitater ble gjennomgått på nytt, og kodet på nytt i *del 1 (innledende fase)*, *del 2 (aktive fase)*, og *del 3 (avsluttende fase)*. Samtidig beholdt jeg temakodene som jeg jobbet med innledningsvis, slik at jeg beholdt oversikten over den innledende analysen som var direkte linket opp mot sentrale begrep og prosesser innen samfunnsarbeid. På denne måten klarte jeg å beholde informantenes selvpresentasjon, og bruke den kronologiske oppbyggingen som et bevisst analysebegrep.

En annen ting som har bidratt til å strukturere og bidra til retning på oppgaven er utvalget av informantene. Siden snøballutvelgelsen hovedsakelig gav informanter fra Øyjorden, ble oppgaven bygget opp deretter; den har innledningsvis hovedfokus på innbyggerne i Øyjorden, så på utvidelsen av aksjonen og aksjonsgruppen, så på aksjonens intensive fase og hvordan andre støttespillere kom til.

Medias fremstilling av aksjonen og den politiske debatten var inngangsporten min til dette studiet, og det var lenge en plan om å supplere empirien med informasjon fra media. Etterhvert som analyseprosessen skred fremover, ble det tydelig at oppgavens omfang ikke hadde rom for

dette og at det ikke ble nødvendig med tanke på oppgavens fokus. Media tar likevel en del plass i empirikapitlene fordi det er en viktig del av informantenes historie. For å gi leseren et inntrykk av mediedekningen har jeg presentert en forenklet mediestatistikk over dekningen av saken innenfor en avgrenset tidsperiode.

3.7 Datakvalitet: Reliabilitet og validitet

Kvaliteten på innsamlet data vurderes etter i hvor stor grad den besvarer studiens problemstilling. Grønmo (2016, s. 238-239) beskriver følgende kriterier for å vurdere om datakvaliteten er god:

Datakvaliteten er god dersom datamaterialet bygger på vitenskapelige prinsipper for sannhetsforpliktelse og logisk drøfting, og dersom så vel utvelgning av enheter og informasjonstyper som innsamling av data er gjennomført på en systematisk og forsvarlig måte, i tråd med forutsetningene og fremgangsmåtene i de samfunnsvitenskapelige undersøkelsesoppleggene som brukes. Jo bedre disse forutsetningene er oppfylt, desto høyere kvalitet har datamaterialet.

Videre kan disse kriteriene sammenfattes, og datakvalitet vurderes, ved hjelp av reliabilitet og validitet (Grønmo, 2016, s. 240). Reliabilitet viser til datamaterialets pålitelighet. Vi får pålitelig data ved at vi får samme data ved å bruke samme undersøkelsesopplegg om de samme fenomenene til ulik tid (Grønmo, 2016, s. 241). Datamaterialet som samles inn i kvalitative studier analyseres og tolkes underveis. Undersøkelsesopplegget er også fleksibelt, noe som gjør at hver datainnsamling, i mitt tilfelle uformelt intervju, kan og ofte vil fortone seg ulik fra gang til gang. Grønmo (2016, s. 249) skriver at kvalitative studier har høy grad av reliabilitet dersom «datainnsamling foretas på en systematisk måte og i samsvar med etablerte forutsetninger og fremgangsmåter i undersøkelsesopplegget som benyttes». For å strebe etter høy reliabilitet har jeg brukt tid på å utforme undersøkelsesopplegget, basert på problemstilling og teori som danner det teoretiske rammeverket for studien. Når valget falt på uformelt intervju har jeg ikke endret dette siden. Jeg har konsekvent åpnet med samme spørsmål til hver informant, og sørget for at spørsmål i intervjuguiden har blitt besvart. Enkelte spørsmål i intervjuguiden er gjort om på eller blitt kuttet ut da de manglet relevans, virket ledende eller fremstod som overflødige. I min tolkning og analyse har jeg vært bevisst min subjektivitet og begrunnet tolkninger i kjent teori for

å støtte oppunder en objektiv tolkning av datamaterialet. Som nevnt tidligere har jeg reflektert over kvaliteten på enkelte av spørsmålene som ble brukt, der noen av dem kan virke ledende og ladede. Dette er faktorer som potensielt kan trekke ned datamaterialets reliabilitet.

Grad av validitet er høy dersom «undersøkelsesopplegget og datainnsamling resulterer i data som er relevant for problemstillingene» (Grønmo, 2016, s. 241). Jeg opplevde at datamaterialet jeg innhentet belyste problemstillingen for oppgaven godt. Grønmo (2016, s. 242) skriver at validitet avhenger av utvelging av enheter og informasjonstyper og deres relevans for studiet. Gjennom utforming av problemstilling ble undersøkelsesopplegget utformet, og gjorde det naturlig å velge aktører som enhet, samt casestudie på mikronivå som følge av aksjonens natur.

Informasjonstypen ble deretter informasjon om aktørenes bakgrunn, handlinger og meninger.

Validiteten kan måles ut fra kompetanse validitet og kommunikaiv validitet (Grønmo, 2016, s. 254). I tillegg nevnes pragmatisk validitet (Grønmo, 2016, s. 254), men dette er ikke aktuelt for min oppgave da jeg ikke har til hensikt å komme med forslag til forbedringer eller videre utvikling av selve aksjonen. Kompetansevaliditet omhandler forskerens kompetanse på feltet den forsker på og kunnskap om innsamlet data. Høy kunnskap sikrer høy validitet. Jeg er ingen erfaren forsker, men har valgt tema og felt basert på sentrale begrep og teorier innen samfunnsarbeid som har vært gjennomgående i studiet. Der kunnskap har manglet, har jeg styrket den gjennom litteratursøk og lesing. Underveis har jeg vurdert datamaterialet som relevant for problemstilling, og svært lite av datamaterialet har vært irrelevant. Det informantene har svart på, er det jeg har ønsket å studere. Dette har forsikret meg om at utforming av undersøkelsesopplegg, problemstilling og valgt felt har vært fruktbart. Kommunikativ validitet «bygger på dialog og diskusjon mellom forskeren og andre om hvorvidt materialet er godt og treffende ut fra problemstillingene i studien» (Grønmo, 2016, s. 255). For å sikre kommunikativ validitet har jeg benyttet meg av veileder og medstudenter for tilbakemelding og vurdering av mine tolkninger, analyser og oppbygging av oppgaven.

3.8 Til ettertanke

Alle informantene er veldig stolte av arbeidet de har gjort, og var veldig generøse i sine fortellinger om hvordan de opplevde aksjonen og sin rolle i det hele. Samtidig har jeg i ettertid

sittet igjen med en oppfatning om at noen var litt mer reserverte enn andre. Dette kan komme av flere grunner, men jeg velger å introdusere noen tolkninger om hvorfor:

Ingen av de involverte anser aksjonen som avsluttet: Dette kan bidra til at de forholder seg til sin egen historie på en annen måte med tanke på at innholdet i oppgaven kan bli kjent og potensielt påvirke gruppens videre arbeid.

Tillit til meg og min håndtering av stoffet: Alle var veldig imøtekommende og positivt innstilt til at jeg ønsket å skrive en oppgave basert på aksjonen. Samtidig er ikke aksjonen løsrevet fra informantenes dagligliv. Hva de sier til meg slippes sålede ut av deres kontroll, og de har naboskap og relasjoner til andre i nabolaget og omegn som lever videre uavhengig av aksjonen og oppgaven. Skulle det ha vært konflikter eller betente temaer innad i gruppen eller med nabolaget, fremkommer dette i liten grad i materialet. Dette kan igjen ses i sammenheng med at ingen av informantene anser aksjonen som avsluttet, og at det som kommer frem i studien potensielt kan ha innvirkning på aksjonens videre arbeid.

Aksjonsgruppens synlighet versus krav om anonymitet: En faktor som har vært av stor bekymring for meg er hvorvidt anonymiseringen til de involverte er god nok. Informantene er en del av en lang og opphetet debatt i Bergen, og har siden de tok steget inn i debatten vært tydelige i mediebildet og på sosial medier. De opererer med fullt navn i alt de gjør. I tillegg har det vært umulig for meg å anonymisere stedsnavn. Hvis jeg hadde vært i en situasjon der Bergen, ytre Sandviken og Øyjorden var steder som måtte anonymiseres, hadde det vært svært vanskelig å få frem kompleksiteten i saken. Summert opp byr dette på en potensiell fare for at informantene kan bli gjenkjent av andre personer som har god kjennskap til aksjonen, eller de involverte i aksjonen. Denne risikofaktoren har jeg vært påpasselig med å formidle tydelig i samtykkeskjema som hver enkelt har signert før intervjuene startet for å sikre meg at informantene var klar over hva som potensielt lå i å takke ja til å delta i studien.

Kapittel 4: Aksjonens innledende fase

Kapitel 4 innleder empiridelen av oppgaven, og har som hovedmål å presentere hvordan aksjonen oppstod, hvem som deltok, og hva som utløste engasjementet til aksjonistene. Følgelig har jeg valgt å kalle kapitlet for *Aksjonens innledende fase*.

I tråd med oppgavens kronologiske oppbygging vil jeg innledningsvis presentere aksjonistene som bor i Øyjorden og hvordan aksjonen startet for dem. Sentrale momenter her er opprettelsen av Øyjorden Velforening, Arbeiderpartiets (AP) endrede syn på trasevalget, og aksjonistenes egne opplevelser av hvorfor trasevalget var så viktig for dem. Videre presenterer jeg de tre aksjonistene som bor utenfor Øyjorden: Bente, Fredrik og Georg, og hvordan de opplevde deres inngang i aksjonen. Georg blir viet en del plass i kapitlet grunnet hans tidligere historie. Han var en sentral skikkelse i en aksjon fra 2015 som har store likhetstrekk med aksjonen i 2017. Georgs aksjon fra 2015 har jeg valgt å gi navnet *Sammenslutningen*, og hans fortelling er med på å danne et bakteppe for aksjonen i 2017.

Underveis som situasjonen tilspisser seg er det flere sentrale ting som skjer samtidig. Den kronologiske tråden som oppgaven følger må nødvendigvis ta noen steg til siden for å introdusere sentrale skikkelser og hendelser som kommer til å få en større betydning etterhvert som aksjonen drives fremover. Personer som Trafikkplanleggeren og Inge, og også Sammenslutningen vil få en kort introduksjon i dette kapitlet, før de vies en større plass i kapittel 5. I tillegg kommer det opplysninger om ulike måter aksjonsgruppen bygget opp aksjonen gjennom Facebook-grupper, kontakt med pressen, og intern strategi for aksjonen. Igjen er dette tråder som vil nøstes opp i det påfølgende kapitlet.

Avslutningsvis drøfter jeg funnene i empirien opp mot sentrale begreper og teorier innen samfunnsarbeid. Hovedfokuset her vil være mobilisering, utløsende faktorer og betydning av plass. Samtidig vil enkelte momenter bli drøftet opp mot sentrale teorier som vil bli nærmere diskutert i kapittel 5 og 6. Dette kommer av at aksjonen og dens mekanismer ikke kan fullstendig

løsrives og kuttes opp for å passe inn i konstruerte kategorier, på samme måte som deltakelse, empowerment og nettverk er tett sammenvevd og avhengig av hverandre.

4.1 Tiden før aksjonen

For å se nærmere på hvordan aksjonen tok form, starter vi med innbyggerne i Øyjorden: Anna, Caroline, Daniel, Eva og Harald, og opprettelsen av Øyjorden velforening. Alle har et godt etablert boforhold, og har bodd i Øyjorden eller andre steder i ytre Sandviken i seks til elleve år. Etter hvert som jeg intervjuet hver og en av dem dannet det seg et enstemmig bilde av hvordan prosessen mot dannelsen av aksjonen mot bybanetrase i tunell tok form. Alle nevner opprettelsen av Øyjorden velforeningen cirka 6-12 måneder i forveien av aksjonen som et sentralt moment. Stiftelsen kom til etter at en grusbane lokalisert øverst i Øyjorden ble truet med å bli gjort om til en parkeringsplass. Innbyggerne mobiliserte til dugnad for å restaurere banen, og i den forbindelse ble Øyjorden velforening grunnlagt.

Anna, som var min første informant, fremholdt viktigheten av arbeidet med grusbanen, og hvordan den kunne ses på som et grunnlag for aksjonen som kom senere. Anna er tobarnsmor i midten av 40-årene, har en cand.mag. grad med videreutdanning, og har vært aktiv i ulike tiltak i nærområdet. Deriblant er hun engasjert i Bærekraftige liv Hellen, og er med på å drive en parsellhage på tomten til den lokale barnehagen. Jeg spurte henne om det var personer med i både redningen av grusbanen og aksjonsgruppen:

Anna: Ja... det var mange av de samme. Noen til og fra selvfølgelig, men det er en sånn kjerne fra Øyjorden, sant. June, Caroline, Daniel, Harald. Det er folk som kjenner hverandre fra barnehagen fordi Øyjorden barnehage er en ganske stor barnehage. Så vi har hatt barn der i den. Og så går de barna etterpå gjerne på Hellen skole, så vi kjenner jo hverandre fra nabolaget.

Jeg: Så det er et sånt gammelt nettverk da?

Anna: Ja, men det er ikke så gammelt, fordi det er ikke alle som har bodd der så lenge, men når du først flytter dit og får barn i barnehagen der, så blir man jo kjent med hverandre.

Kjennskap gjennom barn viser seg å være en fellesnevner for de fleste informantene. Schiefloe (2002, s. 5) skriver at i det urbane bylivet er svært få nettverk dannet på bakgrunn av naboskap, med unntak i områder der det bor mange familier med småbarn. Samtlige av informantene fra Øyjorden har nevnt barn som en av grunnene til at de hadde kjennskap til en eller flere i aksjonsgruppen, det være seg gjennom barnehage, skole eller fritidsaktiviteter. Blant annet foreldreutvalget (FAU) blir nevnt av Anna, Caroline og Eva som en arena der de har stiftet bekjenskskaper. Fotball står også sentralt, der henholdsvis Eva og Harald har vært aktive på lagledersiden. Daniel forteller at han kjente til de andre gjennom barn i samme barnehage og skole, og gjennom naboskapet.

I likhet med Anna, har Caroline en oppfattelse av at det er en «hard kjerne» fra Øyjorden som knyttes sammen gjennom et foreldrebasert nettverk. Caroline er i begynnelsen av 40-årene. Hun har en femårig høyere utdanning og har to barn. Hun forteller litt om sin opplevelse av nabolaget:

Det har alltid vært (...) ting som har skjedd. Alltid vært noe litt sånne møteplasser, vi hadde jo blant annet Bærekraftige liv Hellen, det var jo noen sånne ildsjeler, så kokte litt bort i kålen tror jeg, men vi hadde parsellhagen her oppe. Mange av de som var med i aksjonsgruppen har også vært med i parsellgruppen. Det er også sånt vi må søke kommunen og søke penger, drevet litt sånn på dugnad. For at det skal skje noe gøy i nabolaget. Så jeg føler på en måte at noen av de som var med aksjonsgruppen er på en måte litt sånne ildsjeler som har drevet med mange forskjellige ting her i nabolaget. Og som sagt, sånn FAU-basert. At de har vært aktive i idrettslag, og lagledere, har engasjert seg i oppvekstmiljø (Caroline).

Det er trolig at nabolagets erfaring med å danne møteplasser, søke kommunale midler og opprettholde parsellhagen har vært med på å styrke de eksisterende nettverkene og gjøre dem som var involvert mer rustet til å håndtere det som kom senere. På hvordan Caroline ser på denne erfaringen nabolaget hadde bygget seg opp i forkant av aksjonen, svarer hun:

Caroline: ja da, vi har på en måte mobilisert før da. Men det var jo en relativ liten sak i forhold til dette, men det var veldig bra at da var jo velforeningen der på en måte. Vi var heldig med mange sånne ting, vi hadde jo på en måte infrastrukturen på forhånd, men det var egentlig litt tilfeldig også at vi hadde det.

Jeg: bra timing...

Caroline: veldig bra timing... på alt egentlig.

Det å engasjere seg er altså ikke et ukjent territorium for informantene fra Øyjorden, og restaureringen av grusbanen og stiftelsen av velforeningen vitner om et nabolag som trår til når det er nødvendig. Likevel er de fem fra Øyjorden klare på at de ikke har noen tidligere erfaringer med å organisere eller delta i lignende aksjoner som den forestående bybaneaksjonen. Det de alle derimot har er erfaring med deltakelse i frivillige aktiviteter og organisasjoner. Som allerede nevnte FAU, idrettslag, Bærekraftige liv Hellen og Øyjorden velforening er pågående engasjement. Tidligere har flere vært involvert i frivilligarbeid i barne- og ungdomstiden, og i studietiden.

Velforeningen vil senere vise seg å være en nyttig plattform i dannelsen av aksjonsgruppen. Det at denne gruppen allerede ligger til grunn, forenkler mobiliseringsprosessen som kreves for å stable aksjonen på beina. Hva som utløste engasjementet rundt trasevalget skal jeg se nærmere på i neste avsnitt.

4.2 Fra individuelt engasjement til starten på noe kollektivt

Informantene fra Øyjorden har lenge, mer eller mindre hver for seg, vært opptatt av E39 og diskusjonen om hvor bybanetraseen skulle legges ut mot Åsane. Både Anna og Caroline forteller at de liker å følge med på rapporter og arealplaner. Caroline hadde på et tidligere tidspunkt vært med i en sak om trasevalget i lokalavisen sammen med noen mødre i klassen til ett av barna, men utover det nøyde hun seg med å holde seg oppdatert på hva som skjedde gjennom kommunes nettsider og lignende. Caroline beskriver seg selv som «litt sånn nerd», for hun har alltid likt å lese rapporter, holde seg oppdatert på lokalpolitiske spørsmål og samferdselspolitikk. Hennes

engasjement i saken skal øke i begynnelsen av 2017 da det ble publisert en utredning om trasevalget gjennom Sandviken. Caroline husker tilbake:

Den var så dårlig skrevet. Den var forferdelig dårlig skrevet. Og den hoppet bukk over veldig mye av liksom de tingene som skjedde her ute. Den handlet veldig mye om indre Sandviken, mens ingenting om ytre Sandviken. For eksempel hadde de gjort et kjempestort poeng av - og ikke at jeg vil sette ting opp mot hverandre - de hadde gjort et kjempestort poeng om endret kjøremønster forbi Eventyrskogen skole som gjorde at de fikk en økning på 100 biler per dag. Og de har 100 elever eller noe sånt. Mens vi har 420 elever, men var ikke nevnt med et ord. Da ble vi litt sure. Ok. Vi må skrive noe i avisen. Så vi satte oss sammen og begynte å kladde. Og da vi var cirka 4-5 damer, satte oss sammen og begynte å kladde et innlegg til avisen... Og som så mye annet når du har barn og sånt, så rant det ut i sanden og det ble aldri noe avisinnlegg (Caroline).

Misnøyen som kommer til uttrykk hos Caroline er å spore hos flere av informantene. Flere hadde en oppfatning av at området som var ytre Sandviken aldri fikk den oppmerksomheten det, og innbyggerne, fortjente. De følte seg glemt i bybanedebatten til fordel for indre Sandviken og Bryggen. Som vist i det innledende kapitlet hadde debatten rundt bybanen og Bryggen fått mer plass i de lokale avisene enn hva ytre Sandviken hadde. Denne følelsen av å bli oversett vil senere bli en av drivkreftene i aksjonen.

Daniel, lederen i velforeningen, bet seg også merke i denne rapporten. Han er far til to og i slutten av 30-årene, og har en mastergrad innen teknologi. Daniel beskriver seg selv som en engasjert leser og velger når det kommer til bybanesaken. Da AP og samarbeidspartiene vant valget ved forrige fylkes- og kommunevalg, slo han seg til ro med at trasevalget gjennom indre og ytre Sandviken ville falle på dagløsningen da AP hadde gått til valg på denne løsningen. I likhet med Caroline fulgte han nøye med på rapporter og utredninger, og fremholder rapporten som kom i begynnelsen av 2017 som noe som vekket området *litt* til live. Flere var misfornøyd med kvaliteten på rapporten, men det utløste ikke høyere engasjement enn at det ble noe som folk i området snakket om når de tilfeldig møttes.

En annen som begynner å få et personlig engasjement i trasevalget er Harald. Han er en tobarnsfar i begynnelsen av 40-årene, og har en mastergrad innen fysikk. Harald var aktivt involvert i dugnadsarbeidet rundt grusbanen og sitter i styret i velforeningen. I likhet med Caroline forteller han at spørsmålet om trasevalg i ytre Sandviken druknet i diskusjonen rundt vepsebolet som var Bryggen. I løpet av intervjuet spør jeg ham om han alltid har vært politisk interessert før han begynte å engasjere seg i trasevalget gjennom ytre Sandviken:

Harald: jeg har alltid vært bare sånn middels interessert i lokalpolitikk. Og ja, har vel aldri... det er litt sånn grå materie. Du vet ikke helt hvordan, greit, du kan mene og synse ting om det ene og det andre sant. Men hvordan skal du angripe det? Skal du skrive til avisene? Skal du... sånne ting har jeg aldri gjort (...) Jeg er ikke en sånn fyr som driver og engasjerer meg i alt mulig. Men dette her ble veldig personlig.

Jeg: ja, og det var det som utløste engasjementet da?

Harald: Ja, det, og det at vi var en god gjeng som på en måte oppildna hverandre. Så det var nok det at vi hadde stiftet denne velforeningen som gav oss en plattform å jobbe utfra. Som muliggjorde det for min del hvert fall.

Det måtte noe personlig til for Harald for at det skulle utløse engasjement. Hans opplevelse av lokalpolitikken er nok ikke unik. Andre informanter nevnte blant annet at i lokalpolitikken er partiene ofte så like hverandre at partiene må finne måter å skille seg fra hverandre på. Slik kan det oppstå debatter om saker som ikke var så viktige i utgangspunktet, eller at partiene oppleves som «vinglete» i saker for å oppnå tilslutning blant velgerne. At det måtte bli personlig for at Haralds engasjement ble utløst vises hos de andre informantene også. Jeg skal komme tilbake til dette senere i kapitlet under utløsende faktorer. Det Haralds sitat også viser er at hans engasjement fant et sted å høre til der han ikke var alene - han gikk fra et individuelt engasjement til å finne sammen i et kollektivt engasjement. Som hos Anna og Caroline blir velforeningen holdt frem av Harald som en viktig plattform for engasjementet.

Søken etter kollektiv handling kommer etter hvert som en følelse av krise øker i Øyjorden. Saken når et foreløpig klimaks da AP i løpet av november 2017 går bort fra valgløftet om trase i dagen.

4.3 Arbeiderpartiet endrer innstilling og aksjonsgruppen opprettes

I løpet av november 2017 spisser saken rundt trasevalget seg til. AP annonserer at de endrer innstilling, og går bort fra dagløsningen de gikk til valg på i 2015. Trase i dagen gjennom Sandviken blir for dyr – de vil legge den i tunell:

(...) men i november kom det en innstilling fra byrådet om å endre på det (innstillingen). Og når den kom så kom den veldig brått og med kort frist til bystyremøte, og da blomstrer det på en måte opp. Både hos meg og mange rundt (Daniel).

Aps snuoperasjon, samt den overnevnte rapporten fra begynnelsen av 2017, bidrar til en følelse av krise og et økende engasjement blant informantene. Slik jeg tolker det så flere av informantene i utgangspunktet ikke for seg at Ap kom til å endre standpunkt i bybanesaken, noe som kan ha økt følelsen av krise. I tillegg blir bystyremøtet som Daniel forteller om satt opp veldig kort tid etter at nyheten om Aps snuoperasjon kom, og var planlagt å bli avholdt allerede 19. desember. Her var det nå ventet et flertall for bybanetrase i tunell. Endret innstilling fra AP vekker ikke bare reaksjoner i Øyjorden. Rundt samme tid publiseres det flere innlegg og kronikker om trasevalget i Bergens Tidende (BT) og Bergensavisen (BA). Særlig to innspill skulle vise seg å være inspirerende og viktig for det som nå var en gryende begynnelse av en aksjon. Harald og Anna fremhever et innspill av arkitektpsykologen Eirik Glambek Bøe som en inspirerende faktor, der han poengterer hvilke potensialer for byutvikling det ligger i ytre Sandviken dersom traseen legges i dagen. Anna forteller at hun følte at Glambek Bøe forstod hva som stod på spill for innbyggerne i ytre Sandviken, og at det på mange måter bekreftet det som hun og andre har følt var det riktige valget med tanke på områdets fremtid. På samme tid publiseres det også et innlegg av Trafikkplanleggeren (TP) der han på faglig grunnlag argumenterer for hvorfor dagløsningen gjennom Sandviken er det beste trasevalget. Anna forteller:

Og så leste vi et annet leserinnlegg, og det var han TP, og da stod det i det innlegget at han bodde i området. Og vi ante jo ikke hvem denne mannen var, hvor han skulle bo, så vi

googlet og fant ut at han bodde i (Øyjorden), samme gate som i hvert fall en av våre venninner bor i, og vi visste ikke hvem det var (Anna).

TP vil bli sentral for aksjonen etterhvert som den skrider frem, og han blir etterhvert kontaktet av aksjonsgruppen og innlemmet i aksjonen. Jeg kommer tilbake til han og hans betydning i neste kapittel, som omhandler aksjonens intensive arbeidsfase. Innbyggerne i Øyjorden forstår at de må ta grep og involvere seg i saken dersom de skal ha mulighet til å påvirke utfallet av bystyremøtet i desember. Fordelen med etablerte nettverk og velforeningen kommer til sin fulle rett på dette tidspunktet. Caroline henter frem notatene fra den gangen hun, Anna og de andre damene satt og skrev en kronikk, fullfører den og sender den inn til publisering i begynnelsen av desember. Daniel kaller inn til hastemøte i velforeningen for å undersøke mulighetene for å få mandat fra medlemmene til å jobbe for trase i dagen.

Før jeg går videre på hvordan møtet i velforeningen artet seg, vil jeg kort introdusere Georg og Inge. Som nevnt er ikke Inge en informant, men en sentral skikkelse tilknyttet aksjonen. Han og Georg var pådrivere i en tidligere aksjon for dagløsningen gjennom ytre Sandviken før lokalvalget i 2015. Denne aksjonen omtales videre som *Sammenslutningen*, og Inge var lederskikkelsen for Sammenslutningen som bestod av 40 ulike velforeninger og interesseorganisasjoner i Sandviken. Daniel var kjent med Inges og Sammenslutningens tidligere arbeid. Før hastemøtet i Øyjorden velforening tok Daniel kontakt med Inge for å høre om de fortsatt jobbet med saken, og om det var mulighet for å forene krefter dersom Øyjorden velforening fikk mandat fra sine medlemmer for å engasjere seg i bybanedebatten. Sammenslutningen kommer til å bli en viktig samarbeidspartner for aksjonsgruppen fra Øyjorden i tiden fremover, og vil bli videre presentert etterhvert som historien skrider frem.

Tilbake til det forestående hastemøtet i velforeningen. Den siste informanten fra Øyjorden som enda ikke er presentert er Eva, som på dette tidspunktet er i utlandet på ferie og får derfra med seg hva som er på trappene. Eva er i slutten av 30-årene, mor til tre, og utdannet jurist. Hun er engasjert i lokalmiljøet, og sitter blant annet i styret i velforeningen. Eva forteller at hun ikke hadde vært så særlig engasjert i trasevalget før AP endret innstilling, men at det nå ble vekket engasjement for å stanse planene om trase i tunell:

Så da hadde vi møte nede i barnehagen, og da var vi i Roma, og fikk ikke vært med på det møte. Men jeg drev og sendte meldinger til absolutt alle naboene her for å få de til å være med på møtet, og gav fullmakt til alle om at de skulle stemme sånn at jeg var sikker på at min stemme kom frem på en eller annen måte. At ja, selvfølgelig måtte vi engasjere oss. Så det gjorde vi. Det var jo ikke noe tvil, visstnok, jeg var jo ikke på det møtet, men alle var enige om at dette var noe vi måtte gå inn i (Eva).

Denne tvilløse troen på at dette var rett tidspunkt for å agere fortelles av alle informantene fra Øyjorden. Harald forteller om hvordan han opplevde møtet:

(...) Og vi fant jo ut at det var ganske mange i velforeningen som var enige om at det var veldig dumt å bare ture på i ytre Sandviken sånn som de hadde planlagt. At det så ut som de hadde brukt opp alle kreftene sine på å diskutere hva som skjedde på Bryggen og resten skulle bare være å trekke en rett linje ut til Åsane. Og vi så jo at her har du en kjempeanledning til å faktisk gjøre noe positivt. Fordi selv om det er veldig fint i ytre Sandviken så skjemmes det jo forferdelig av den motorveien som går rett gjennom, og som alle barna våre er nødt til å forholde seg til både når de går på barneskole og senere også når de skal ut på Rotthaugen og gå på ungdomsskole. (...) så vi bestemte oss for å engasjere oss og se hva det gikk an å få til. Så vi valgte ut tre-fire stykk fra styret, velforeningen, som skulle representere oss i saken. Og der var jeg en av de da (Harald).

På møtet ble det gitt mandat til å handle på vegne av Øyjorden velforening. Allerede neste dag kom det i stand et møte mellom den nyopprettede Aksjonsgruppen fra Øyjorden og Sammenslåingen for å legge en plan for videre arbeid. Haralds beretninger om hva som skjedde på hastemøtet forteller også noe om motivasjonen som ligger bak engasjementet, en utløsende faktor på mange måter. En følelse av oppgitthet er å spore hos Harald, som igjen kan trekkes tilbake til den gjentakende følelsen av å bli oversett og glemt i bybanedebatten - en debatt som handler om så mye mer enn kollektivtransport men om framtidsutsikter for området. Eva forteller om hva hun mener ytre Sandviken kan bli:

Det er så mange muligheter til å gjøre dette til et bedre sted. For både oss og for ungene. Og for alle de som bor lengre ned og på Stemmemyren og ja. (...) Muligheten for å utvikle ytre Sandviken til å bli noe mer enn bare en... et sted på vei til Åsane (Eva).

For innbyggerne handlet det om en mulighet til å skape endring i egen hverdag og håp om en annen fremtid for seg selv og barna. Barn, fremtidshåp, samt helse og miljø var en gjenganger i svarene jeg fikk da jeg spurte informantene om hvorfor denne saken var så viktig for dem. Så langt har jeg introdusert de sentrale aktørene fra Øyjorden, og hvordan de opplevde den innledende prosessen mot å forme Aksjonsgruppen. Videre skal jeg se nærmere på hvordan Aksjonsgruppen vokste ved å implementere tre nye personer i arbeidet; Bente, Fredrik og Georg.

4.4 Aksjonsgruppen utvides

Gruppen fra Øyjorden er raskt ute med å knytte bånd til Inge og Sammenslutningen av velforeninger i Sandviken. Dagen etter møtet i velforeningen møtte de Inge og andre som var med i Sammenslutningen. Slik jeg forstår det var Daniel, Harald og Georg til stede på dette møtet. Georg, som var en del av aksjonen i 2015 og en sentral skikkelse i Sammenslutningen, vil bli presentert i neste underkapittel. Bente og Fredrik er to informanter som ikke bor i Øyjorden, og som etterhvert blir innlemmet i aksjonsgruppen. De to bor på ulike steder i ytre Sandviken. Bente er i tidlig 40-årene, har bodd i ytre Sandviken i 13 år, er mor til to barn og utdannet lege. Hun har tidligere erfaringer med andre aksjoner, har vært med på 8.mars-tog, og er involvert i et miljøpolitisk parti. Bente forteller at hun var aktiv i aksjonsgruppen via Messenger, men at hun ikke møtte aksjonsgruppen ofte.

I likhet med Anna, Caroline og Eva, har Bente vært med i FAU på skolen. Bente forteller at hun kjente til saken fra tidligere gjennom media, Facebook, samt gjennom en kontakt hun har i AP. Hun har et særlig engasjement for miljø og helse, og ble rekruttert inn i aksjonsgruppen på grunn av hennes kompetanse innen helse og engasjement mot forurensning. Jeg spurte henne hva det var som utløste hennes engasjement i saken:

Nei, det er fordi det er helt lokalt da. Og jeg har snakket om forurensing så lenge, og jeg føler jeg snakker for døve ører. (...) Og jeg føler at politikere og samfunnsøkonomer, og profitører, de driter rett og slett i hvor mange som skades av den forurensingen. De blåser fullstendig i det. Det er 5 millioner mennesker på verdensbasis som dør av forurensing i året. Det er ganske mange det. Og det er mange som blir syke. Det at unger må være hjemme fra skolen, eller være inne, og ikke ut å leke på grunn av forurensing... Du har astmaunger i barnehagen som må være inne når det er dårlig luft. Det synes jeg er helt vanvittig. Men politikeren blåser i det. For det å kontrollere privatbilismen, eller sette grenser for folks mobilitet med bil det er liksom helt tabu. (...) Når du går ved siden av veien her da, så er det helt umulig å høre hva noen sier. Det er helt forferdelig bråk. Og når du tenker på at ungene løper på Stemmemyren og puster den dårlige luften så er det ikke vanskelig å bli engasjert da (Bente).

Bente knytter sitt engasjement til at det handler om gode helsemessige oppvekstvilkår for barna som bor i området. For henne er spørsmålet om miljø og helse lokalt, men også nasjonalt. Da hun ble kontaktet av aksjonsgruppen var det ifølge Bente først med en oppfordring om å skrive en uttalelse på vegne av FAU på Hellen skole som hun satt i. Senere skal Bente skrive en protestsang, som hun fremfører på Nrk Hordaland. Bente er full av lovord om aksjonen, men nedtoner sin egen rolle i det hele. Hun forteller at hennes medisinske kunnskap var viktig, men at hun var en av de mindre aktive i gruppen.

Hennes bakgrunn som medisinsk personell gir henne innsikt og kunnskap om farene ved forurensingen, noe som kan gi hennes argumenter mer tyngde enn hva de ville hatt hvis de samme argumentene kom fra en lekmann. Aksjonens bruk av medlemmenes og øvrige involvertes kompetanse og ressurser er noe som går igjen gjennom arbeidet. Bruken av lokale ressurser kan settes i sammenheng med samfunnsarbeid, og Henriksbø & Sudmann (2011, s. 55) skriver at å bruke lokale ressurser for fellesskapets gode er i tråd med grunnideene til samfunnsarbeid. Aksjonsgruppens ønske om å få Bente med i arbeidet kan tolkes som aktiv bruk av ressurser som er tilgjengelig i lokalmiljøet. Det samme kan sies om rekrutteringen av Fredrik. Fredrik har tre barn, er i begynnelsen av 40-årene og jobber innen kommunikasjon. Av utdanning har han en femårig høyere utdanning innen humaniora og samfunnsvitenskap, og har bodd i ytre

Sandviken siden 2006. Han er blant annet aktiv innen speideren, har vært frivillig aktiv i studietiden, og fra tid til annen vært klassekontakt på skolen til sine barn.

For å forstå hvorfor Fredrik kom med aksjonsgruppen, må vi litt tilbake i tid. Fredrik har i likhet med de andre vært interessert i spørsmålet om bybanetraseen lenge. Han forteller at han alltid har vært positivt innstilt til bybanen, og at han ved forrige kommunevalg kjente på hvordan trasevalget gjennom Sandviken druknet i debatten om Bryggen. På dette tidspunktet bodde Fredrik i utlandet, men fulgte nøye med på hva som skjedde i hjembyen. Han benyttet seg etterhvert av en online-tjeneste i regi av BT. Der kunne en sende inn spørsmål til de ulike politiske partiene om hvor de stod i forhold til saker, og så få svar på dette før valget:

Så da sendte jeg inn spørsmål om nettopp hvilken trase de ulike partiene gikk inn for i vårt område da. Og så fikk jeg nå forskjellige svar på det, og det var greit. Og så ble det valg, og så gikk tiden. (...) og så kom det som du kan se som en snuoperasjon fra byrådet. Og spesielt da AP, som var en av de som hadde svart på en måte mitt foretrukne alternativ, men da gikk inn for å legge alt i tunell i stedet for. Så de gjorde noe annet enn hva de hadde sagt før valget. Og da ble jeg oppringt av BT fordi jeg hadde stilt det spørsmålet, og da kunne de sette det opp mot hva som faktisk skjedde nå, og så spurte de «ja hva synes du om det?». Så da kunne jeg jo si litt om det, at jeg skjønnte ikke hvorfor de snudde, og at det var viktig for området vårt og... husker ikke helt hva jeg sa, men i hvert fall så ble det et stort oppslag i avisen av det (Fredrik).

Fredrik mener dette var hans inngang i det som ble aksjonsgruppen. Rundt samme tid som den gamle saken kom opp på nytt i BT, hadde Aksjonsgruppen begynt å ta form i Øyjorden. Fredrik forteller at han husker at det generelt var mye aktivitet rundt trasevalget, både på Facebook, i aviser og generelt snakk blant innbyggerne i ytre Sandviken. Han sluttet seg etterhvert til Aksjonsgruppen etter å ha blitt kontaktet av ett av medlemmene, men sier at han følte seg litt perifer ettersom gruppen allerede var godt i gang med å bli samkjørte:

Og så kom jeg med litt sånn på siden, og tenkte at, ja, jeg kan bidra litt på kommunikasjonsiden da, siden det er det som er faget mitt. Da hadde de allerede laget en

kommunikasjonsplan, og som de jobbet etter, sant, med Facebooksiden, og med utspill i media og så videre. Så jeg bare heftet meg på det arbeidet, og så sa jeg at jeg kan ta ansvar for å lage en Twitterkonto i tillegg da. Og så... sånn at da ble den Twitterkontoen mitt hovedansvar (Fredrik).

Ut fra det Fredrik forteller så hadde Aksjonsgruppen ganske tidlig begynt å strukturere arbeidet gjennom en kommunikasjonsplan. Blant annet nevner han en Facebook-gruppe, som ble et viktig ledd i få spredt budskapet til aksjonsgruppen og mobilisere lokalmiljøet til saken. Både Facebook-gruppen og kommunikasjonsstrategien vil bli presentert videre i kapitel 6. Kommunikasjonsstrategier, samarbeid med Sammenslutningen og rekrutteringen av Bente og Fredrik tyder på at aksjonsgruppen ganske tidlig jobbet strategisk, og ønsket å styrke aksjonsgruppens samlede ressurser. Samtidig er det viktig å merke seg at både Bente og Fredrik uttrykker en følelse av å være litt på siden i aksjonen. Dette kan komme av at de ikke er en del av nabolaget Øyjorden eller at de kom inn på et tidspunkt der aksjonen allerede har begynt å forme seg. Det kan også være rotfestet i at selv om de hadde et engasjement rundt trasevalget, så ble de invitert med, og ikke oppsøkte et fellesskap slik som det kan virke som om de i Øyjorden gjorde.

I likhet med de andre jeg intervjuet, spurte jeg Fredrik om hva som vekket hans engasjement:

(...) jeg har jo en overbevisning som bare blir sterkere om at vi er nødt til å få ned biltrafikken og få bedre kollektive løsninger, og legge til rette for mer sykkel og så videre. (...) Og så mer konkret i det området der så er det jo at man går og irriterer seg over motorveien som ligger midt gjennom, og som på en måte ikke har noe der å gjøre da. For det er bare folk som skal et annet sted. Det er ikke folk som bor der. Og med støy og forurensing og alt det medfører. Så det... og ja... den går vi jo forbi hver dag så du blir hele tiden påminnet om at den er der. At en gjerne ville hatt den vekk. (...) Så det er vel noe med det. Både sånn generelt, at jeg generelt er opptatt av miljøet og gode løsninger, og det der med, ja, få den veien vekk fra mitt område (Fredrik).

Fredrik, i likhet med de andre, drives av et engasjement for miljøet og for lokalsamfunnet. Motivasjonen er et ønske om å skape endring og et fremtidsrettet håp for området.

Den bakenforliggende motivasjonen til de introduserte aksjonistene er ikke nye ideer, og deres fortellinger vitner om at dette er noe som har ligget og murret hos dem i flere år. At engasjementet utløses slik det gjorde i november 2017 kommer av en ytre katalysator som var APs snuoperasjon. At innbyggerne i ytre Sandviken mobiliserte til aksjon mot bybane i tunell var ikke nybrottsarbeid; Georg, Inge og Sammenslutningen hadde kjempet for den samme saken, med samme motivasjon tilbake ved forrige lokalvalg. For å klargjøre Georgs rolle i aksjonen i 2017, må jeg først gå tilbake til hans fortelling om hvordan han opplevde perioden i 2015, og det Georg kaller *første fase*.

4.5 Georg og *første fase*; en tilsvarende aksjon fra 2015

Av de åtte aksjonistene jeg intervjuet, er Georg den eneste som var med forrige gang debatten om trasevalget til Åsane raste. Georg har en universitetsutdannelse, er far til to, og er i slutten av 50-årene. Han har bodd i Sandviksområdet siden 1980, og har vært aktiv innen frivillige organisasjoner i en årrekke. Blant annet jobbet han som kokk i bymisjonen i jul- og påskehelger i åtte år. For hans del begynte kampen om dagløsningen en tid før forrige kommunevalg i 2015. Han var da formann i velforeningen der han bodde, og ble kontaktet av en gruppe bestående av representanter fra andre ulike velforeninger i Sandviken som sammen hadde begynt å jobbe for å få E39 i tunell. Georg hadde en fremtredende rolle i det han omtaler som *første fase*, men som jeg da har valgt å kalle Sammenslutningen. Georg forteller at de i 2015 var en kjernegruppe som kom sammen, leste rapporter og definerte satsningsområdene til gruppen. Etterhvert fant de ut at det ikke holdt med fire-fem små grupperinger for å vinne frem, så de begynte å kontakte andre velforeninger i Sandviken og ble etterhvert en stor sammenslutning av velforeninger. I tillegg kontaktet de idrettslag, barnehager, skoler, sameier, og eldrehjem som alle ble med på aksjonen. Snart hadde de 22 interesseorganisasjoner, velforeninger og lignende som stod bak aksjonen i første fase. Dette nummeret skulle etterhvert vokse til 40. Georg og Inge, sammen med fem andre, jobbet på vegne av de som hadde sluttet seg til saken, og fremstod som en ledergruppe. At de var så få gjorde at det var en stor arbeidsbelastning på hver enkelt, men samtidig bidro dette til effektivitet i arbeidet. Gruppen bestod av personer med høy utdanning og spisskompetanse innen ulike fagfelt. For å nevne noen var det landskapsarkitekter og geografer med på arbeidet tilbake i 2015. Georg forteller litt om hvordan gruppen jobbet:

Vi avgrenset jo kampområdet fra Glass-Knagg til Eidsvågstunellen. Og så jobbet hver av velforeningene aktivt innenfor sitt delområde på det strekket. Og det det viste seg da, var jo at det var et veldig sterkt nettverk. Det var folk både med arbeidsvilje og kompetanse. Og det var jo veldig viktig. Og så hadde vi jo også relasjoner til velforeningen lengre inn i Sandviken sånn at vi matet hverandre i forhold til det som vi så, men ikke ville bry oss om. Hvis vi så en dårlig løsning inne i Sandviken så matet vi de med de argumentene. Og visa versa (...) (Georg).

Georg og de andre la en plan om hvordan de skulle nå frem til de som var viktig å snakke med, og tok i bruk eksisterende nettverk innad i ledergruppen. Blant annet fikk de i stand møter med de ulike politiske partiene for å legge frem saken. I møtene viste de frem hva de hadde funnet av hull i rapporter rundt valg av trase i ytre Sandviken, der problematiske områder som støv og trafikkstøy var tonet ned. De viste til hvilke miljøgevinster det var å hente ved å legge traseen i Helleveien, og pekte på det faktum at slik veien var nå, var den allerede overbelastet med tanke på hva den i utgangspunktet var dimensjonert for da den ble bygget. Da den ble bygget i 1982 var den, ifølge Georg, dimensjonert for 20 tusen biler. I dag passerer det 60 tusen hver dag. Georg og de andre var bevisst på hvordan de la frem saken sin. De fokuserte på å holde seg til et klart avgrenset område, og ønsket å fremstå som noen som kjempet for nærmiljøet sitt. Georg pekte på at saken var viktig for ham og flere fordi det å flytte E39 inn i fjellet ville føre til en mer levende bydel og bedre nærmiljø. Det ville redusere støy og forurensing, og samlet sett øke livskvaliteten til innbyggerne. I møte med politikerne opplevde de å møte positive og vennliginnstilte personer som nesten virket takknemlig for arbeidet de la ned:

Og vi fikk kjempeskryt for at vi var godt organisert, at vi hadde gode argumenter, at vi kunne fortelle politikerne hva som egentlig var stoda. Fordi for mange var faktisk vårt møte med dem belæring i rapporten. Og det er jo sånn som det er å være politiker. De har alt for mye å ta seg til, så de rekker ikke å komme godt nok inn i problemstillingen. Det har jeg sett i andre sammenhenger hvor jeg har kjempet saker, at politikerne, de klarer ikke å få godt nok bilde hvis ikke de er hundre prosent dedikert til oppgaven (Georg).

Kompetanse og kunnskap synes å være avgjørende for å nå frem til politikerne. Georg og gruppen hans viste til egne utregninger som pekte dit hen at kostandberegningene til politikerne ikke stemte med det de hadde kommet frem til. Selv om møtene med politikeren var positive, skulle det ikke gå deres vei den gangen:

Så nærmet det seg, og så ble problemet rundt Bryggen veldig fokusert. Og så kom kompromissene på banen, og så tapte Helleveien fordi at fokuset kom på Bryggen. Men... og vi hadde veldig mange av de samme løsningene som ligger i dag, de hadde jo vi foreslått den gangen. Så da var det egentlig bare å trekke seg tilbake og slikke sår. Og være litt frustrert. Og så gikk årene og så kom kampen opp på nytt (Georg)

Georg peker her på det samme som flere av informantene fra Øyjorden har nevnt, og det var opplevelsen av at Bryggen til stadighet fikk et overveldende fokus. Da valget spisset seg til i 2015, var det få saker som var så betent som spørsmålet om traseen skulle gå over Bryggen, eller om det skulle bygges en ny tunell i sentrumskjernen som tok bybanen til Åsane. Tross en positiv tilbakemelding fra politikere, og tungtveiende argumenter hentet fra kommunens egne planer om byplanlegging og Bybanen, så var ikke dette nok til å overdøve det politiske spillet som fulgte. AP vant valget og gikk inn for trase i dagen gjennom Sandviken, men grunnet den betente debatten rundt bryggen var det ingen bred politisk enighet rundt dette slik som Sammenslutningen hadde håpet på og jobbet for.

4.6 En frisk vind – Aksjonsgruppen fortsetter arbeidet til Georg

Etter valget i 2015, trakk Georg og Sammenslutningen seg litt tilbake. De hadde fortsatt troen på saken, og var overbevist om at de hadde argumentene på sin side. Likevel merket han at gruppen han var en del av var sliten etter forrige runde. Georg forteller at da trasevalget mot Åsane på nytt ble et aktuelt tema hadde Øyjorden våknet:

Da hadde det kommet nye krefter til Øyjorden, og de var med på noen møter med oss i den gamle gruppen. Og så merket jeg i hvert fall at det kom en sterk og god vind inn fra siden, eller ned fra Øyjorden. Så de tok vel over mer og mer av regien. Og de organiserte

seg litt annerledes enn oss (...). For da var det mye mail, og sånne ting i vår tid, eller i første runden. Mens i den andre runden var Facebook den store kommunikasjonsåren. Og så kom det inn noen superplanleggere med Øyjordsgjengen (Georg).

Den nye vitamininnsprøytingen som aksjonsgruppen fra Øyjorden kom med var viktig for saken ifølge Georg. Selv om kampsaken og argumentene var mye det samme, følte han at det hjalp saken at nye øyne og stemmer tok over stafettpinnen. Særlig mente han at dette hjalp overfor politikerne som var mange av de samme som de selv hadde møtt, og hadde hørt deres argumentasjon tidligere. I aksjonen i 2017 inntok Georg rollen som en «bakspiller», og fokuserte på det han betegner som læringsoverføring, mens Inge, i kraft av å være leder for Sammenslutningen hadde en mer synlig aktiv rolle. For å sikre denne læringsoverføringen som Georg snakker om, ble det blant annet holdt møter med Georg, Inge og Aksjonsgruppen, der de gikk gjennom hva Sammenslutningen hadde jobbet med i 2015 og hvordan de hadde jobbet. Aksjonsgruppen i 2017 fikk også tilgang til Sammenslutningens etablerte nettverk som bestod blant annet av sentrale politikere og kontakter i Statens Vegvesen. Hvordan aksjonsgruppen jobbet videre skal jeg se nærmere på i neste kapitel som omhandler aksjonens «intense fase». Før den tid skal jeg drøfte funnene i dette kapitlet opp mot teori.

4.7 Drøfting

I kapitel 4 har jeg sett på forhistorien til velforeningen, aksjonistenes bakgrunn og motivasjon for å delta i aksjonen, samt historiske linjer i form av det arbeidet Sammenslutningen la ned i 2015. Sentralt i kapitlet har altså vært å presentere de ulike aktørene, men også å undersøke hvilke drivkrefter som ligger til grunn i aksjonen. Jeg skal nå drøfte faktorer for mobilisering og betydning av plass om mot sentral teori.

4.7.1 Mobilisering

Grunnleggingen av velforeningen er et viktig moment for mobiliseringsarbeidet som kommer i 2017. Mobilisering er grunnleggende for å oppnå deltakelse og endring (Freire, 1999, s. 71, Sudmann & Folkestad, 2015, s. 10). Velforeningen har allerede dannet et fellesskap blant dets medlemmer. Gjennom deltakelsen i velforeningen er det erfaring med samhold og tidligere

engasjement – så lenge saken har vært viktig, slik som den var med den truede grusbanen. Henriksbø & Sudmann (2011, s. 52) skriver at fellesskap er uløselig knyttet til deltakelse, og aksjonistene fra Øyjordens tilhørighet til fellesskapet er også tilhørighet til nabolaget og lokalmiljøet. Så kan det dveles litt ved hvorvidt Bentes og Fredriks følelse av å være litt på siden kan bunne i en manglende følelse av tilhørighet til fellesskapet. De opplevde å bli «rekruttert» inn i aksjonen basert på nyttig kunnskap og ressurser, men også fordi de hadde utvist et tydelig engasjement om saken på egenhånd. Dette var et engasjement som aksjonistene fra Øyjorden må ha sett på som naturlige tilskudd i det fellesskapet de hadde dannet.

I tråd med Kaasas (1989, s. 114.115) faktorer for mobilisering, kan vi se at aksjonistene har identifisert et problem eller en utfordring i lokalsamfunnet som er lett identifiserbart og samlende, samt at de har en opplevelse av en ytre faktor, en motpart, som virker forsterkende på følelsen av fellesskap. Jeg skal nå gå nærmere inn på identifiseringen av problemområdet og opplevelsen av en motpart.

Det var en unison mening blant aksjonistene at E39 var en ødeleggende faktor for nærmiljøet, og fremstod som en åpenbar utfordring i lokalsamfunnet, som også var enkelt å identifisere og virket samlende. E39 bærer med seg luftforurensing, støy, farlige skoleveier for barna, utrivelige områder å ferdes på, samt bidrar til en opphakkert delbydel der E39 må krysses dersom man skal komme seg fra A til B. Det å få bybanen i dagen gjennom ytre Sandviken er for aksjonistene en løsning på disse problemene. Dagløsningen bringer med seg håp, og håp er viktig for å kunne oppnå endringer. Uten det stopper prosessen opp (Freire, 2014, s. 81). Identifiseringen av E39 som en utfordring for lokalsamfunnet kan sammenlignes med Freires utforskning av det generative tema. Det å utforske det generative tema er å utforske hva som påvirker ens hverdag på en slik måte at den blir forringet (Freire, 1999, s. 90). Gjennom å identifisere en problemstilling som er aktuelt for en selv og andre kan det mane til refleksjon, bevisstgjøring og handling (Sudmann & Folkestad, 2015, s. 10, Ledwith, 2005, s. 98). Ved å reflektere er det mulig å oppdage hvorfor situasjonen er slik som den er, hvorfor den har blitt sånn, og på den måten gjøre noe med den (Freire, 2014, s. 19-21). Caroline og Daniel nevner utredningen som kom i 2017 som en hendelse som fyrte oppunder et allerede individuelt engasjement i saken. Utredningen kan tolkes som et ledd i identifisering av problemområder. Flere nevner følelsen av

å bli oversett, og at Bryggen og indre Sandviken fikk mer oppmerksomhet enn hva ytre Sandviken gjorde. Ord som «sur» ble brukt av Caroline da hun beskrev hva hun følte rundt utredningen, samtidig som hun var opptatt av å presisere at hun ikke ønsket å sette noen opp mot hverandre. Samtidig så kan det tolkes som et slags inndeling av «oss» og «dem» når vi leser om denne følelsen av å bli nedprioritert. Bauman & May (2004, s. 43) skriver at ««Dem» er [...] en gruppe vi ikke har adgang til eller som vi ikke ønsker å høre til». «Dem» er i dette tilfellet Bryggen og indre Sandviken, og blir kategorisert gjennom pressen og utredningen som noe som er mer betydningsfullt og mer verdt enn ytre Sandviken. I dette tilfellet oppstår det en gruppering mellom to parter, der «oss» og «ytre Sandviken» ikke får ta del i godene som følger av å være «dem». Samtidig er det også tydelig at informantene ikke ønsker å være en del av «dem», men å skille seg ut og kjempe for sitt eget nærmiljø. Dette bunner i betydningen av plass, som jeg skal komme tilbake til om litt.

For å forsøke å sammenfatte hovedmotivasjonen til informantene til en kjernesak, så er den tuftet på bekymringer for barnas oppvekstmiljø. Unntaket er kanskje Georg, som har mindre fokus på barn og større fokus på lokalsamfunnet generelt. Til gjengjeld er Georg den eneste av aksjonistene med eldre barn. Sammenfatning av temaer eller ei, disse generative temaene er ikke noe nytt. Georg og Sammenslutningen identifiserte de samme i 2015.

Dette bringer meg til mobiliseringsfaktoren: en ytre trussel eller motpart. Først skal det nevnes at hvis jeg legger til grunn at barn har vært hovedmotivet for informantene, så kan alderen til deres egne barn spille inn på hvorvidt de har vært engasjert i saken tidligere. Jeg vil tro at dess eldre barn blir, og i stand til å ferdes på egenhånd, dess større blir bekymringen for utfordringer i nærmiljøet. Det kan også henge sammen med hvor lenge hver enkelt har bodd i ytre Sandviken, eller om de hadde en forventning til at ting ville ordne seg etter at Ap vant valget i 2015.

Det er mulig å tolke Bryggen og ytre Sandviken som motparter. Aksjonistene opplever det som en kamp mellom to områder, der de taper terreng. Den største katalysatoren er derimot Aps snuoperasjon om trasevalget. Da de annonserte at de gikk inn for trase i tunell utløste det en følelse av panikk, men også et glødende engasjement som har ligget og ulmet blant informantene individuelt i en lang tid. Aps utspill forente aksjonistene, og deres raske mobilisering kan

tilskrives den allerede etablerte plattformen og fellesskapet som var velforeningen. I tillegg ser vi andre ytre katalysatorer som TP og Glambeck Bøe som ga dem tro og håp om at endringer var mulig: TP, gjennom utregninger som viser at trase i dagen var realistisk og gjennomførbart, og Glambeck Bøe, som klarte å sette ord på følelser og fremtidsvisjoner som informantene har hatt for området selv. Området vekkes til live av ytre faktorer som truer lokalsamfunnet, men for at engasjement skal vekkes må det også bunne i «noe». Det må være noe som er viktig for en selv. Betydning av plass kan være med på å forklare viktigheten av å få bybanetraseen i dagen for aksjonistene.

4.7.2 Plass

Plasser er betydningsfulle og former oss som mennesker (Cresswell, 2004, s. 11). Cresswell (2004, s.7) skriver at for at en plass skal være betydningsfull så må den blant annet bestå av lokale og stedsfølelse. Informantene uttrykker et ønske om å endre ytre Sandvikens lokale, dets fysiske utforming, ved å få fjernet E39 fra dagen og legge den i tunell. De ønsker dette fordi de har en emosjonell tilknytning til stedet de bor. Deres emosjonelle tilhørighet kommer blant annet til uttrykk gjennom aksjonens motivasjon bundet i barnas oppvekstmiljø. Plasser vi føler tilknytning til former oss, og gir oss trygghet gjennom et hjem og nettverk. E39 oppleves som en trussel mot dette. Måten informantene omtaler ytre Sandviken på er preget av ambivalens. De snakker om plassen med glede og håp, men også som et sted som er farlig, utrygt og helseskadelig. Harald sa blant annet at «det er fint her, men området skjemmes av E39». De setter selv merkelapper på egen plass som bringer med seg negative konnotasjoner. Cresswell (2004, s. 21) skriver at vi beskytter steder som er av betydning for oss. De er ofte så knyttet til vår identitet at det vil være utenkelig å ikke beskytte dem. Selv om det tidligere ble nevnt at hjemmet beskytter oss, så kan hjemmet også være et sted for usikkerhet. Med bakgrunn i Rose (1993) sin kritikk av den tradisjonelle forståelsen av hjem, kan dette tolkes som at usikkerheten rundt E39 og de helsemessige risikofaktorene den fører med seg innebærer en trussel mot hjemmet.

E39 er integrert i lokalsamfunnet. Den preger områdets utseende, utforming og hvordan innbyggerne bruker området. Samtidig blir den omtalt som noe som egentlig ikke hører hjemme i området, og ved at den er der, trekker den ned hele ytre Sandvikens betydning. Fredrik sa at «området er for folk som skal et annet sted», og Eva uttalte «ytre Sandviken er bare et sted på vei

til Åsane». Cresswell (45-46) skriver at det finnes plasser som kan kalles for ikke-steder. Dette er steder uten identitet, særpreg og stedsfølelse, slik som E39 oppleves av innbyggerne. I kampen om å få vekk E39 fra dagen ligger det altså også et ønske om å gjøre denne veien fra å være et ikke-sted til et sted med mening. av et ikke sted til et sted men mening.

Kapittel 5: Den intensive fasen

Så langt har jeg gjort rede for hvordan aksjonsgruppen ble dannet, og hvem medlemmene av aksjonen er. Den nyetablerte aksjonsgruppen brukte kort tid på å ekspandere, og endte til slutt opp med å bli det flere av informantene kalte en «hard kjerne» på cirka 10 personer. I dette kapitlet skal jeg se nærmere på den neste fasen i arbeidet og hvordan aksjonen utviklet seg. Jeg har valgt å kalle den for *den intensive fasen* på grunn av den høye aktiviteten som var innad i aksjonsgruppen, men også i lokalmiljøet og øvrige involverte som pressen og politikere.

Få dager etter det ekstraordinære møtet i Øyjorden velforening hadde gruppen organisert seg med tanke på arbeidsfordeling seg imellom, og definert felles strategi og mål for aksjonen. Denne fasen er kompakt og det er som nevnt et høyt aktivitetsnivå blant aksjonistene.

Trafikkplanleggeren (TP) vil også få en del plass i dette kapitlet. Hans rolle vil bli viktig for utfallet i aksjonen. Avslutningsvis vil jeg som i foregående kapittel drøfte de sentrale begrepene deltakelse og empowerment opp mot funnene i kapitlet.

En avklaring om de ulike navnene som dukker opp underveis: For å holde de ulike grupperingene adskilt omtales Georg og Inges aksjon i 2015 som *Sammenslutningen*.

Aksjonsgruppen fra 2017 har fått navnet *aksjonsgruppen*. Disse to gruppene så ikke på seg selv som *en* stor aksjonsgruppe, men som samarbeidspartnere. Se figur 4 for illustrasjon.

Aksjonsgruppen 2017

- Anna, Bente, Caroline, Daniel, Eva, Fredrik, Harald og June.

Samarbeidspartnere til Aksjonsgruppen

- Trafikkplanleggeren (fagmann), Georg (rådgivende funksjon, med i Sammenslutningen), Inge (leder for Sammenslutningen)

Figur 4: oppbygging av aksjonsgruppen og deres samarbeidspartnere

Aller først starter jeg med å gi et bilde på hvordan aksjonsgruppen organiserte seg, samarbeidet med Sammenslutningen, hvordan de la strategi for arbeidet og hva denne strategien innebar. Etter dette vil jeg gå mer i dybden på de ulike hovedmomentene i strategien.

5.1 Organisering av aksjonsgruppen: å spille på egne og hverandres resurser

Etter at kjernen i aksjonsgruppen var dannet, begynte de arbeidet med å legge planer for hvordan de skulle organisere arbeidet. Uten at det nevnes eksplisitt av informantene så er mitt inntrykk at

de hadde tre fokusområder som de jobbet med: skape engasjement i lokalmiljøet, påvirke politikerne og få bred mediedekning. For å klare dette tok aksjonsgruppen noen grep. Som nevnt i kapittel 4 opprettet de Facebook-gruppen «E39 ut av ytre Sandviken! Ja til bybane i dagen!». Den ble et viktig forum for å spre aksjonens budskap og mobilisere lokalmiljøet.

I tillegg var det viktig å få fokuset over på ytre Sandviken i media. Et grep de tok for å løfte området frem var å operere med den samme klare geografiske avgrensingen som Sammenslutningen hadde jobbet ut ifra i 2015 (vedlegg 1). Dette bidro til å skape et klart skille mellom ytre og indre Sandviken, og ble et virkemiddel for å fremheve hvor lite oppmerksomhet ytre Sandviken hadde fått i de siste årene når det kom til bybanedebatten. Gjennom hyppige kronikker og leserinnlegg i lokalavisene fikk de frem aksjonsgruppens fokus på barn og oppvekstmiljø, miljø og helse, og sykkelmuligheter.

Det var viktig for gruppen at deres argumentasjoner var basert på kunnskap. I forbindelse med fokusområdet helse og miljø fikk de satt opp måling av luftkvaliteten mellom Sandviken Sykehus og Eidsvågstunellen. Målingen viste seg å være høyere enn for eksempel på Danmarks plass, et område i Bergen som i en årrekke har fått mye oppmerksomhet grunnet sin periodiske dårlige luftkvalitet. De brukte også kommunens egne planer, Miljøløftet og Kommuneplanens arealdel (KPA), for å styrke aksjonens argumenter. I disse planene fremheves det blant annet at det skal fokuseres på byutvikling og byfortetning, redusering i privatbilisme, grønt skifte og utbygging av bybanen for å nevne noen (Miljøløftet, 2019). Aksjonsgruppen utviklet også en plan for hvordan de skulle påvirke de politiske partiene i byrådet og bystyret. Aksjonsgruppen ønsket å være tydelige på at de jobbet for en politisk løsning, men at de var politisk uavhengige. Dette fremkom i gruppens kommunikasjonsstrategi:

Den (kommunikasjonsstrategien) sa jo noe om hvordan vi ønsker å snakke om dette, sant. At vi var opptatt av at det ikke er et poeng å sette politiske partier opp mot hverandre, og gjøre dette til en politisk kamp. Vi var mer opptatt av å få det til å bli en slik god felles løsning som alle kunne stille seg bak. (...) Det er jo litt noe vakkert i det her da, men det fungerte jo faktisk. At alle kunne enes om at dette var den beste løsningen, sant. Selv om man har forskjellige utgangspunkt, og litt forskjellig motivasjon for å mene det, (...) så det

var strategien. Og så, nå husker jeg ikke ord for ord av hva som stod der, men det handlet nok litt om hva slags språk vi bruker og hvilken tone vi ønsker å ha i det vi kommuniserer ut da. Så det var veldig bevisst. Ikke ha en sånn konfronterende stil som man kanskje har sett tidligere i ulike sammenhenger (Fredrik)

Aksjonen skulle være fremtidsrettet og positiv. Det ble lagt ned mye arbeid i å holde en positiv stemning rundt aksjonen innad i aksjonsgruppen, men også utad mot pressen, politikere og lokalsamfunnet. Dette innebar at de fremhevet hvilke muligheter det lå for området ved å vedta dagløsningen, og hvilke byutviklingsmuligheter som lå i det å få E39 lagt i en forlenget Fløyfjellstunell. Målet om å føre en non-konfronterende aksjon vitner om et ønske om å innlede dialog med politikerne, der de i fellesskap kunne komme frem til en løsning.

Aksjonsgruppens strategi for å få bybanetraseen i dagen var omfattende. For å effektivisere arbeidet og opprettholde kontinuitet, var det nødvendig å fordele arbeidet mellom aksjonistene slik at hvert arbeidsområde ble dekket tilstrekkelig. Slik informantene fremstiller det, bar ikke aksjonen preg av å være hierarkisk oppbygget, men at rolle- og arbeidsfordelingen skjedde etter hvilken kompetanse folk hadde, og hva de selv ønsket å bidra med:

Vi gjorde det vi kunne, i forhold til hvem vi kjente. (...) Så vi brukte jo den kunnskapen vi hadde og de evnene vi hadde, og de personlige egenskapene til å... så det... mmm. Og det var aldri snakk om at noen følte at de gjorde for mye, eller at jeg gjorde for lite, det var aldri noe snakk om sånt. Vi prøvde å fordele oppgavene på et vis. Med det ble naturlig at noen tok mer av det ene enn det andre (Anna).

Som vist i kapittel 4 bestod gruppen av personer med høy utdanning og kompetanse som ble verdifull i arbeidet med aksjonen. Blant annet bestod gruppen av en jurist, journalister, samt flere som hadde erfaring med tradisjonelle og sosiale medier. Mange i gruppen var også vant med å skrive. Denne typen spisskompetanse ble verdifull når det kom til å håndtere blant annet saksdokumenter og synlighet i media og sosiale medier. For å gi noen eksempler på hvordan de fordelte arbeidet seg imellom var Caroline, Daniel, Eva og Harald aktive i møter med politikere. Denne møteaktiviteten skal jeg gå nærmere inn på senere i kapitlet. Anna følte seg ikke

komfortabel med å delta på slike møter, men brukte tiden sin på å blant annet nettverke, da det var noe hun likte å gjøre. Hun kunne blant annet fortelle at hun møtte Glambek Bøe på en romjulsfest, der han i tillegg til å gi tips om mulige vinklinger for aksjonen, fortalte at han selv snakket med sine politiske kontakter om ytre Sandviken og bybaneutbyggingen.

For å finne argumenter til saken var en del av arbeidet å lese gjennom saksdokumenter. Som jurist var Eva vant med dokumentutredning. I tillegg tok Caroline del i det arbeidet, da dette som nevnt tidligere var noe hun trivdes med og hadde interesse for. Fredrik og June, som jobbet med media, tok hovedansvar for markedsføring og drift av sosiale medier. Daniel jobbet med å koordinere samarbeidet mellom aksjonsgruppen og Sammenslutningen. Det blir påpekt fra informantene at arbeidsfordelingen ikke var statisk, men at den endret seg etterhvert som aksjonen skred frem og nye arbeidsoppgaver dukket opp. I de samtalene jeg hadde med informantene kom det altså aldri frem informasjon som tilsa at det var en eller flere «ledere», men at gruppen var såpass liten, strukturert og kontrollert at det ikke ble sett på som nødvendig.

Aksjonsgruppens «harde kjerne» bestod av få personer, men de forstod at de i seg selv ikke ville klare å få snudd planene om å legge traseen i tunell. For å skape bevegelser i saken var det viktig å engasjere lokalsamfunnet.

5.2 Lokalsamfunnet involveres

Et av gruppens viktigste mål var å få utsatt det planlagte bystyremøtet 19. desember 2017. Her var det forventet at det ville komme en beslutning i favør trase i tunell, og aksjonsgruppen hadde dårlig tid. Det var derfor avgjørende å raskt få hjelp av lokalmiljøet, og dette ble gjort gjennom det aksjonistene omtaler som en *brevaksjon*. Aksjonsgruppen gikk aktiv ut og oppfordret blant annet skoler, barnehager, organisasjoner, og borettslag i ytre Sandviken til å skrive innlegg i avisen og til bystyret. Formålet var å få vist bystyret og omverden at lokalmiljøet hadde en genuin tro på dagløsningen, og hvordan hverdagen i området forringes av E39. Håpet var at politikerne ville skjønne hvilke konsekvenser det ville få for området med trase i tunell og utsette behandlingen av saken for å vurdere den på nytt. Brevaksjonen ble en måte å mobilisere lokalmiljøet på og få innbyggerne engasjert i aksjonen, og de fikk god respons på fra ulike grupperinger. Aksjonsgruppen kom med anbefalinger om hva de ulike kunne skrive om:

Vi bestemte ikke hva de skulle skrive, men det er oftere lettere for et styre i et borettslag å vite hva er det de vil... hva kan være med i ett sånt brev. Og da handlet det jo veldig ofte om oppvekstmiljø for barn i området som krysser den motorveien, som vokser opp i støy og eksos, trener i eksos. Men det var mange vi ikke fikk svar fra (Anna).

Blant de som ikke svarte var blant annet NHH, Sandvikens sykehus, to lokale dagligvarebutikker og noen borettslag. Hvorfor responsen uteble fra de nevnte aktørene er vanskelig å gi konkret svar på, men det var noen spekulasjoner rundt årsaken til dette. Ifølge Anna stod lokalene til dagligvarebutikkene i fare for å bli revet for å gi plass til bybanen dersom dagløsningen ble vedtatt. Tanken på å miste nærbutikken var et upopulært scenario hos enkelte i området, og ble blant annet et tema for diskusjon blant Facebook-gruppens medlemmer. Anna fortalte at dette var en sak som gruppen brukte tid på å diskutere med sine meningsmotstandere, noe de i utgangspunktet ikke så på som negativt for aksjonen. Det ble heller en mulighet for aksjonsgruppen til å forklare aksjonens standpunkt, og å oppklare spørsmål og eventuelle misforståelser. Disse diskusjonene ble ifølge informantene godt mottatt av de fleste som var aktive på Facebook-gruppen. Bruken av Facebook og andre medier vil jeg komme tilbake til senere i kapitlet. Bruken av Facebook og andre medier vil jeg komme tilbake til senere i kapitlet, men først skal jeg se på responsen på brevaksjonen. Ifølge Daniel jobbet gruppen lenge med å få NHH til å komme med en uttalelse uten at dette førte frem. Anna har sine teorier om hvorfor de avstod fra å delta:

(...) blant annet ville ikke NHH komme med en uttalelse i vår favør. For de er så glad i parkeringsplassen sin og vil gjerne fortsette å kjøre. Da fikk vi ikke noe støtte, men det må jo være lov. Det er jo et demokrati, så vi kan ikke bare bestemme at de skal være enige med oss (Anna).

Hun pekte også på at forklaringen kunne ligge i begrensingen i nettverket til gruppen. De hadde kontakter hos NHH, men ikke høyt nok oppe i systemet til at det førte frem. I tillegg hadde de ingen kjennskap innad i Sandviken sykehus. Dette stod i kontrast til kontakten de hadde til for eksempel elitelaget og breddelaget i Sandviken. Idrettslaget som holder til rett ved siden av E39

ble etterhvert ganske engasjert i saken, og bidro med å skrive inn til bystyret og å tilby lokaler for møteaktivitet. Informantene fortalte også at det var gode forbindelser mellom gruppens medlemmer, daglig leder i elitelaget, og styrelederen i breddelaget. Kaasa (1989, s. 57) skriver at «Lokalsamfunn består av en gruppe mennesker som har noe felles som er viktig for dem. De bor på samme sted, de har et visst fellesskap og en viss følelse av tilhørighet». Idrettslag, skoler, barnehager og andre organisasjoner består og driftes av mennesker som bor og oppholder seg i ytre Sandviken, og bidrar til en følelse av lokalsamfunn. Bidrag fra lokale organisasjoner kan bidra til å forankre tiltak lokalt, og føre til kontinuitet og bærekraftighet i arbeidet (Kaasa, 1989, s. 112). At lokalsamfunnet ble engasjert i saken og bidro i aksjonen var også noe som var viktig for Georg og Sammenslutningen i 2015. Han var opptatt av at saken skulle ha lokal forankring, og at politikerne skulle forstå at dette ikke bare var en liten håndfull med mennesker som sa ifra, men en hel bydel. NHH og Sandviken sykehus, på den andre siden, er først og fremst store institusjoner og arbeidsplasser, og bidrar lite til følelse av lokalsamfunn. Det er snakk om et stort antall mennesker som reiser til og fra disse plassene hver dag, men som ikke nødvendigvis bor eller oppholder seg i området utover arbeidstiden. Det kan være at de mangler interessen i de særlokale spørsmålene og utfordringene. Det er også verdt å merke seg at NHH er statlig driftet, og Sandviken sykehus er underlagt fylkeskommunen, noe som kan virke inn på institusjonenes mulighet eller vilje til å engasjere seg i det som kan betegnes som en sak mellom innbyggere og kommune.

Brevaksjonen klarte likevel å nå sine mål uavhengig NHH og Sandviken sykehus. Det ble sendt inn så mange brev og anmerkinger at bystyret ikke hadde tid til å gå igjennom alle før det planlagte møtet 19. desember 2017, og møtet ble utsatt til over nyttår. Aksjonsgruppen så på dette som en viktig delseier for det videre arbeidet: nå hadde de kjøpt seg en måned ekstra med tid. Responsen på brevaksjonen fra lokalsamfunnet må ha bidratt til en økt tro på at aksjonen hadde stor oppslutning og var lokalt forankret. Selv om aksjonsgruppen bestod av en liten gruppe mennesker, klarte de å mobilisere området og dets resurser, og på den måten få bekreftet at de var på riktig spor. Bystyremøtet ble utsatt til 31. januar 2018, og ga aksjonsgruppen tid til å fortsette arbeidet med å få dagløsningen vedtatt.

5.3 Bruken av sosiale og tradisjonelle medier

Den allerede nevnte Facebook-gruppen «E39 ut av ytre Sandviken! Ja til bybanen i dagen!» fikk etterhvert stor oppslutning. Gruppen ble en viktig plattform for aksjonistene:

Den har vært veldig samlende og alle som bor der ute har jo vært innpå den siden. Og om de ikke har valgt å følge den, så har de i alle fall sett informasjonen som ligger der ute. Det har også vært en veldig fin måte å få formidlet til... direkte til politikerne om hvor mange det er som interesserer seg. (...) det hadde vært mye vanskeligere for oss å få frem de poengene da uten den gruppen, for den var nok veldig konkret. Som representerte så og så mange tusen mennesker, så og så mange tusen velgere ikke sant. Så alternativt sånn som vi gjorde det før i tiden var kanskje mer å bruke underskriftskampanjer og sånne ting. Og det er mye vanskeligere igjen, for da må du samle inn underskrifter, og må gå fra dør til dør, og til slutt så ligger det noen ark på pulten til en eller annen nede (i) byrådet... det er kanskje lettere å ignorere. Så Facebook, eller sosiale medier, vi brukte jo Twitter også (...) har blitt et veldig fint verktøy for ulike grupperinger som mener ting. (...) Så det er en måte å få andre til å lytte på (Harald).

Facebook-gruppen ble et forum der gruppen kunne dele innlegg som omhandlet saken, mane til engasjement, og svare på spørsmål fra dens medlemmer. Facebook ble ikke brukt under den første runden som var ledet an av Georg. Han er ikke tilhenger av Facebook, men bidro med «likes» i 2017 for å fremme gruppen. Han omtaler bruken av mediet som en blanding av taktikk, markedsføring og samlet sett som et nødvendig hjelpemiddel. Denne bruken av sosiale medier står i kontrast til Sammenslutningen i 2015 sine mer tradisjonelle måter å promotere aksjonen på, som å sette opp plansjer, sende ut flyers og organisere folkemøter. Denne formen for aksjonisme ble lite brukt i 2017, med unntak av en digital underskriftskampanje. Den ble derimot ikke startet og organisert av medlemmer i aksjonsgruppen, men av en person i lokalmiljøet som ønsket å bidra. Det er uklart hvor stor effekt underskriftskampanjen hadde, og hvor mange som signerte den, men informantene så på det som et positivt tilskudd i arbeidet. For dem viste det at det var engasjement i lokalmiljøet, og at aksjonsgruppens arbeid mobiliserte andre til å starte egne kampanjer.

Aksjonistene gikk strategisk til verks med å invitere politikere til å bli med i Facebook-gruppen, og det ble etterhvert flere fremtredende politikere fra ulike partier med i gruppen. Der fikk politikere direkte tilgang til hva aksjonsgruppen postet, deres meninger, og å se oppslutningen gruppen hadde blant innbyggerne i ytre Sandviken, men også befolkningen generelt. Eva trekker frem at tilstedeværelsen på Facebook også gjorde at folk utenfor aksjonsområdet hadde mulighet til å forstå saken bedre og å gi sin støtte til den:

For det er ikke så lett å få folk ute på Sotra til å forstå hvorfor de skal bry seg om ytre Sandviken, de er mer opptatt av Sotrabroen for eksempel, men når jeg da... de fikk jo med seg innleggene som jeg la ut. Jeg delte alt fra gruppen på min egen side, sant, for at de som ikke var i Facebook-gruppen likevel skulle få det med seg. Så det ble såpass mye fra meg gjennom den siden der at folk på en måte fikk et engasjement rundt det likevel. Så det var nok viktig (Eva).

Selv om aksjonen var geografisk avgrenset, var det viktig for aksjonsgruppen å skape mest mulig blest rundt ytre Sandviken. Å få opp medlemstallene var en måte å gjøre dette på. At folk utenfor aksjonsområdet støttet saken tydeliggjorde at det var et tema som berørte mange. Kanskje henger dette sammen med dyktigheten og effekten av kommunikasjonsstrategien, og at gruppen klarte å formidle et tydelig budskap som var lett å identifisere seg med. Samtidig er saker som miljø og forurensing, som debatten rundt Bybanen inngår i, et politisk betent tema som engasjerer. Likhetstrekk kan spores hos bompengedebatten, men også Vindmøllepark-motstanden, som er en aksjon som favner bredt over hele landet, selv om det kun er klare, forholdsvis små, geografiske områder som faktisk blir berørt av det. Dette er saker som vekker følelser, og som er lett å bruke til å tiltrekke seg oppmerksomhet.

Anna beskriver aksjonen som en moderne folkeaksjon muliggjort gjennom bruk av sosiale medier, og mener Facebook-gruppen var en av suksessfaktorene. Gjennom den nådde de ut til de som blant annet ikke leste de lokale avisene, eller holdt seg oppdatert på andre måter. Det var en kanal som mobiliserte lokalmiljøet og øvrige gjennom internett, og bidro til støtte til aksjonen som var synlig for omverden uten at det «kostet» støttespillerne tid i hverdagen. Bruken av sosiale medier hadde også andre positive følger enn støtte til aksjonen. Gjennom sosiale medier

tok en innbygger i ytre Sandviken kontakt med aksjonsgruppen og tilbød seg å lage 3D-tegninger basert på TPs forslag. Han ønsket derimot ikke å delta i aksjonen utover dette av ulike grunner, men hans bidrag til saken ville vise seg å bli viktig i aksjonen. Tegningene visualiserte hvordan ytre Sandviken kunne se ut med bybane i dagen, og bidro til å positivt forsterke den alternative løsningen til TP i møte med politikerne. Disse illustrasjonene ble etterhvert også plukket opp og brukt av de lokale avisene.

Facebook-gruppen var etter opprettelsen en åpen gruppe der hvem som helst kunne bli medlem og skrive eller legge ut innlegg. I Facebook-gruppen var aksjonistene tydelige på at de kjempet for et område med en klar geografisk avgrensing (Glass-Knagg til Eidsvågtunellen), og at aksjonen skulle være politisk uavhengig og positivt rettet. Denne linjen ble etter hvert vanskelig å holde på den åpne Facebook-gruppen. Det dukket opp meninger og måter å formulere seg på som ikke samsvarte med den geografiske avgrensningen, eller den positive fremgangsmåten som de ønsket. Hvor stor motstand de møtte i lokalmiljøet er uklart, men det var uenige stemmer. Som nevnt ble lokalbutikkens fremtid en debatt. Det var også en fraksjon som var prinsipielt imot bybanen. Det var også frykt for hva utbyggingen ville medføre med tanke på rivning av bygningsmasser. Caroline fortalte blant annet at for å unngå store kontroverser unngikk de å fokusere på rivningsarbeid, men gikk inn i dialog dersom det kom spørsmål rundt dette. Dette kan tolkes som at gruppen vokste ut av aksjonsgruppens kontroll slik det ofte gjør med åpne Facebook-grupper. Facebook-gruppen var aksjonens ansikt utad mot media, politikere og andre øvrige, og det som lagt ut av meninger der ble automatisk tillagt aksjonsgruppen. Gruppen valgte først å adressere de innleggene som falt utenfor saken på en høflig og forklarende måte. Dette ble tatt godt imot, men etter cirka 2 uker valgte de å lukke gruppen slik at hvert nytt medlem og innlegg måtte godkjennes av aksjonsgruppen. Ved lukkingen av gruppen fikk aksjonsgruppen kontroll over hva som foregikk på Facebook-gruppen.

Aksjonsgruppen benyttet seg i utgangspunktet av mail for å organisere arbeidet, men fant raskt ut at Messenger var en bedre egnet plattform. Denne måten å kommunisere på effektiviserte arbeidet:

(...) ikke minst Messenger var veldig viktig, for (...) vi har jo kjernen, småbarnsforeldre, men det var på en måte så lett å sende... det er ikke så lett å møtes fysisk i den perioden...

alt er travelt, legging, henting, levering, men når vi hadde Messenger kunne vi hele tiden oppdatere hverandre på utviklingen. Det var sikkert 10-12-15 meldinger hver dag. Vi holdt på til klokken ett på natten mange dager. Det var intensivt, men gøy (Caroline).

Bente trekker frem Messenger som en kommunikasjonsform som gjorde at hun var involvert i Aksjonsgruppens harde kjerne, uten at hun nødvendigvis måtte sette av møtetid i en hektisk hverdag. Dette medførte på sin side til at hun opplevde at de øvrige aksjonsmedlemmene hadde flere ansiktsmøter med hverandre enn hva hun hadde, uten at hun så på dette som noe negativt.

5.3.1 Twitter

Gruppen var også aktiv på Twitter, som var Fredriks ansvarsområde. Om hvorvidt den var myntet spesielt mot politikerne svarte han følgende:

Ja, jo, den var for så vidt det også. Det er jo en viktig kanal. Du når mange på Facebook, men du når jo en del... kanskje noen andre også på Twitter. Så det var et poeng å ha det også som en kanal. Men det var spesielt det som vi visste, eller skjønnte, mange spesielt politikere er aktiv på Twitter. Det er et medium som passer dem godt da. Så derfor var det et poeng å bruke det. Så i praksis styrte det litt hvordan vi... hva vi skrev og hvordan vi tagget og brukte det (Fredrik).

Twitter ble ofte brukt i etterkant av møte med politikerne for å synliggjøre hva gruppen gjorde, der det ble lagt ut tweets om hva gruppen hadde gjort, og de aktuelle politikerne som hadde deltatt i møtet ble tagget i posten. Twitter er en kanal som når ut til samfunnsaktører på en annen måte en hva gjerne Facebook gjør. I en artikkel fra 2015 har Skogerbø & Moe analysert bruk av Twitter som middel for å nettverke mellom journalister og norske topp-politikere. De skriver at Twitter som kommunikasjonsåre er godt likt og brukt av journalister og politikere. Det er en egnet plattform for å nå ut til topp-politikere med en vanligvis hektisk timeplan, og for politikere til å promotere seg selv og sin politikk (Skogerbø & Moe, 2015, s. 4-5). Aksjonsgruppens bruk av Twitter vitner om en profesjonalisering i arbeidet. En effektiv bruk av Twitter innebærer at man må være flink til å formidle budskap på få ord, da det er en begrensning på hvor lang en enkelt melding kan være. Hvordan Fredrik, som jobber innen kommunikasjon, brukte Twitter vitner om en strategisk bruk for å holde politikere ansvarlig og vise til det politiske miljøet i Bergen som

var aktiv på Twitter at gruppen hadde kunnskap og midler til å fremme sitt synspunkt på flere arenaer. Senere skal Twitterbruken til Fredrik vise seg å bli nyttig i nok en snuoperasjon fra politikerne, denne gangen fra Høyre. Jeg kommer tilbake til dette i kapittel 6.

5.3.2 Tradisjonelle medier

Også tradisjonelle medier var viktige for fremdriften av aksjonen. Etterhvert som gruppen klarte å skape blest rundt sitt eget arbeid, opplevde de at interessen fra avisene økte. At pressen fattet interesse bidro til at de klarte å rette fokus på ytre Sandviken, som tidligere hadde blitt nedprioritert grunnet debatten rundt Bryggen. Aksjonsgruppen brukte sine egne og lokalsamfunnets iboende ressurser i arbeidet med å etablere kontakt med media:

Og så var det dette med å prøve å få det formidlet i alle kanaler. Avisene og radio var jo veldig viktig. Og NRK. Og vi hadde jo journalister blant oss, og vi hadde folk som visste hvem man skulle ta kontakt med i de ulike avisene og så videre. Så vi gikk veldig målrettet mot enkeltpersoner i de ulike kanalene. Og fikk publisert ganske mye egentlig. Følte nærmest at det var daglig at det stod noe nytt i avisene (Harald).

Denne utstrakte nettverkingen med media var viktig for å opprettholde press og synlighet. Saken ble også etter hvert plukket opp av riksdekkende medier. Det målrettede arbeidet inn mot media var også en viktig del av Georg og Inge sin aksjon i 2015. George opplevde at de fikk en del spalteplass i første runde, og at de utviklet gode forhold til spesifikke journalister i både Bergens Tidende og Bergensavisen. De var bevisste på å bruke kontaktene jevnbyrdig for å unngå «fiender i medielandskapet» ifølge Georg. En slik bevissthet rundt bruken av medier viser en profesjonalitet i arbeidet.

Flere av aksjonistene var dyktige skrivere, og fikk innlegg og leserbrev publisert i Bergens Tidende og Bergensavisen i den aktuelle perioden. Dette bidro til økt synlighet, men det hadde også flere fordeler:

Og vi brukte media, eller vi forsøkte å bruke media til å snakke til politikeren. Og prøvde å på måte å skissere opp: hvem er mottakere av det budskapet som vi prøver å komme

med. (...) ... jeg tror definitivt der har hatt mye å si. Jeg tror det viktigste er at det gir legitimitet til aksjonen. For der er noe med det at du kan ha en Facebook-gruppe med så og så mange medlemmer, men det er fremdeles bare på Facebook-gruppe. Og det er mange Facebook-grupper som driver med mye rart. Men det at når du blir... når velforeningen blir løftet frem i media, og de tar kontakt og refererer til Inge og Sammenslutningen, og bruker det.... så... jeg mener det var viktig, og viser at vi var, ja, en legitim aktør i diskusjonen da (Daniel).

Daniel viser til at bruken av media aldri har vært tilfeldig. Media fikk en funksjon med mange dimensjoner. Samlet sett har sosiale medier og pressen bidratt til økt synlighet, engasjement og minimert avstanden til politikerne. Tradisjonelle medier legitimerte gruppen, og bidro til å gi dem en tyngde og makt i debatten, men sørget også for at arbeidet til kommunen og politikerne ble fulgt opp på det de gjorde og sa.

Facebook og andre tradisjonelle og sosiale medier var sentralt i aksjonen helt fra starten av. Facebook-gruppen ble et middel for å komme i kontakt med politikerne, men det var vel så viktig å få i stand møter ansikt til ansikt for å få fremmet deres sak. Det å opprette kontakt med sentrale politikere var en del av aksjonsgruppens strategi, og det første møtet kom i stand etter et folkemøte i Åsane få dager etter at aksjonsgruppen var dannet.

5.4 Møte med politikerne

I sitt arbeid med å få dagløsningen vedtatt, var det sentralt at gruppen kom i dialog med politikerne. Daniel, Harald og Caroline dro i begynnelsen av desember, to dager etter det ekstraordinære velforeningsmøtet, på et møte om KPA i Åsane. I etterkant fikk de snakket med daværende byråd for byutvikling. Denne samtalen med byråden beskrives av Daniel og Harald som nedslående. Daniel opplevde at byrådet hadde falt på en endelig beslutning, og ikke ønsket mer oppmerksomhet rundt trasevalget. Harald deler det han husker fra det første møtet med byråden:

Da opplevde jeg henne som arrogant. Først veldig arrogant, fordi det var tydelig at hun hadde møtt mange sånne folk som oss, og tenkte vel at hun har kunnskap om saken som vi

ikke har. Og at det... hun kan kanskje applaudere at vi engasjerer oss, men det er ikke noe å diskutere, fordi de har allerede tatt stilling til alle ulike aspekt i saken mye mer enn vi vil være i stand til, sant. Den holdningen følte jeg, men etterhvert som vi snakket med henne (...) så tror jeg at hun innså at vi kunne mer enn det som var normalt da, vi hadde mer innsikt og andre typer argument, samtidig som vi aldri gikk til personlig angrep på henne. Vi bare snakket utfra vårt perspektiv. Og det var da hun skiftet litt. Fra på en måte å være arrogant til å heller vise litt mer reelle, den faktiske argumentasjonen, som lå i bunnen som var en frykt for at bybanen ikke skulle realiseres i det hele tatt. Og da bekreftet hun jo på en måte det vi mistenkte, at det her var det et forsøk på å bare hoppe bukk over hele ytre Sandviken i frykt for at det skulle vanskeliggjøre realiseringen av bybanen. Og da var det veldig viktig for oss å vise for henne at vi var enige med henne i det aller, aller meste. At vi og ville ha bybanen, og at vi kunne jobbe for det, sant. At vi kunne være med og ta ting i riktig retning, men at vi måtte bli enige om traseen ikke sant (Harald).

Troen på at de skulle klare å snu Arbeiderpartiet og byrådet var i starten laber. Denne opplevelsen av å møte arroganse hos byråden kan linkes til paternalisme, en ovenfra og ned-holdning som ofte kan ses i politikken og offentlig styring (Starrin, 2007, s. 63-64). Anna husker hun hadde en følelse av håpløshet innledningsvis. Selv om hun hadde stor forståelse for utfordringen lokalpolitikkerne stod over, så kjente hun på en frustrasjon over at de ikke forstod hvor avgjørende dagløsningen var for ytre Sandviken.

Som tidligere nevnt var Inge og Georg sentrale figurer i aksjonen i 2015, og de hadde gjennom sitt arbeid opprettet gode kontakter med sentrale personer i Arbeiderpartiet, Høyre, og andre viktige politiske personer. Sammenslutningens politiske nettverk åpnet dører for aksjonsgruppen, og gjorde at de tidlig i arbeidet fikk innpass hos politikerne. Tross tidlig innpass forteller flere av informantene at de helt i starten av aksjonen ikke egentlig trodde at de hadde sjanse til å få snudd bystyret til sin fordel, men at denne følelsen ganske raskt ble erstattet med et gryende håp om seier:

Egentlig tenkte jeg helt da vi begynte at dette kom til å skje [bybane i tunell]. Men jeg syntes det var så galt, at jeg følte at vi må si noe. (...) For jeg tenker at den saken er så åpenbar. Men jeg tenkte at det kom til å bli noen kronikker i avisen, at det var det, at det

som kom til å skje. Men ganske fort fikk vi jo vindt i seilene. Vi fikk jo på en måte medvind allerede ganske tidlig. Og da begynte jeg å tenke at dette faktisk kan gå veien. Og da ble vi helt febrilske (Caroline).

Hvor dette håpet og «vind i seilene» kom fra kan spores til ulike hold: det ene var støtten de opplevde fra lokalmiljøet gjennom responsen de fikk på brevaksjonen og Facebook-gruppen. Interessen og oppbakking fra pressen var en annen faktor. Den største utslagsgivende faktoren for troen på at de kunne vinne frem var derimot hva som ble sagt mellom linjene i de første møtene med politikerne:

For eksempel at de var lei seg for det valget, for den innstillingen som var kommet, at det var trist, men samtidig kom med en del argumenter. Så fikk jo... jeg fikk litt følelsen av... jeg husker jeg tenkte det at av alle sånne umulige saker der du egentlig ikke skal kunne ha noe mulighet til å påvirke så tenkte jeg da må det i hvert fall være en av de der det er en liten mulighet for å gjøre det da. Og det at, det var definitivt politisk vilje for den løsningen som til slutt ble valgt. Alle politikerne som satt med makten hadde jo gått til valg på den løsningen. I hvert fall Arbeiderpartiet som hadde tydelig gått ut (Daniel).

Aksjonistene forteller at de ganske tidlig i møtet med politikerne opplevde og følte på en politisk velvilje, og at følelsen av den nevnte «håpløsheten» var kortvarig. Ved spørsmål om hvordan de opplevde motparten, ble jeg ofte spurt tilbake «hvem er motparten?». Selv om det var noe frustrasjon å spore overfor politikerne blant enkelte av informantene, så var de fleste tydelige på at de opplevde å bli tatt godt imot, og politikerne omtales som interesserte og lyttende. Særlig pekes det på av informantene at brevaksjonen som bidro til å utsette bystyremøtet den 19. desember ikke bare ga aksjonen bedre tid, men det ga byrådet og bystyret pusterom til å belyse saken på nytt. Det var altså en viktig utsettelse for aksjonsgruppen, men også for politikerne. Slik jeg har forstått det var det først og fremst Ap og Høyre aksjonsgruppen og Sammenslutningen hadde størst møteaktivitet med i starten. Etersom de opplevde at Ap og Høyre lente deres vei, begynte de arbeidet med å få en bred politisk opplutning rundt dagløsningen. For å klare dette var strategisk kommunikasjon og dialog viktig:

Mens SV for eksempel vil ha... de vil tenke på en helt annen måte sant. De... for de vil være i utgangspunktet skeptisk til i å det hele tatt bygge ny vei. Altså for det, ja du bygger den tunellen og gjør jo den veien bedre, og det vil få en del sånne... du legger ganske mye penger i da å gjøre en vei bedre, sant. Så man kan tenke at det tilrettelegger for mer trafikk. Så det var noe med, okei, hvordan forklare hvordan denne løsningen påvirker trafikkbildet i en retning som også de vil synes er positiv da. Så det det handlet mye om det å finne de rette argumentene overfor de ulike politiske grupperinger. Og så selvfølgelig er det ikke sånn at du kan tale med to tunger i den forstand at du sier motstridene ting sant, så det er ikke det det handler om, men det handler om å plukke ut det som de er opptatt av. Og møte dem på det (Fredrik).

Argumentasjonen opp mot de ulike partiene ble hentet fra offentlige politiske mål og offentlige planer og brukt for å fremme aksjonens sak. Det var mye møteaktivitet med politikerne, men aksjonsgruppen har hele tiden vært klar på at de ikke har politiske interesser. Harald trakk blant annet frem at hovedbudskapet i saken i grunn aldri handlet om «ja til bybanen», men at E39 skulle bort fra ytre Sandviken. Selv om det ble naturlig å fokusere på bybanen, da de fleste aksjonistene var tilhengere av den, så var de påpasselige med å tone ned dette i møte med partier og politikere som hadde reservasjoner mot å bruke midler på utbyggingen av bybanen. Denne forsiktigheten over å velge politisk side kan virke som en av gruppens suksessfaktorer. Det vitner også, nok en gang, om en gruppe som ikke handler i affekt, men som har en strategisk og unison fremgangsmåte. Brevaksjonen, medieoppslag og det lokale engasjementet la press på politikerne, og aksjonistene hadde en følelse av det var på vei mot seier. Lokal oppslutning og mediedekning til tross:

Det er fantastisk at vi klarte det, men de [politikerne] sa jo også at bare engasjementet hadde ikke hjulpet. Det var hva de der trafikkbergeningene, og innsparingene som dette kunne føre til. Så bare et nabolag i opprør... hjelper ikke (Anna).

Engasjementet var altså ikke nok, ble Anna fortalt. Arbeiderpartiets snuoperasjon i november 2017 var økonomisk motivert, og frykten var at det skulle bli for dyrt å legge den eksisterende E39 i en forlenget Fløyfjellstunnel. En persons arbeid skulle vise seg å bli avgjørende for å endre den økonomiske utfordringen.

5.5 Trafikkplanleggerens bidrag til aksjonen

Da Arbeiderpartiet annonserte at de gikk vekk fra dagløsningen kom det flere kronikker og debattinnlegg i lokalavisene fra ulike aktører, blant annet fra en trafikkplanlegger som gjennom sin karriere hadde vært involvert i ulike veiprojekter i kommunen. Nå hadde han som privatperson utarbeidet et forslag som viste at dagløsningen i ytre Sandviken var gjennomførbar uten å koste så mye som byrådet påstod. Forslaget viste også at det ville bidra til positive konsekvenser for indre Sandviken og Bryggen. TPs innlegg i avisen gikk ikke ubemerket hen hos aksjonistene. De fant ut at han bodde i området, tok kontakt og innledet et tett samarbeid som fungerte godt. Likevel ble han ikke ansett som en del av aksjonsgruppen:

Ja, altså, dette er jo på en måte jobben hans. Og han har jo et privat firma som jobber med sånt, så han må trå litt varlig. For han kan plutselig sitte med en kunde som har motsatt oppfatning av det vi hadde, så vi ville ikke trekke han inn mer enn hva han ønsket. Men han var en viktig bidragsyter, og vi hadde flere forsamlinger hjemme hos han. Så det var tydelig at han var personlig opptatt av dette også. (...) Men ja, det er sant det, vi ville liksom ikke at han skulle gå lei da. For han var såpass, hadde såpass unik særkunnskap, og han kjente jo folk i byrådet, og hadde jobbet for byrådet sant, og han kjente folk i Statens Veivesen hvor han tidligere også har jobbet. Så han, ja, altså, hans forslag var jo på en måte såpass godt utarbeidet at Statens Veivesen sluttet seg til det etter at de hadde gått gjennom hans beregninger. Så han var en nøkkel oppi det hele. Og så kan du si: hvordan hadde det gått hvis vi ikke hadde hatt TP, sant? (Harald).

På møtene hjemme hos TP fikk aksjonsgruppen innføring i forslaget slik at de selv var i stand til å bruke det i møte med media, politikere og i Facebook-gruppen. Fokuset på læringsoverføring var viktig. TP hadde også et resursfullt nettverk, med blant annet kontakter inn i vegvesenet, som gav støttespillere til saken, og han var også med på en del politiske møter. Det skal nevnes at ifølge Georg så hadde de i 2015 utarbeidet et lignende forslag:

Og så kommer jo kolombiegget til TP som han fikk synliggjort når han klarte å vise at med noen grep inne i Sandviken... at han ville klare å løse mye av transporten inni i Sandviken med en løsning. Som for øvrig vi hadde foreslått fem år før, men fordi han som foreslo det var pensjonist, og kanskje ikke var like flink til å fremme løsningen som TP - både av pondus og måte å presentere på - så fikk vi ikke det poenget godt nok frem (Georg)

Som nevnt vant ikke Georg, Inge og Sammenslutningen gjennom med sitt arbeid i 2015 på grunn av den betente Bryggen-diskusjonen. Georg synes personlig at det er litt bittert i ettertid at TP fikk så mye av æren for at dagløsningen ble vedtatt. En følelse som er forståelig om man legger til grunn den mengde tid og energi Georg hadde brukt på denne saken i mange år. Det er stor forskjell på når Sammenslåingen aksjonerte i 2015, og aksjonsgruppen i 2017. 2015 var et valgår, i motsetning til 2017. Det er trolig at Sammenslåingen jobbet under vanskeligere omstendigheter med politikere under press grunnet valget, enn hva aksjonsgruppen gjorde i 2017.

Aksjonistene var ytterst tydelig på at TPs bidrag var avgjørende for utfallet av saken. Hans forslag tilførte aksjonen en uvurderlig faglig tyngde. Det ga også politikerne, som ønsket dagløsningen, en konkret utvei som bidro til reduisering i biltrafikken til en pris som kom under det deres egne beregninger hadde kommet frem til. Samtidig kom det frem i intervjuene at TP tidligere hadde lagt frem det samme løsningsforslaget for byrådet uten at dette hadde fått gjennomslag. Dette reiser spørsmålet: hvor langt hadde TP kommet uten aksjonsgruppen? Selv om informantene anså TPs bidrag som tungen på vektskålen, hadde de også sine tanker rundt deres egen rolle i det hele:

Fordi TP som også kom inn her etterhvert, han sa jo da at han har jo holdt på med slikt tidligere, hvor han har endt opp med å stå alene mot byrådet. Og selv om han da har vektige argumenter så hjelper det ikke. Men det han opplevde her sa han var at med det enorme engasjementet i lokalsamfunnet så måtte politikerne... de hadde nødt til å ta stilling til dette på ett eller annet vis. For det var så en stor del av velgergruppen, hele kretsen var jo involvert. Så det var nok det som egentlig gjorde at vi fikk tyngde da (Harald).

Foreningen mellom TP, aksjonsgruppen og Sammenslutningen ga dem en autoritet som politikerne var nødt til å lytte til. De var strategiske, de hadde kunnskap, og de representerte en stor velgerskare. Eva opplevde at TP fikk en energi fra aksjonsgruppen, og Bente med flere peker på at de utfylte hverandre; de trengte hans fagkompetanse - han trengte deres engasjement.

Aksjonsgruppen hadde frist på seg frem til 31.januar 2018 for å påvirke politikerne til å stemme i sin favør på det forestående bystyremøtet. Etterhvert som aksjonen holdt frem, ble aksjonistene mer og mer sikker i sin tro at de hadde oppnådd bred politisk støtte. Da byrådsmøtet ble avholdt i slutten av januar 2018, var den en selvsikker aksjonsgruppe som fulgte med.

5.6 Drøfting

I dette kapitlet har jeg tatt for meg hvordan aksjonsgruppen strategisk la opp arbeidet, og hvordan de tilnærmet seg lokalsamfunnet, media og politikerne. De jobbet for politiske løsninger, men var politisk uavhengige. Aksjonsgruppen var opptatt av å engasjere og mobilisere lokalmiljøet, hovedsakelig gjennom Facebook, men var også opptatt av å fremstå som seriøse aktører i en komplisert debatt. Høyt fokus på kunnskap og kommunikasjon var viktig for dem. Særlig viktig var det å føre en ikke-konfronterende dialog med politikerne og motstemmer, samt å fokusere på positive effekter av dagløsningen i stedet for negative konsekvenser som for eksempel rivning av bygningsmasser.

Deltakelse og empowerment er samfunnsarbeidets hjørnesteiner (Nikkhah & Reduzan, 2009, s. 172), og er i et gjensidig avhengighetsforhold. Deltakelse og endring er vanskelig uten at den det gjelder føler seg sterk nok og betydningsfull nok til å delta. Videre er det vanskelig å mobilisere til deltakelse hvis nyttesverdien er lav og den det gjelder er preget av motløshet og håpløshet. På samme måte som empowerment handler om redistribusjon av makt, så gjør deltakelse det samme. Derfor kan det enkelte momenter overlape hverandre i drøftingen. Jeg har likevel valgt å dele disse to i hver sin underkategori når jeg videre skal se nærmere på former for deltagelse i aksjonen, samt hvordan empowerment kan tolkes å ha kommet til uttrykk gjennom aksjonistenes arbeid.

5.6.1 Deltakelse

Deltakelse er et komplekst begrep og beveger seg fra lav til høy, dyp og vid (Arnstein 1969, Cornwall 2008). Informantenes historie åpner med at de hadde gjennomgått en mobiliseringsprosess, og engasjementet var høyt innad i gruppen. De var klar for å ta grep om problemet og å aktivt jobbe for endring. Arnstein (1969, s. 216) skriver at deltakelse kan sies å være en strategi som er med på å endre maktbalansen, og omfordele makten fra de som har mye til de som har lite. «Have-nots» er grupper eller mennesker som ikke får ta del i politiske og samfunnsmessige prosesser grunnet deres lave tilgang til makt (Arnstein, 1969, s. 216). Arnsteins artikkel er skrevet i en annen tid, med en annen gruppe mennesker i tankene og i en annen kontekst enn hva aksjonistene fra ytre Sandviken er. Å påstå at de er «have-nots» i Arnsteins opprinnelige betydning vil være feil, men at de opplevde å være i en posisjon der de følte at beslutninger ble tatt over deres hode er tydelig. Arnstein (1969, s. 217) peker på at «have-nots» ofte møter på barrierer for deltakelse i nabolaget og samfunnets sosioøkonomiske status, og at dette er faktorer som gjør det vanskelig å enes og forenes i grupper. Dette ser vi ikke var en utfordring for aksjonistene. Området skårer høyt på levekårsindeksen, og informantene er alle personer med høy utdanning, og er i arbeid.

Det å tolke Arnsteins deltakelsesstige inn i en slik kontekst som aksjonistene var i kan være utfordrende, i og med at stigen ble utviklet med de svakeste i samfunnet i tankene. Samtidig er det slik at behov for endring og maktfordeling ikke eies av en type gruppe i samfunnet. Så når jeg nå har tolket aksjonistene dithen at de er i en have-not-posisjon, så skal jeg se nærmere på hvilke trinn som er aktuelle.

Harald og Daniel forteller at da de snakket med byråden for byutvikling på KPA-møtet så opplevde de henne innledningsvis som lite lyttende og nedlatende. Dette kan tolkes som et uttrykk for ikke-deltakelse og gallionsfigur (Arnstein, 1969, s. 217). Harald sa blant annet «hun kan kanskje applaudere at vi engasjerer oss, men det er ikke noe å diskutere, fordi de har allerede tatt stilling til alle ulike aspekt i saken mye mer enn hva vi vil være i stand til». Anna uttrykker også frustrasjon over å ikke bli hørt. Bruken av media, Facebook og Twitter hjalp aksjonistene til å tvinge politikerne til å lytte. Gjennom støtte fra lokalsamfunnet økte gruppen sin egen innflytelse og evne til å påvirke beslutningstakerne som var politikerne. De redistribuerte selv

makt nok til at de klarte å gå i forhandlinger og avtaleinngåelse med makthaverne, slik Arnstein (1969, s. 217) beskriver deltakelse på trinn seks og syv. Gjennom mobilisering av lokalsamfunnet og målrettet bruk av media gjorde de seg til en legitim stemme i debatten.

Et viktig moment innen samfunnsarbeid er at endringsarbeidet skal komme nedenfra og at arbeidet er initiert av og for dem det gjelder. I en prosess mot endring er et fellesskap med samme mål og mening viktig (Nikkhah & Reduzan, 2009, s. 172). Der byrådots bestemmelser om å legge traseen til Åsane i tunell er pasifiserende og toppstyrt, er motreaksjonen opprettelsen av aksjonen: en aksjon startet for og av innbyggere i ytre Sandviken, med et felles problem som de ønsket å løse. Nikkhah & Reduzan (2009, s. 172) skriver at deltakelsesprosesser med deltakelse som mål er en mer bærekraftig prosess enn deltakelse som middel. Deltakelse som mål er forankret i lokalsamfunnet, mer langsiktig, dynamisk og initiert av innbyggerne selv, lik prosessen som tok sted i ytre Sandviken.

Aksjonen kom i gang etter år med frustrasjon over E39 og hvordan den griper inn i hverdagen. En hendelse som Aps snuoperasjon måtte til for å utløse handlekraft. I likhet med Nikkhah & Reduzan, fremhever Cornwall viktigheten av en felles sak og et felles mål (Cornwall, 2008, s. 275). Hun trekker frem «egenskapte rom» som en viktig prosess for å fremme deltakelse. Egenskapte rom slik Cornwall beskriver det gir medlemmene av rommet mulighet til å gripe makt, øke selvtilliten, økt tro på egne evner og søke støtte hos rommets øvrige medlemmer. Når informantene forteller om fokuset de har hatt på å dele kunnskap, innhente kunnskap gjennom TP og offentlige dokumenter, og oppildnet hverandre gjennom prosessen, vitner dette om et egenskapet rom. Dette egenskapte rommet var for aksjonens medlemmer, men det var også fleksibelt i den forstand at Georg med sin kunnskap og engasjement fikk innpass. Det samme gjelder Inge og TP.

At gruppen bestod av så få engasjerte personer som den gjorde effektiviserte arbeidet, forenklet det og gjorde det mer oversiktlig. Deltakelse i grupper av liten størrelse, preget av høyt engasjement beskrives av Cornwall (2008, s. 276) som dyp deltakelse. På den andre siden er vid deltakelse, som kjennetegnes av mange deltakere, men med engasjement som raskt kan svinne hen som følge av en følelse av overfladisk deltakelse (Cornwall, 2008, s. 276). Anna kalte

aksjonen for en moderne folkeaksjon, og Eva framholdt at de klarte å engasjere folk til saken på Facebook som ikke hadde tilhørighet til ytre Sandviken. Det kan tolkes som om de så på Facebook-gruppens medlemmer som en del av aksjonen. Det vil i så tilfelle kunne defineres som vid deltakelse.

Barrierer for deltakelse kan hindre personer adgang til endringsprosesser. Faktorer som tid og sted for møteaktivitet, kultur, kjønn, alder og sosiale faktorer er alle potensielle barrierer (Cornwall, 2008, s. 278-279). Bente påpekte at hun ikke følte seg som den mest delaktige i aksjonen og at hun ikke møtte de andre aksjonistene like mye som hun mente de andre gjorde. Samtidig mente hun, i likhet med flere, at Messenger forenklet arbeidet og gjorde det lettere for henne å delta. En kan si at moderne teknologi har bygget ned barrierer for deltakelse. Hvorvidt Bente opplevde reelle barrierer for deltakelse, eller selv valgte en form for selvekskludering er vanskelig å si. Hvorvidt andre har følt seg ekskludert eller bedrevet selvekskludering fremkommer ikke i datamaterielt og har heller vært fokuspunktene mine, men med tanke på gruppens intense arbeidsprosess og små gruppering av personer med hovedsakelig samme geografiske tilhørighet gjennom nabolaget og sosioøkonomiske status er det ikke utenkelig.

5.6.2 Empowerment

Empowerment handler om omfordeling av makt, og å gjøre mennesker i stand til å ha kontroll over og styre egne liv ved å bevege seg fra en posisjon preget av avmakt og undertrykkelse til selvstyring (Askheim, 2012, 11-12). I begynnelsen var de ulike aksjonistene engasjerte i valg av bybanetråse, men dette engasjementet var hovedsakelig individuelt før mobiliseringsprosessen tok til. Informantene forteller at de på hver sin måte har følt seg maktesløse, og hatt en følelse av håpløshet. Dette kan kobles opp mot teorien om emosjonell energi. Vi fylles av emosjonell energi når vi fører oss sett, hørt og gitt muligheten til å hevde vår rett (Starrin, 2007, s. 62). På samme måte tappes vi for emosjonell energi hvis vi blir oversett og undertrykt. Handlekraften vil synke, og følelser som motløshet og lav selvtillit vil forsterkes (Starrin, 2007, s. 62). Caroline, Anna, Harald og Daniel beretter om at de i starten egentlig ikke trodde det ville være mulig å snu byrådet. Blant annet møtet med byråden for byutvikling opplevdes som nedslående. Hvordan de innledningsvis opplevde hennes holdning til dem kan tolkes som et uttrykk for paternalisme: en

ovenfra og ned-holdning, der en ekspert på «toppen» mener den vet hva som er til det beste for dem under (Starrin, 2007, s. 63). Selv sier Harald at etter hvert som byråden forstod at de satt på mer kompetanse enn hva hun hadde forventet, åpnet hun mer opp for å høre deres side. Det kan tolkes som at ekspertrollen ble utjevnet. Følelsen av motløshet og lav emosjonell energi synes å være kortvarig hos aksjonistene, og Caroline mener de tidlig fikk «medvind» i arbeidet, og at energinivået økte sammen med tro og håp på at en endring var mulig. I tillegg hadde de fleste av dem betenkeligheter med å karakterisere politikerne som «motpart». I stedet har de vært opptatt av å vise til at de opplevde velvilje fra politikerne, og at de opptrådte som lyttende og samarbeidsvillige. Dette narrativet kan komme av at aksjonistene ikke anser aksjonen som ferdig, og må være påpasselig med å pleie det gode forholdet til politikerne som de har opparbeidet. Jeg skriver mer om dette i kapittel 6. Det kan også komme av at aksjonistenes kunnskap, tilnærming til saken og personlige egenskaper «mildnet» politikerne, slik som det kan se ut som skjedde i møte med byråden i Åsane. Aksjonsgruppen var innstilt på å føre en positiv og fremtidsrettet aksjon, med særlig fokus på å innlede dialog med politikerne, og ikke stille dem til veggs eller konfrontere dem, noe som kan ha ført til den opplevde velviljen. Som vist i kapittel 2, er dialog en sentral del av Freires (1999) virke. Dialog er med på å skape kollektiv bevissthet rundt egen posisjon og livssituasjon, og for at reell endring skal kunne være mulig, så må dialog oppstå mellom to parter som er villige til å lytte (Freire, 1999, s. 73). Overført til møtet mellom aksjonistene og politikerne ser vi at en slik velvilje var tilstede. Dersom dialogen er preget av parter som ikke klarer å se den andres perspektiv, eller tviholder på at ens egen overbevisning er den eneste rette er endringsarbeid umulig (Freire, 2014, s. 20). Det opprettholder en asymmetrisk maktbalanse. Dialogen er dermed et middel for å utøve motmakt og å redistribuere makt, noe som kan synes å ha skjedd i møtet mellom aksjonsgruppen og politikerne. Stengingen av Facebook-gruppen var et grep som ble tatt for å gjenvinne kontroll over gruppen, men også en måte å sikre posisjonen aksjonistene hadde klart å arbeide seg frem mot. For dem var Facebook-gruppen et felles ansikt utad mot presse og politikere. Pressen opplevdes som en legitimerende faktor for aksjonen, og positivitet og positiv omtale var derfor viktig. Mistet de interessen fra pressen og politikerne, risikerte de at aksjonen smuldret opp. Dersom Facebook-gruppen hadde vært et fritt sted for alle til å poste meninger for og imot bybane, kritikk av politikere og kritikk av aksjonen selv, kunne de stått i fare for å miste sin posisjon.

Empowerment er både individuelt og kollektivt. Bracht et al. (1999. s. 86-87) skriver at individuell empowerment er en egenfølt opplevelse, definert av følelsen av i hvilken grad man selv har makt og kontroll over eget liv. Individuell empowerment finnes både innenfor og utenfor gruppedeltagelse. Kollektiv empowerment bygges opp gjennom kollektive handlinger, ofte motivert av en ytre katalysator og for å endre noe som fremstår som en utfordring for gruppen eller lokalsamfunnet. Dersom den kollektive handlingen oppnår endringer kan dette føre til individuell empowerment blant deltakerne, økt kollektiv empowerment og endringer i fordeling av makt og ressurser. Underveis i oppgaven har vi sett at aksjonistene har gått fra individuelt engasjement, til å søke sammen i en aksjonsgruppe med felles mål om å få E39 inn i en forlengt Fløyfjellstunell. Via støtte fra lokalsamfunnet gjennom blant annet brevaksjonen og Facebook-gruppen økte de sin kollektive empowerment. Samtidig kommer det frem at hovedmotivasjonen for Aps snuoperasjon var økonomisk motivert. TPs alternative trafikkforslag ble avgjørende, ikke bare for å få Ap til å snu igjen, men også de andre politiske partiene. Gjennom ett individs kunnskap, styrket aksjonsgruppens sin egen påvirkningskraft. Det er også tydelig at aksjonsgruppen og TP stod i et gjensidig forhold. Aksjonsgruppen hadde ikke nådd sine mål for aksjonen uten TP, mens TP ikke hadde blitt hørt uten den kollektive kraften som aksjonen stod for. Det viser seg at til tross for individuell kunnskap og erfaring, hadde ingen oppnådd samme resultat alene.

Kapittel 6: Aksjonens avsluttende fase – eller?

Når så mange mennesker føler en tilknytning til en sak, er det naturlig å spørre seg hva mobiliseringen og prosessen rundt aksjonen har gjort med området og menneskene som var delaktige. I dette kapitlet ser jeg nærmere på slutfasen av aksjonen, og hva aksjonistene føler at deltakelsen har hatt å si for deres personlige nettverk, hvilke implikasjoner det har hatt på nabolaget, og hvilke erfaringer de sitter igjen med. Før drøftingen følger et avsnitt om hvor aksjonistene står i dag, og hva de tenker om prosessen videre. Sentrale begrep for dette kapitlet er fellesskap, og sosial, kulturell og økonomisk kapital. Knyttet opp til de ulike kapitalbegrepene vil jeg også trekke inn betydningen av kunnskap og resurser i drøftingen. I tillegg vil elementer av empowerment diskuteres underveis. Kapitlet er delt opp i overskrifter etter hvilke hovedbegrep som gjennomgås. Samtidig vil det være tydelig for leseren at disse begrepene er såpass tett knyttet sammen at en helt klar og tydelig avgrensning ikke har vært mulig å oppnå. Som i de foregående kapitlene vil jeg nøste samme trådene i drøftingen. Jeg skal nå se videre på slutfasen av aksjonen, og jeg fortsetter der kapittel 5 slapp ved det forestående bystyremøtet 31. januar 2018.

6.1 En seier er innen rekkevidde – følelse av fellesskap og frustrasjon

Aksjonistene hadde jobbet aktivt for et enstemmig vedtak frem mot bystyremøtet 31. januar 2018, og nå var det forventet at stemmegivningen skulle gå deres vei. I anledning møtet inviterte aksjonsgruppen inn til en bydelsfest hvor bystyremøtet ble vist på storskjerm. Gruppen var usikker på hvor stort oppmøtet kom til å bli, og ble overveldet av hvor mange som dukket opp. Blant annet kom det flere eldre som hadde bodd i området i mange år, og som takket aksjonistene for engasjementet de hadde vist i saken. Akkurat hvor mange som var tilstede den kvelden vites ikke, men det var nok til at aksjonistene følte at det var et uttrykk for at de hadde gjort noe større utover seg selv, og at flere i bydelen hadde lagt merke til og satt pris på det aksjonsgruppen hadde oppnådd. Bente omtalte den kvelden som en kveld med mye «nabolagsfølelse». Jeg spurte Caroline om hva hun følte da hun fikk vite at bystyret hadde fattet endelig vedtak om å legge traseen i dagen:

Da ble jeg utrolig glad. Og stolt, og glad og emosjonell. Og så lagde vi fest. Det var jo kjempestas. Og det kom så masse folk fra nabolaget. Det var veldig fellesskapsfølelse, at

vi hadde fått til noe sammen på en måte. Og så var det som sagt veldig gøy å føle på at du var en del av et nabolag (Caroline).

Caroline, men også Bente og Georg, uttrykte at de hadde en følelse av fellesskap, og at arbeidet de hadde lagt ned betydde noe mer utover «bare dem». Stolthet er en indikator på høy grad av emosjonell energi, og er med på å sikre sosiale bånd (Askheim, 2012, s. 18). Caroline kan tolkes dithen at hun deler seieren med alle de som støttet aksjonen. Flere av informantene opplevde å få energi ut av Facebook-gruppen, og tilbakemeldingene de fikk derfra ga dem troen på at de kjempet for mange. Caroline forteller videre:

Og nå er det sånn at veien irriterer meg litt mindre nå. For nå tenker jeg at den skal vekk og at det faktisk er litt min fortjeneste. Det var veldig sånn gøy, og fellesskap, og vi følte oss ganske, jeg følte meg ganske viktig. Og så var det gøy å jobbe sammen med andre som også var så dyktige. Du følte jo liksom at vi klarte det sammen, og at vi gjorde hverandre gode, vi hadde ulike styrker, og fikk forent alt og så gikk alt opp i en høyere enhet og så fikk vi masse positivitet fra nabolaget (Caroline).

Bauman & May (2004, s. 59) skriver at «en samling som ikke er klart definert eller avgrenset, men som er enige om noe andre mennesker avviser, og som i tillegg disse oppfatningene en viss autoritet kan kalles et *fellesskap*». Det å føle tilhørighet til et sosialt fellesskap kan øke ens selvtillit slik vi ser Caroline gir uttrykk for. Hennes følelser av å være betydningsfull for sakens utfall kan også ses i sammenheng med en følelse av empowerment. Både at hun selv var av betydning, en form for individuell empowerment, men også kollektiv empowerment kommer til uttrykk gjennom fellesskapets oppnåelse gjennom aksjonen. Dette er en seier som eies av både individet, gruppen og nabolaget. Carolines opplevelse av glede og stolthet deles også av blant annet Eva:

Da var jeg glad, ja, veldig, veldig glad. Og lettet og også rett og slett stolt på vegne av hele, at vi på måte, hele nabolaget på den måten, fellesskapet hadde klart å gjøre dette. Og hele den der festen vi hadde nede på Paviljongen. Vi var jo, vi hadde jo en bydelsfest, var det det vi kalte det for? Ja. Og så mange som kom! (Eva).

Eva tilegner seieren hele nabolaget, og at det er fellesskapet som har klart å drive saken i ønsket retning. Lik Caroline beskriver Eva uttrykk som stolthet og glede, som kjennetegner de emosjonelle delene ved empowerment.

Informantene deler seieren med nabolaget og lokalmiljøet, men det er en gruppering som har vært involvert i prosessen som jeg ønsker å dvele litt ved. Møte med politikerne har vært viktig for aksjonistene. Uten politisk velvilje hadde de ikke klart å oppnå ønsket resultat. Jeg har tidligere nevnt at de fleste informantene hadde en positiv innstilling til politikerne generelt. Da det var duket for et enstemmig vedtak i bystyresalen 31.januar 2018, var Daniel selv tilstede i salen og fulgte med på hva som utspilte seg. Han forteller blant annet:

Og så betydde det (...) mye å se hvor glad de var [politikerne]. Det at politiske saker ofte er harde og kalde, og dreier seg om dokumenter og utredninger, og sånn. (...) Og det kan være harde ord mellom politikeren imellom og det kan være, ja, men det å se hvor glade de var. Og alle var oppe, alle måtte opp på talerstolen. (...) og at det var ikke noe påtatt, men vi skjønnte at de hadde jobbet for dette. Det trekker det jo noe tilbake til dette her som jeg.... er grunnen til at jeg følte at av alle disse umulige sakene så måtte være en av de der det var en sjanse for å snu det. Så jeg tror når alle ble presentert løsningen, så var det på måten en politisk vilje i alle leirer til å støtte det. Og det at vi hadde klart å komme frem til det sammen ... altså det krever noe politisk bare det å skifte ståsted, ikke nødvendigvis bare det at de må ta stilling til finansiering av bymiljøtunellen, men altså bare det å endre seg politisk - det koster jo. (...). Nei, så jeg er oppriktig, kort oppsummert, jeg følte meg veldig glad (Daniel).

Daniel er en av dem som hadde størst møteaktivitet med politikerne, og hadde generelt bare gode ord å si om disse møtene. I sitatet fremstår Daniel som vennlig innstilt til at politikerne tok sin del av seieren. Han anerkjenner jobben de har gjort, og inkluderer dem i et større fellesskap der alle parter har bidratt til sakens utfall. Bente hadde på sin side et litt mer anstrengt forhold til dette. Hun var tilstede på festen og så overføringen på storskjerm. Hun er en av dem som ifølge seg selv har vært mest involvert i aksjonen over Messenger, og var ikke med på møtene med politikerne.

Bentes observasjoner kommer frem mens vi snakker om betydningen media har hatt for aksjonen. Etterhvert kommer hun innpå festen de hadde den kvelden:

Bente: (...) Og på slutten da når, da vi hadde det på [storskjerm]...vi var jo spent på hvordan det skulle gå, men alle partiene var jo enstemmig. Det var klapping og halleluja. Det var Oscar utdeling, og klapping og takketaler. Har du sett på opptaket?

Jeg: det har jeg ikke hatt anledning til, nei.

Bente: det må du se på, for det er helt vanvittig. For det er akkurat som om de tar seieren selv, alle partiene. De synes det er veldig god ide og de er så fornøyd med seg selv. Det er bare helt selsomt å se altså. I hvert fall sånn som jeg husker det da (...)

Jeg: følte du at de tok litt av æren?

Bente: ja...eller...ja nesten altså

Forskjellen mellom Bentes og Daniels opplevelse av politikeren kan tolkes på flere måter. Blant annet kan viktigheten av å møtes ansikt til ansikt være en viktig faktor. Hvis vi legger til grunn at Bente har hatt lite kontakt med politikerne, så har hun ingen forutsetning for å skape relasjoner og personlige bånd med dem. Daniel, som har sett hvordan politikerne oppfører seg og reagerer på nært hold har andre forutsetninger for å tolke det som utspilte seg i Bystyresalen den kvelden. Bentes frustrasjon over politikere er samtidig ikke bare relatert til aksjonen. Hun er særlig engasjert i miljøspørsmålet, og da jeg spør henne om hvordan hun opplevde den politiske prosessen og politikerne svarer hun at hun opplever politikere som:

(...) veldig feige i sånne saker, de tør ikke. Og miljøvern blir nedprioritert voldsomt, også lokalmiljø. Og globalt. Så jeg har egentlig vært i en fase der jeg på en måte har gitt litt opp da. Nesten. For det er jo nesten ikke noe vits i å snakke om det lenger (Bente).

Selv om aksjonen var veldig avgrenset geografisk, har den hatt et drag av et globalt miljøperspektiv ved seg. Hovedsaken for aksjonen er lokalmiljøet og oppvekstvilkår, men også selve miljøsakene var viktig personlig for informantene. Samtidig kan Bentes uttalelser forstås som en frustrasjon over at politikerne frarøver fellesskapet og nabolaget seieren, og de er for Bente ikke en del av fellesskapet.

6.2 Aksjonens betydning for nettverk og sosial kapital

Følelsen av fellesskap har vært en positiv opplevelse for informantene. Deltakelsen i aksjonen har også hatt noe å si for aksjonistenes personlige nettverk, som på en eller annen måte har blitt påvirket som følge av dette. Hvor mye det har hatt innvirkning varierer derimot innad i gruppen. Ord som «vennskap» og «kjennskap» ble nevnt av flere, men alle åtte informantene oppga at deres nettverk var påvirket av det som hadde skjedd. Harald har følgende å si om sin utvidede krets:

(...) jeg har blitt mye mer kjent med alle de som bor i Øyjorden. Og det er bare positivt. Det er liksom fra å bare være, da møtet [velforeningen] her begynte så hadde jeg bodd der oppe i to-tre år og kjente ikke så veldig mange. Kjente ingen da jeg flyttet dit. Så det har absolutt vært en positiv personlig erfaring. Jeg har jo plutselig hatt mye å gjøre med folk som jeg ellers ikke ville ha truffet. Så fra et personlig perspektiv så har det vært veldig berikende (Harald).

Harald har fått en sterkere tilhørighet til nabolaget etter at han begynte å engasjere seg i lokalmiljøet og bybanesaken. Det å føle tilhørighet er å inngå i en større sosial sammenheng, eller være medlem i et sosialt fellesskap (Schieffloe, 2011, i Kaasbøll, Melby & Lassemo, 2018, s. 12). I sitatet forteller han om et tettere samhold innad i gruppen som tilhører Øyjorden, men også om kjennskap til personer utenfor hans nettverk som han ikke ville ha truffet hvis det ikke var for aksjonen. Det Harald beskriver kan ses i sammenheng med sammenbindende og brobyggende kapital. Sammenbindende kapital forsterker eksisterende sosiale nettverk innad en gruppe som er homogen eller som har en felles identitet (Putnam, 2000, s. 22). Brobyggende kapital viser til sosiale bånd som knyttes på tvers av sosiale lag og grupperinger (Putnam, 2000, s. 22). Jeg spurte også Georg om det har påvirket hans sosiale nettverk:

Nei, nei ikke sånn, jeg har ikke blitt... jo, jeg er jo venner med de som er i gruppen. Noen kjente jeg delvis fra før av, men vi treffes ikke privat. Det, så mye har det ikke påvirket. Men det er jo klart det er folk det er lett å snakke med i ettertid. Stopper vi så er det alltid en liten prat om gode gamle kampdager (Georg).

Georg går litt frem og tilbake på hvorvidt hans personlige nettverk har blitt påvirket. Han omtaler seg som venn med dem som er i gruppen, men det er ikke så tett at de treffes på «privaten» - altså utenom det som er relatert til saken. Det er likevel indiksjoner på at hans sosiale kapital har blitt forsterket gjennom aksjonen. Anna, som oppga å være venner med flere i aksjonsgruppen, sa dette da jeg spurte om nettverket hennes hadde blitt påvirket:

Som sagt kjente kjernen hverandre fra før av. Delvis fordi vi da har barn i samme barnehage og skole. Men også gjennom engasjementet i Bærekraftig liv Hellen og den nystiftede velforening Øyjorden. Så da har det kommet sånn 2-3-4 stykker til som jeg egentlig ikke kjente så godt, kanskje visste hvem var, men som jeg da har blitt kjent med gjennom denne aksjonen. Vil ikke si at vi er venner sånn nå, men kontaktnettet har utvidet seg enormt. Og det er jo veldig positivt, for det viser seg også at man kan spille litt på de folkene. Jeg har sittet i FAU også på skolen, sant, og da treffer man kanskje noen av de samme folkene igjen. Det er lettere å ta kontakt med hverandre nå når det gjelder andre ting. Så det har egentlig hatt positive ringvirkninger. Det har vært veldig sosialt (...) (Anna).

Annas nære relasjoner har ikke endret seg stort, men hun opplever deltakelsen som sosialiserende. De fleste i aksjonsgruppen kjente hverandre fra før, og noen av dem betegnet hverandre som venner. Dette skillet mellom bekjente og venner fortsetter når de ser tilbake på aksjonstiden, og de fleste føler at nettverket har utvidet seg til mer løselige kontakter. Slike løselige kontakter kan defineres som brobyggende kapital, som kjennetegnes blant annet av løse, eller svake, sosiale bånd som gir en fordeler i hverdagen (Putnam, 2000, s. 23). Anna opplever nå at hun har en del av disse løse båndene som hun kan kontakte «når det gjelder andre ting».

Den sosiale kapitalen har økt, og flere sier at de har flere strenger å spille på nå etter aksjonen, siden de har etablert flere kontakter enn hva de hadde fra før. Aksjonen har satt sitt preg på aksjonistenes personlige nettverk, men hva har det gjort med kontakten til nabolaget? Eva hadde blant annet dette å si:

Nå har jeg fått et mye mer... nå er det jo folk som jeg kjenner mye bedre enn hva jeg gjorde før. Så det er veldig kjekt. Synes jo det er kjekt når jeg går på bussen, den andre dagen gikk jeg på bussen fra jobben og kom inn på Øyjordsbussen og kunne bare sette meg ned med, i ett sånt firemansseter, hvor de tre andre var folk som jeg kjenner gjennom aksjonsgruppen eller naboer. Ble liksom veldig sånn nabolagsbuss (Eva).

Kampen mot bybane i tunell har vært en kamp *for* nabolaget og lokalsamfunnet. Det har vært en kamp for å gi området deres en mulighet til å utvikle seg, og for å gi barna en oppvekst der forurensing og trafikk ikke er en utfordring. For Eva ble plutselig bussturen hjem fra jobb annerledes enn før. Medlemskap i aksjonsgruppen er én ting, men det at hun trekker frem naboer og skiller mellom disse kan si noe om at det er skapt en tettere tilhørighet til nabolaget fra Evas side. Kanskje har det sammenheng med den positive tilbakemeldingen Eva opplevde å få underveis i aksjonen:

(...) plutselig kom folk bort til meg på skolen og begynte å gi meg klemmer og sånne ting fordi det var jo folk som ikke hadde engasjert seg, men som... De var jo engasjert, de var med i Facebook-gruppen for eksempel, men de var ikke med i selve aksjonsgruppen. Ja, og det ble veldig mye snakk med alle naboene egentlig om hva som skjedde og hvordan det gikk og kom vi til å klare dette. Det ble jo en felles sak som alle visste om, som alle var veldig interessert i (Eva).

Både Bente, Georg, Daniel, Fredrik og Harald forteller at de alle opplevde å «ha noe å snakke om» når de traff på folk. Det ble en felles sak som bygget ned barrierene for å ta kontakt med personer man vanligvis ikke hadde snakket med til vanlig. Her er noen av Harald sine refleksjoner rundt hvordan han tror aksjonen har påvirket nabolaget:

Jeg tror sånne ting som det der gjør at du får en positiv boost i hele nabolaget fordi alle sammen har jo følt et visst eierskap til det. Det hadde jo utspring i velforeningen som veldig mange var med på å starte, og som veldig mange er medlemmer av. Ja, det altså, ut ifra de tilbakemeldingene jeg har fått av folk så har det vært utelukkende positivt. Og så [det å] knytte sterke bånd til skolen og ledelsen der, med rektor og sånt som også var veldig positiv til dette her. Det gir jo alle sammen en følelse av at en bor i et godt område. Så det er, alle føler seg tryggere på at hvis noe skjer her så er det mange som vil ta tak i det. Det gir en sånn der styrke da, til hele lokalområdet om at her bor det gode folk som vil jobbe for en god sak, som er i stand til å få til ting. Så ja, jeg tror det har vært veldig positivt for naboene. Jeg har noen naboer som er uenige med oss. Som mente at dette var bare tull sant, men de også har jo på en måte tatt det positivt da (Harald).

I likhet med Anna trekker Harald frem godene med å ha utviklet sosiale bånd til flere i lokalsamfunnet. Dette kan tolkes som at de har bygget en sense of community (Bracht et al., 1999). Samtidig viser Harald til at nabolaget ikke var unisont. Det er nevnt av flere at det var personer i området som var prinsipielt imot bybanen, eller hadde politiske ståsted som gjorde at de ikke ønsket å fronte eller å støtte saken. Dette er derimot ikke fremhevet som problematisk av informantene. Slik jeg har tolket det opplever de dette som en naturlig del av et nabolag og fellesskap - det finnes alltid ulike meninger og interesser i et område. Hvorvidt motstanden og tonen fra de som var uenige var så «milde» som det kommer frem er vanskelig å bekrefte eller avkrefte. Det sier likevel noe om opplevelsen til de som deltok, ved at de følte at de kjempet for majoriteten, og hadde bred støtte i lokalmiljøet. Daniel deler langt på vei Haralds oppfatning av at det styrker nabolaget:

Og jeg tror også det har gjort noe med, generelt med samholdet, det kan både ha noe med saken å gjøre.... det at folk, folkene kjempet for sånn ting som dette så må jo... folk reflektere over hva de egentlig kjemper for. Det er mange ting du kan engasjere deg i, men det at folk begynner å se for seg hvordan dette nabolaget kunne sett ut hvis vi hadde fått det på den og den måten, alternativt hvordan vil det se ut dersom vi ikke engasjerer oss.... så jeg tror jo og håper at en bieffekt av en slik type engasjement gir en økt interesse og økt engasjement for nærområdet som [er] uavhengig av denne saken da. Videre

hvordan ytre Sandviken utvikler seg, eller deltar i frivillig arbeid i Sandviken Idrettslag, folk blir generelt mer opptatt av det. Det er en antagelse som jeg har, og så er jeg selvfølgelig preget av det for når jeg snakker med folk så snakker jeg mye om dette fordi jeg er opptatt av det, og folk vet jeg har vært involvert i dette her. Men jeg liker å tenke at andre folk snakker om det selv når jeg ikke er der. Jeg tror det påvirker... ja (Daniel).

For Daniel hadde aksjonen en dimensjon av fremtidsvisjon for området. Det er også et håp om at det som ble mobilisert i Øyjorden og omegn vinteren 2017 skal høste frukter utover det, og bidra til økt vilje til å delta i frivillig arbeid og økt engasjement i fremtiden. For Fredrik og Bente, som kommer utenfor Øyjorden, har ikke aksjonen hatt den største effekten for dem og forholdene til sine nabolag. Fredrik forklarer:

Altså mitt forhold til nabolaget er, hva skal jeg si, den kontakten jeg har med folk i området, den er først og fremst knyttet til barna våres, sant. Skole, idrettslag, foreldre som du treffer i ulike sammenhenger og kjenner på grunn av det. Og så hilser man på hverandre på butikken og sånne ting. (...) men jeg vil ikke si at det var noe som forandret så veldig mye da. Men det er klart folk ble oppmerksom på hva, på hvor jeg stod i den saken da, eller når det gjelder bybanen generelt. Så det hender jo at noe kommer til meg og snakker om det, sant. Ellers så...nei jeg vil ikke si det har påvirket så veldig mye. Annet enn at jeg har da fått kontakt med noen av disse som bor i Øyjorden, sant, som jeg forklarte det litt stykke vei mellom. (...) så det er ikke folk som jeg ser sånn veldig i det daglige (Fredrik).

Fredrik har etablert kjennskap til flere i Øyjorden gjennom aksjonen, og knyttet bånd til dem som de fortsatt har som følge av aksjonen. Utover det føler ikke Fredrik at det har hatt så stor innvirkning på ham og hans nabolag. Bente fremhever at det viktigste som har skjedd for nabolaget er på et overordnet nivå i og med at E39 skal flyttes i tunell, at dette først og fremst er betydelig for barnas fremtid, og mener det har hatt lite effekt på hennes forhold til naboer og nabolaget.

Hvorvidt nabolaget har blitt varig påvirket av aksjonen er vanskelig å si. Harald og Daniel har troen på at det ruster lokalmiljøet til å håndtere fremtidige utfordringer. Samtidig så peker Caroline med flere på at nabolaget har gått litt tilbake til slik det var før:

Jeg: tror du den stemningen fortsatt er der? Har den gjort noe med nabolaget?

Caroline: nja....jeg vet ikke, nei jeg føler ting har sklidd tilbake til det normale da. Så føler ikke så mye på det akkurat nå. Men når jeg tenker på det så blir jeg veldig stolt. Jeg har jo fortsatt mye å gjøre med den kjernen i gruppen. Men ikke nødvendigvis på grunn av aksjonen, men fordi vi allerede var på en måte....godt kjente da.

Det kan tyde på at denne sterke følelsen av fellesskap som de kjente på den dagen i januar 2018 kanskje har svunnet litt hen – en slags fellesskapsrus som har lagt seg på samme måte som seiersrusen la seg.

Nettverk har også vært viktig med tanke på kontakten med politikerne. Informantene fra Aksjonsgruppen fastholder at de ikke hadde klart å oppnå så mye som de gjorde på så kort tid uten det langsiktige arbeidet Sammenslutningen hadde lagt ned. Blant annet påpeker Daniel to viktige momenter: Georg og Inges kontaktflate var avgjørende for å få i stand de aller første møtene med politikerne, og Sammenslutningens størrelse og lokale forankring i området ga arbeidet legitimitet i pressen. Det eksisterende politiske nettverket til Sammenslutningen var viktig. Samtidig mente blant annet Caroline at aksjonsgruppens egne nettverk ikke burde undervurderes:

Vi hadde jo et kjempenettverk, når du har barn i skole og idrettsforeningene, sant, så har du et kjempenettverk, så vi kunne på en måte mobilisere folk ganske raskt da. Ganske mange folk, sant. Og vi sitter allerede i masse grupper (sosiale medier), Hellen skole foreldretrinn, Facebook i idrettsforening sånn og sånn, det var på en måte bare å poste ut. I alle i de kanalene som allerede var der. Det nettverket tror jeg ikke de (Sammenslutningen) hadde. Men det er klart at de hadde gjort forarbeidet. Veldig. Vi hadde ikke fått samme innpass hvis det ikke hadde vært for dem (Caroline)

Der Sammenslutningen hadde gode kontakter med politikere, lå styrken i nettverket til Aksjonsgruppen at de hadde gode kontakter plassert i lokalsamfunnet, og blant foreldregrupper som var etablert gjennom barnehage og skoler.

6.3 Hva aksjonen har produsert av kunnskap

Videre skal jeg se nærmere på det jeg har valgt å kalle for *kunnskap*, og hva aksjonistene føler de har lært av deltakelsen i aksjonen. Igjen var informantene veldig ensartete i sine uttalelser i den forstand at alle følte de hadde lært noe eller utviklet seg i perioden der aksjonen stod på. Jeg spurte Eva hvilken betydning aksjonen har hatt for henne:

Jeg har jo lært mye, det er nå det ene. (...) Og det er jo mange ting som på en måte som jeg har tatt med meg videre i jobbsammenheng. Sånn type markedsføring, viktigheten av hvordan vi skal være synlige, den type ting, som på en måte veldig mange... all den kunnskapen som mange folk satt med i den gruppen har jo jeg... ja, husker jeg jo på, og har tatt med videre. Så det var jo kjempeviktig (...) (Eva).

Denne kunnskapen om markedsføringen som Eva snakker om kan tilegnes June. Hun blir trukket frem av flere som en som hadde stor innsikt i hvordan media og sosiale medier kunne brukes til deres fordel, og det ble fortalt at June holdt innføringer i hvordan man utnyttet sosiale medier til dets fulle potensiale. Det å lære av andre ble trukket frem av flere som en nyttig erfaring fra aksjonen. De omtalte ofte hverandre som dyktige og ressurssterke mennesker. Tidligere i kapittel 5 har jeg også pekt på hvor viktig læringsoverføring var for aksjonistene. Økt kunnskap rundt lokalpolitikk og offentlige systemer viste seg også å være viktig for informantene. Harald, som uttalte at han tidligere hadde vært mindre interessert i lokalpolitikk, trekker frem økt kunnskap om hvordan «systemet» fungerer:

Det var veldig tilfredsstillende. Det var bare veldig gledelig. (...) når du har jobbet med noe lenge, og på en måte opparbeidet sterke følelser for noe. Og du føler at du har rett, og har jobbet opp mot et system som du ikke hadde noe særlig kunnskap om fra før, og du visste aldri hva oddsene dine var. (...) Så det var jo også interessant å se, måten vi, den

logiske måten for oss å jobbe på var helt tilsvarende lobbyisten jobbet. Så det er nettverk, du må kjenne folk, du må ha et vennlig ansikt, og du må møte de enkelte partiene og legge frem din sak. Og du må avkle de andre sine argumenter på en vennlig måte. Og vise hvorfor dette er fordelaktig- ikke bare for meg men også for deg. Ja, lært masse. Men det viktigste er at jeg har lært at det går an å forandre på ting. Uten at du nødvendigvis er politisk engasjert (Harald).

Kunnskap om systemet man jobber i eller mot ble en lærdom Harald fikk ut av aksjonen. Betydningen av nettverk og å vite hvordan man skal snakke og føre seg har bidratt til at de fikk det resultatet de fikk. Hans innsikt kan også tolkes som en økt handlings- og systemkompetanse, som innebærer forståelsen av hvilke rettigheter man har innen det offentlige system, samt muligheten til å utnytte denne forståelsen til å få tilgang til disse rettighetene (Johansen, 2008, s. 33). Opplevelsen av at det nytter står sterkt hos Harald, en oppfatning han deler med Anna, som forteller at hun gjennom arbeidet har oppdaget kommunale planer og regelverk som hun ikke hadde satt seg inn i før. I tillegg fremhever hun:

Det har gitt meg troen på at det nytter. Det nytter å engasjere seg, det nytter å utnytte de ressursene som ligger i folk, og at folk har egenskaper som en ikke ser og ikke vet om nødvendigvis, når man bare treffer dem i barnehagen og på skolen. Så jeg ble veldig overrasket over det, hvor mange resurser som ligger i et nabolag og hvor mye engasjement det kan ligge i et nabolag når det handler om den rette saken. Jeg ble veldig overrasket over at folk har så mye energi, og bruke så mye sin tid, sin fritid og også sin arbeidstid for å engasjere seg i en sak som de virkelig tror på. Og jeg husker en sak på jobben, der jeg tenkte at dette prøver vi, for vi klarte det i Sandviken, så hvorfor kan vi ikke bruke det samme i en annen sammenheng (Anna).

Følelsen og erfaringen med at det nytter å engasjere seg viser tegn på opplevelsen av makt, og makt til å endre. Det er også en sans av håp å spore i det Anna forteller, og håp er som tidligere nevnt en viktig faktor for å kunne oppnå endring (Freire, 2014, s. 81). Jeg spurte en av mine første informanter om de følte at de hadde makt, hvorpå informanten ikke ville bruke ord som makt for å beskrive hva som skjedde underveis i aksjonen. Makt er et ord som for mange kan gi

negative assosiasjoner, så jeg valgte å heller å fokusere på følelsen av å kunne endre ting. Det var også et ord som ble brukt av informantene til å forklare hvordan de opplevde aksjonen. De fikk en følelse av det var mulig å påvirke og å endre utfallet i en sak som på forhånd virket avgjort. Anna sier også over at hun var overrasket over hvor mye resurser og vilje til å engasjere seg som lå i nabolaget. Videre skal jeg se nærmere på aksjonistenes og områdets resurser og viktighetene av dette. Aksjonen har gitt informantene økt kunnskap, en følelse av fellesskap og på en eller annen måte ført til en berikelse i egne nettverk. Georg påpeker at deres lokalkunnskap var avgjørende for seieren i møte med politikerne, men at det også er et tankekors at akkurat dette var avgjørende:

Og så er det litt bittert å tenke på da, at i en demokratisk prosess at du faktisk må være bedre skolert enn politikerne og administrasjonen for å vinne en sak. (...) men det som jeg synes er veldig viktig her, det er hvordan vi som bodde i området og hadde lokalkunnskap til området, klarte å snu planleggerne og politikernes argumenter. Fordi vi med vår lokalkunnskap kunne mer enn dem. Det betyr at hvis en sånn gruppe skal bli sterk så må de være flinke til å få frem det aspektet. (...) Så det er kanskje det at lokalkunnskapen, den må man være flink til å synliggjøre i en sånn prosess som dette her (Georg).

For å få frem sin sak må man ifølge Georg være bedre skodd en politikerne. Engelstad (2005, s. 21) skriver at «å utøve makt forutsetter nesten alltid evne til å kommunisere, gjøre seg forstått, overtale andre forklare hvorfor det er viktig (...)». Informantene hadde et ambivalent forhold til makt, men det er klart at aksjonsgruppen hadde evner og resurser til å kunne nå fram til politikerne. Georg med flere påpekte i intervjuene at de hadde forståelse for det stadige presset lokalpolitikere er under. Det var også en formening om at politikerne generelt ikke hadde tid eller interesse til å sette seg like godt inn i saken som beboerne i ytre Sandviken gjorde, og at de ofte valgte å følge partilinjene når det kom til å velge standpunkt i saken. Gruppen har hatt læringsutbytte av aksjonen, men det er også tydelig at informantene satt på mye kunnskap og resurser før aksjonen tok til, og at deres evner til å snu politikerne ikke bare ligger i god lokalkunnskap.

6.4 Aksjonsgruppen (og ytre Sandvikens) iboende resurser

Både Harald og Anna har tidligere nevnt at nettverk og bruk av lokale resurser er viktig for å nå frem i et politisk system. For å utnytte iboende resurser i et område er nettverk og bygging av sosial kapital viktig. Lav grad av sosial kapital vil også indikere lav grad av tillit. Harald hadde også dette å si om betydning av nettverk, og hvordan man kan gå ut og skaffe seg et nettverk:

Det har mye å si. Uten å på en måte ha et nettverk så sitter du veldig alene. Så enten må du lage et nettverk, eller så må du kjenne noen som har et nettverk. Og et nettverk behøver ikke å være så veldig komplisert. Det kan være nok at du kjenner en, og han kjenner en, og så er dere tre. Så det behøver ikke å være et stort nettverk, men et nettverk av folk som har felles interesser og som gjerne har forskjellig kunnskap og forskjellige talenter. For da kan man på en måte spille hverandre god. (...) nettverk har alt å si egentlig. Det gjelder jo alt i livet. Det gjelder å få seg en jobb eller, skal man lykkes er man nødt til... altså man greier seg ikke alene sant. Hadde vi vært bare Øyjorden velforening så hadde vi ikke kommet noe vei. Du er nødt ut og å treffe andre likesinnede. Det er liksom å oppsøke folk som har sammenfallende interesse, det må man nødt til å gjøre først. Oppsøke folk som kanskje er enige med deg, og som kan bidra til å jobbe og på en måte dra i samme retning. Så det er, det var jo det første vi gjorde egentlig, var jo å kikke oss rundt og se etter folk som kanskje kunne noe, visste noe om folk som kanskje kjent noen, prøve å bygge opp noe som var større enn bare oss som satt oppe på den haugen der, ja (Harald)

Harald mener at et godt nettverk består av mennesker med ulik kompetanse og felles mål, og aksjonsgruppen var et slikt nettverk med ulik utdanning og felles mål. Deres egne og områdets resurser var noe informantene hadde reflektert rundt, og de var bevisst på at nabolaget var resurssterkt. Områdets sammensetning kan være av betydning for aksjonens suksess. Som vist innledningsvis i kapittel 1 kommer levekårsområdet Eidsvåg som aksjonen faller innunder godt ut samlet sett på levekårsindeksen. Bergen kommune har utfordringer med ulike levekår for ulike bydeler, og det sies ofte at byen er et lappeteppe, der det kan være store variasjoner innad i hvert område (Lundberg & Danielsen, 2010, s. 117). Områdets iboende resurser var ifølge Eva noe som hadde blitt snakket om innad i Aksjonsgruppen året etter bystyrevedtaket i 2018:

Eva: Hvis dette hadde vært, la oss si Laksevåg eller borte med Danmarks plass, områdene der. (...) jeg er redd for at det å klare å sette i gang sånn ofte forutsetter (...) ikke at man ikke klarer det, men at... engasjementet kan være like stort andre steder, men problemet kan være at man på samme måte [ikke] klarer å formidle det videre, at det er ikke like lett å finne... du har ikke så mange kompetente mennesker samlet på ett sted i alle forskjellige nabolag. Så det blir litt skeivt... vi er veldig ressurssterke og klarer på måte å løfte vårt nabolag, mens det blir en litt sånn vond sirkel for de som i utgangspunktet har mindre, samlet sett, mindre ressurser. Ikke sikkert de klare å få til en tilsvarende bevegelse. Og det jo litt sånn at, vi hadde jo ikke klart å engasjere oss på samme måte hvis det ikke gjaldt vårt eget område. Vi går jo veldig lite inn og prøver å ordne ting for folk på Laksevåg. Det er liksom ting som må komme innenfra fra det området det gjelder (...)

Jeg: Tror du dere ble hørt lettere og, fordi dere var der, dere...

Eva: Kanskje. Vi var der, vi hadde nettverk, vi var, ja, joda, det tror jeg... absolutt.

Områder i Bergen som skårer lavt på levekårsundersøkelser er blant annet Laksevåg, Loddefjord og Olsvik, og Solheimslie. Disse stedene har fått betydelige løft i de seneste årene gjennom Områdeløft og byfornyning. Områders sosioøkonomiske status kan ha betydning for hva mennesker klarer å oppnå for sitt eget lokalmiljø. Områder preget av sosial ulikhet består av mennesker med ulik grad av tilgang til goder, og er ofte preget av blant annet kommunale boliger som tildeles mennesker som ofte har økonomiske eller sosiale utfordringer som hindrer dem i å ta del i det private leiemarkedet (Bergen kommune, 2020). Områder med kommunale boliger er ofte omtalt som «belastet», og har en tilfeldig befolkningssammensetning bestående av rusmisbrukere, innvandrere, fattige eldre, og familier med enslige forsørgere. Dette er mennesker som gjerne er i en ressurssvak posisjon, og personer som har lite eie- og råderett over ressurser vil ha mindre makt enn dem som ikke har det (Bauman & May, 2004, s. 89). Ytre Sandviken generelt er ifølge Bente et homogent område, og enkelte steder utmerker seg med eneboliger og høyt utdannede mennesker, blant annet nabolagene Øyjorden, Biskopshavn og deler av Helleneset. I likhet med Eva peker Harald på at de var en gruppe med ressurser, men at det var andre faktorer som var mer avgjørende for aksjonens suksess:

Jeg: Dere er jo en gruppe som er veldig ressurssterke.

Harald: Jada, alle har høyere utdanning og... kan å ordlegge seg.

Jeg: Og da lurer jeg på... har du reflektert over hva det har betydd for gjennomslagraften dere hadde?

Harald: Ja, jeg tror jeg sa det ganske klart en gang vi var ferdig, jeg sa vel, at hadde vi bodd i Loddefjord så hadde nok den veien bare blitt sånn som den var, sant. Kanskje, sant. Men det betyr ikke at man ikke skal prøve. Sånn som jeg ser det så var det i hvert fall tre utløsende faktorer her. Det ene var et kontinuerlig engasjement over en relativ lang periode på to måneder. Det var det faglige perspektivet som TP på en måte tok seg av. Og der hadde vi flaks, sant. Og så er det, det med å gå direkte mot parti og personer. Og ikke på en måte være redd for å mase. Kreve å få komme inn, kreve å få legge frem saken sin, og kreve å bli hørt. Men... de tre tingene da, vi hadde masse folk i ryggen, og det kan man greie hvor som helst, sant. Bare man har en sak som mange kan bli enige om så kan man greie å samle folk på ett sted. Om det er en Facebook-gruppe eller i en gymsal. Og det med også å på en måte å organisere seg og snakke med politikere, det kan man greie selv om man ikke har høyere utdanning, man behøver ikke å ordlegge seg pent, men man kan vise at man er der og gjøre seg synlig. Og det rent faglige, det må man bare nødt til å enten kjøpe seg eller så man kjenne noen som kjenner noen som kan bidra. For i alle fall å trekke opp en skisse. Man må jo ha et eller annet form for argument i bunnen.

Harald åpner med å si at hadde aksjonen foregått i Loddefjord, var det ikke sikkert at veien ville bli flyttet, men han fremholder engasjement som den avgjørende faktoren for å skape endringer. Georg hadde lignende tanker rundt betydningen av resurser og engasjement:

Jeg: tror du resultat hadde blitt det samme hvis dette hadde foregått i Loddefjord?

Georg: Ja, hvis engasjementet hadde vært der så er jo det uavhengig av sted. (...) jeg tror ikke fordi det er så mange intellektuelle i Sandviken at vi vant kampen der, men jeg tror for å vinne kampen så må du ha kunnskapen og så må du forstå spillereglene. Og hvis, for det har jeg ikke kommentert, men det er faktisk spillereglene i sånne sammenhenger. Det er steder og arenaer der du kan snakke. Det er situasjoner hvor du bør si noe, og så er det andre situasjoner når ting nærmer seg. At du kanskje skal si andre ting. Og så må du ikke gjenta deg selv for mange ganger, du må prøve å vinkle det på nye måter, og du må prøve å få inn nye argumenter som støtter oppunder hovedargumentene dine på nye måter. (...) Og sånne mennesker finnes, som kan være med på å ta sånne beslutninger. Om det finnes alle steder vet jeg ikke, men jeg tenker at det blir feil å stigmatisere bydeler i sånne sammenhenger, men... jeg vil ikke si at Sandviken vant fordi det er Sandviken.

Begge peker på viktigheten av engasjement, og de mener at det kan skapes uavhengig hvor du bor så lenge saken er klar nok. Samtidig er begge inne på viktigheten av kunnskap, men der Georg mener det er viktig å kunne forstå spillereglene og det å kunne argumentere for seg, mener Harald at dette ikke er avgjørende.

6.5 Bybanedebatten ruller videre

Aksjonsgruppen klarte å nå sitt mål om politisk enighet om trase i dagen gjennom ytre Sandviken, men da jeg gjennomførte intervjuene var det tendenser til at partiet Høyre begynte å betvile avgjørelsen de selv hadde støttet januar 2018. Det var kommune- og fylkesvalg høsten 2019, og i januar 2019, ett år etter vedtaket, begynte det å røre på seg igjen rundt trasevalget til Åsane. Anna var tydelig irritert over det hun mente var et vinglende Høyre:

Desto mer frustrerende er det jo nå at bybanesaken blir brukt i en valgkamp igjen. Utrolig frustrerende. At de ikke kan enes om god byplanlegging, at det må bli brukt i en maktkamp, at ikke et vedtak kan stå. Det er vi veldig frustrert over - jeg er kjempefrustrert over det (Anna).

Jeg tok med meg dette videre til de andre respondentene, og det ble tydelig etterhvert som jeg intervjuet flere at aksjonen ikke er et avsluttet kapittel. Alle de involverte var klar på at de var forberedt på at diskusjonen rundt traseen ville fortsette i lang tid fremover, og at saken fortsatt var verdt å kjempe for. Messenger-tråden mellom aksjonistene var fortsatt aktiv innimellom, og gruppen la periodisk ut oppdateringer på Facebook-gruppen for å holde den aktiv. Samtidig var de tydelige på at de var klare til å mobilisere gamle krefter igjen hvis det kom til stykket:

For du ser jo det at politikken er jo hele tiden i bevegelse, og når det nærmer seg valg og sånt, så er plutselig, ja, ting forandrer seg og nye politikere kommer og nye ideer kommer opp. Og du kan liksom ikke, den kampen er jo ikke vunnet for godt, tenker jeg. Det er mye som kan dukke opp. Det er lang vei frem til dette blir fysisk realitet. Så vi kan ikke lukke den. Vi kan ikke avslutte den aksjonen sånn og si at nå er vi ferdig. Det kommer helt sikkert til å komme nye runder. Og bli mer aktive igjen (Fredrik).

Selv om det er frustrasjon å spore i gruppen, har de også en ro over hvordan de ser for seg at det kan komme til å utvikle seg fremover. Denne roen har gjerne sammenheng med at de føler seg mer trygg på situasjonen enn tidligere. Som nevnt i kapittel 4 var det en følelse av panikk og umiddelbar trussel mot nærmiljøet som utløste engasjementet hos aksjonistene. Nå har de mer erfaring, samhold og tid til å planlegge hva som skal være gruppens neste steg:

Vårt siste innlegg på Facebook var veldig rundt og mildt formulert. Det var litt av det som lå bak at vi ville si sånn, gratulerer med dagen, vi har ikke glemt saken, vi er her fremdeles - vi vil minne dere om at dette var et enstemmig vedtak. (...) jeg tenker jo på en måte at ytre Sandviken er litt sånn Høyreområde. At Høyre har veldig stor oppslutning her i ytre Sandviken. (...) Men vi har bestemt oss for at vi ikke skal gå inn i en direkte politisk... hvert fall ikke enda. Med mindre uttalelsene blir veldig definitive. Så langt det har vært nå så er det ikke noe enighet i Høyre rundt dette. Det har kommet noe sånne uttalelser sant. Men det er ikke Høyres offisielle politikk dette enda. Så har vi vel egentlig bestemt oss for å heller møte politikerne direkte, enn å ta alt i media. At vi rett og slett skal invitere oss selv til å snakke om denne saken hvis det på en måte fortsetter med disse

utspillene. Prøve den veien først, og si hva det betyr og også kanskje minne om at de har en veldig stor velgerkrets her ute da (Caroline).

Flere av informantene var tydelige på at de enn så lenge har valgt å forholde seg rolig til diverse uttalelser som kommer fra politikerne. De ønsket ikke å gå inn i en ny offentlig debatt rundt trasevalget da jeg intervjuet dem, men heller bruke nettverket de hadde etablert for å møte nøkkelpersoner direkte. Det ble ikke uttalt, men jeg satt igjen med et inntrykk av at det fortsatt lå en strategi i bunn for hvordan gruppen skulle opptre fremover. Tiden etter bystyremøtet januar 2018 har også gitt gruppen tid til å reflektere rundt sin egen posisjon og betydning:

Dette kommer til å fortsette i mange år. Men nå har det vært et rolig år, og nå kommer et valgår, og nå er det kanskje litt mer ting som skjer. Men samtidig så håper jeg jo at... dette handler om å definere hva er det gruppen, den organisasjonen som ikke er en organisasjon, hva skal vi påta oss å mene noe om. (...) Det som vi klarte i fjor, og det mener jeg er viktig å holde fast ved er å ikke... ikke bli en aktør i den politiske debatten... vi må opptre som den interesseorganisasjonen som vi er for den saken. Og det gjør jo det at det kan være vanskelig å holde tilbake igjen når det kommer et utsagn i den ene eller andre retningen. Og så kan det være lett å la seg rive med dersom andre politiske partier ønsker å ta vår organisasjon til inntekt for ett eller annet. Og jeg er veldig spent på hvordan det kommet til å utvikle seg i år. Hvis debatten fortsetter slik som den har gjort nå, da. Jeg vet ikke, men jeg håper jo inn til det lengste at vi klarer å... for vi må kunne samarbeide med (...) de som blir byrådspartiet etter valget, og vi må kunne samarbeide med de som er i periodene etter der igjen og periodene etter der igjen. (...) Så jeg tenker at det er veldig viktig å tenke langsiktig, og det å kunne samarbeide med alle og ha god dialog med alle (Daniel).

Gruppens evne til å opprette dialog med politikerne har gitt gruppen gode forbindelser. I anledning 1-års dagen for vedtaket ble det holdt en liten fest hos Caroline, hvorpå de la ut en post i Facebook-gruppen som en påminnelse til alle som hadde engasjert seg i saken om hva de hadde fått til. Ifølge Fredrik så en politiker fra Venstre denne posten, og kommenterte at saken hadde blitt tatt opp på nytt i Bystyret dagen før. Fredrik sa at dette var noe de ikke var klar over, og at

dette kom for deres øre på grunn av venstrepolitikeren og Twitter-kontoen til aksjonsgruppen. Tross roen gruppen har er det en klar bevissthet over utfordringene som de kan komme til å møte frem mot valget i 2019, og at de ikke har tenkt å gi seg i kampen om å få E39 ut av Sandviken. Aksjonen er ikke et avsluttet kapittel.

6.6 Drøfting

Aksjonen endte i en foreløpig seier til aksjonsgruppen. Den 31. januar 2018 var det bred politisk enighet om å legge E39 i en forlenget Fløyfjellstunell, og la bybanen gå i dagen gjennom ytre Sandviken. Selv om denne politiske enigheten ser ut til å ha forvitret i kantene, er informantene klare på at de er beredt på en ny aksjonsrunde. Tiden etter vedtaket har gitt aksjonistene tid til å reflektere over sin egen deltakelse og hvordan de skal fortsette arbeidet når den tid kommer. Frustrasjon og irritasjon til tross forteller aksjonsgruppen om en betydelig større ro rundt saken enn da aksjonen tok til. I dette siste kapittelet har narrativet vært både tilbakeskuende og fremadskuende. Daniel avslutter rekken av sitater fra informantene med spørsmålet om hvordan gruppen skal defineres i fremtiden, og hvordan de skal klare å holde på den politiske makten som de har opparbeidet uten å være politiske aktører. De er en «organisasjon, som ikke er en organisasjon», ifølge Daniel.

6.6.1 Fellesskap

En følelse av fellesskap var sentralt i informantenes narrativer i tiden rundt og etter 31.januar. 2018. Dominelli (2002, s. 109) skriver at å komme sammen i et fellesskap bidrar til kollektiv handling, og økt individuell og kollektiv empowerment. Gjennom økt kollektiv empowerment forsterkes igjen følelsen av et fellesskap og tilhørighet. Den sterkeste og sikreste tilhørigheten til et gitt fellesskap kommer når en selv ikke har valgt å gå inn i det, at det ikke er skapt av en selv og at man dermed er del av et fellesskap som ikke kan endres. Slike fellesskap er derimot sjeldne (Bauman & May, 2004, s. 60). Det fellesskapet informantene opplevde er konstruert og drevet frem av blant annet aksjonen og følelsen av seier. Henriksbø & Sudmann (2011, s. 52) beskriver at fellesskap kan etableres «for et bestemt formål, på et bestemt tidspunkt eller sted. De kan være avgrenset i forhold til en konkret sak eller et konkret problem, en felles interesse eller geografisk eller institusjonelt». Aksjonistene skapte et fellesskap da de bestemte seg for å gå inn i

bybanedebatten. Gjennom felles definerte mål utformet de en strategi, som igjen engasjerte og mobiliserte store deler av lokalsamfunnet. På den måten vokste følelsen av fellesskap etter hvert som de så resultater av det de jobbet med. Når fellesskapet er tuftet på et bestemt mål er det vanskeligere å holde på dette samholdet, og Caroline forteller at den sterke fellesskapsfølelsen som rommet hele lokalsamfunnet har gått tilbake over tid. Man kan likevel spore en tro hos informantene om at aksjonen har satt sitt preg på lokalmiljøet i såpass stor grad at det er bedre rustet til å takle fremtidige utfordringer og mobiliseringsprosesser.

Henriksbø & Sudmanns beskrivelse av fellesskap sammenfaller med Bauman & Mays definisjon av fellesskap som en organisasjon. Organisasjonen har et mål som jobbes mot, og medlemmer rekrutteres inn på bakgrunn av ferdigheter og egenskaper som kan bidra til å nå det gitte målet. I fellesskap som organisasjon er det lojalitet til saken som er det viktigste (Bauman & May, 2004, s. 64). Aksjonens medlemmer har alle en sterk overbevisning om at deres sak er viktig og riktig å kjempe for. Georg har blant annet jobbet med dette siden 2015. Informantene er lojale mot målet, og er selv i perioder med lite aktivitet fra politikere og nabolaget forberedt på å ta rask affære dersom det skulle bli nødvendig. Dersom fellesskapet mellom aksjonistene kan defineres som en organisasjon, ser vi at grepet med å rekruttere Fredrik og Bente på bakgrunn av deres kompetanse og engasjement sammenfaller med en slik definisjon.

Så til politikernes del av fellesskapet. Når Bente følte at politikerne tok æren for seieren i bystyresalen, kan det tolkes som om hun ikke føler at de er lojale mot saken. Bente oppfatter politikerne som unnvikende og lite handlingsvillige når det kommer til spørsmålet om miljø og forurensing, noe som for Bente har vært en av drivkreftene for hennes engasjement.

6.6.2 Sosial, kulturell og økonomisk kapital

Aksjonen som tok sted i ytre Sandviken gikk over en periode på tre intensive måneder. Endringsprosesser tar tid, og uten Georg og Sammenslutningen sitt forarbeid fra 2015, med blant annet gode kontakter innad i det politiske miljøet, hadde aksjonsgruppen fra 2017 hatt en langt tyngre og lengre jobb fremfor seg. Tidkrevende arbeid er ofte også ressurskrevende, og det er store mengder ressurser som må til for å vinne gjennom i et system som er byråkratisk,

økonomisk og partipolitisk styrt. Videre skal jeg se nærmere på hva sosial kapital har betydd for aksjonen og dens medlemmer.

Sosial kapital er sosiale nettverk mellom mennesker, som venner, familie og bekjentskap, og disse sosiale båndene er preget av gjensidighet og tillit (Hansen & Wiborg, 2010, s. 200, Putnam, 2000, s. 19). Aksjonen springer ut fra Øyjorden velforening og dens medlemmer. Aksjonistene fra Øyjorden har allerede bygget sosial kapital gjennom blant annet velforeningen og det nevnte dugnadsarbeidet med grusbanen i kapittel 4. Innad i denne gruppen finnes det ulike sosiale bånd. Noen av dem betegner seg som venner utenfor arbeidet med velforeningen og aksjonen. Andre viser til båndene som ble opprettet gjennom velforeningen, og at de har blitt forsterket gjennom deltakelsen i aksjonen. Hutchinson (2012, s. 22) skriver at gode sosiale nettverk kan føre til økt engasjement og økt evne til kollektiv handling. Caroline påpeker at det å jobbe sammen med de andre aksjonistene var veldig berikende, og at de sammen gjorde hverandre gode og ble til «en høyere enhet». Sterk sosial kapital er ikke en verdi som kan eies av en person, men må opparbeides gjennom at sosiale enheter kommer i kontakt med hverandre. Dess større den sosiale enheten vokser til å bli, dess større effekt kan den ha for samfunnet som en helhet (Putnam, 2000, s. 19). Eva forteller om at hun opplevde å bli takket for innsatsen de hadde gjort for lokalsamfunnet av personer som ikke var direkte delaktig i aksjonen. Også den sterke følelsen av fellesskap de følte, samt tilhørighet til nabolaget og området kan tolkes som et resultat av en sterk opparbeidet sosial kapital. En gruppe med individer som kommer sammen for å jobbe for seg selv, men også for utenforstående kan sammen styrke den kollektive sosiale kapitalen (Putnam, 2000, s. 20). Et slik samfunn er som sagt preget av høy grad av tillit og gjensidighet. Harald sier at han føler at han har styrket sine sosiale bånd, og har gått fra å ikke kjenne noen til å danne nettverk til flere i nabolaget og lokalmiljøet. Anna peker også på at de båndene hun har fått til andre i lokalsamfunnet gjør det lettere for henne å ta kontakt i saker som omhandler andre ting som FAU og lignende.

Grimen et. al (2020) skriver at «sammenbindende kapital dannes i relativt homogene nettverk og grupper for å styrke seg innad, og bygge vi-følelse. Medlemmene er i stor grad like og ofte kjennetegnet av sterke lojalitetsbånd», og aksjonsgruppen kan sies forsterket av den sammenbindende og brobyggende kapitalen i området. Dette tolkes blant annet ut ifra

informantenes opplevelse av støtte og engasjement i lokalmiljøet. Den sammenbindende kapitalen kommer til uttrykk gjennom den forsterkende effekten aksjonen har hatt på aksjonistene fra Øyjorden. Flere av dem kunne fortelle om en sterk følelse av tilhørighet til nabolaget. Eva viste blant annet til at bussen hjem opplevdes som en nabolagsbuss, noe som kan tolkes som en forsterkelse av "vi"-et. Det at flere av dem også anså hverandre som venner har allerede vært med på å bygge et sterkere lojalitetsbånd innad i gruppen. På samme tid har den brobyggende kapitalen økt. Brobyggende kapital dannes på tvers av grupper, og det knyttes sosiale bånd til nettverk med andre kvaliteter eller resurser, og kan knytte sammen ulike homogene grupper og sosiale lag (Grimen et al, 2020, Putnam, 2000, s. 22). Det er vanskelig å skille den brobyggende og den sammenbindende kapitalen når en ser på aksjonsgruppen og effekten av aksjonen som helhet. Jeg har argumentert for en sammenbindende kapital innad i nabolaget i Øyjorden og aksjonistene som er bosatt der. Rekrutteringen av Bente og Fredrik kan tolkes som brobyggende kapital, da de ikke bor i det samme området som resten av aksjonsgruppen, men ble hentet inn på tvers av eksisterende nettverk. Det samme kan sies om kontakten som ble opprettet med TP, og Georg og sammenslutningen. De er alle sosiale enheter som besitter kvaliteter og resurser som aksjonsgruppen ikke hadde eller hadde mindre av. Samtidig er det vanskelig å argumentere for at Øyjorden-gruppen, Bente, Fredrik, TP og Georg, ikke kan ses på som en homogen gruppe. De ligner på hverandre i det at de alle er hvite, middelklasse og med høy utdanning. De fleste, med unntak av Georg, har også eksisterende bånd dannet gjennom barnas barnehage og skole. Det tydeligste eksemplet på brobyggende kapital er kanskje å finne i de båndene som ble knyttet til politikerne. Brobyggende kapital kjennetegnes av de «svake båndene», bekjentskap, som er viktig i nettverking og for å «nå steder». Bekjentskap kan skaffe til veie fordeler som for eksempel politisk støtte og kontakter (Putnam, 2000, s. 23). Det å skille klart mellom sammenbindende og brobyggende kapital er kanskje utfordrende, men det er tydelig at aksjonen har ført til kollektiv handling med forsterkede sosiale nettverk.

Georg og Sammenslutningens aksjon i 2015 og aksjonen i 2017 var ledet an av mennesker med høy utdanning og kunnskap, noe som viste seg å være verdifulle resurser i saken de kjempet for. Hvorvidt samme resultat ville vært mulig på plasser som ikke har like høyt skår på levekår er ikke mulig å spå, men det er et absolutt fortrinn for gruppen at de hadde så mange resurser å spille på. Lokalkunnskap og engasjement er å finne uansett hvor man leter, men å bruke dette

strategisk til å snu politiske beslutninger krever innsikt, kunnskap og resurser som kanskje ikke alle har like god tilgang til som aksjonsgruppen har. Eva mente at kanskje ikke samme resultat kunne oppnås i alle områder. Georg og Harald mente derimot engasjement var den viktigste faktoren for å få til endring. Informantene sitter samlet sett på en høy grad av symbolsk kapital. Symbolsk kapital viser til den samlede summen av sosial, kulturell og økonomisk kapital (Askheim, 2012, s. 94). Økonomisk kapital er summen av materielle goder, inntekt og formue (Solvang, 2002, s. 57), og kulturell kapital viser til summen av utdanning, interesser, livsstil og så videre (Askheim, 2012, s. 94). Kulturell kapital innebærer også en språklig makt. Personer med høyere utdanning har ofte mer erfaring med å skrive, og har ofte en annen språkbruk enn personer med lav kulturell kapital. Jeg skal ikke vektlegge informantenes økonomiske kapital i stor grad, annet enn å bemerke at de bor et område med middels til høy sosioøkonomisk status. Den kulturelle kapitalen kommer derimot til uttrykk på flere måter. Georg påpeker viktigheten av kunnskap og forståelsen av spillereglene i møte med politikerne. Språk og språklig variasjon i form av å kunne kle opp argumenter ulikt var viktig, ifølge ham. Harald på sin side mente at språk ikke var avgjørende, men at det var viktig å etablere en gruppe med ulik kunnskap, og faglig kunnskap. At aksjonsgruppen i tillegg satt på høy system- og handlingskompetanse er en indikator på en gruppe med høy symbolsk kapital. Høy grad av system- og handlingskompetanse indikerer gode samarbeidsevner, evner til å snakke for seg, og evner til å legge frem sin sak på en slik måte at systemet forstår – det handler om tilgang til resurser (Johansen, 2008, s. 33-34).

Utfordringen for områder med lav sosioøkonomisk status er at de ofte er bebodde av mennesker i ressurssvake posisjoner. I fare for å generalisere vil det si at Laksevåg og Loddefjord har resurser, men også enkelte områder som i en årrekke har skåret lavt på levekårsindeksen. Det å mobilisere et lokalsamfunn er resurskrevende, og dersom området har forstyrrende faktorer som for eksempel kommunale boliger, rusproblematikk, lav utdanning, slitte skoler etc. vil dette ytterligere kunne fungere som barrierer mot mobilisering og muligheten til å delta i en endringsprosess. Trusselen som mobiliserte til kollektiv handling mot et felles mål i Ytre Sandviken var E39. Laksevåg derimot har stor utfordring med rus, med Strax-huset, LAR og Sammensenteret i det samme området, i tillegg til stor variasjon i bosammensetningen.

Kapittel 7: Avslutning

Jeg har i denne studien gått gjennom sentrale begreper og prosesser innen samfunnsarbeid med sikte på å besvare problemstillingen *hvordan har aksjonen mot bybanetrase i tunell ført til sosial deltakelse og endringsarbeid?* I kapittel 7 nøster jeg sammen de ulike funnen jeg har presentert i hvert kapittel. Jeg fortsetter å følge de tematiske inndelingene som i drøftingen. Avslutningsvis reflekterer jeg rundt andre funn i studien som kunne vært interessant å undersøke videre.

7.1 Mobilisering og betydning av plass.

Aksjonistene hadde et godt utgangspunkt i den eksisterende velforeningen, som forenklet mobiliseringsprosessen. Mobilisering er det første steget mot sosial deltagelse og endring, men for at prosessen skal igangsettes er identifisering av et problemområde og en ytre katalysator viktig. Gjennomgående for aksjonsgruppen har vært motivasjonen for å bidra til endringer i lokalsamfunnet sitt for å bedre barnas oppvekstmiljø. Motorveien E 39 oppleves som en direkte trussel mot dette. Aksjonistene har gjennom lengre tid ergret seg over veien, og har på denne måten begynt prosessen ved å stille kritiske spørsmål rundt sin egen hverdag. Freire (1999, 2014) sitt virke er sentralt i denne kritiske bevisstgjøringen, og han forfekter at ingen sosial handling og eller endringsarbeid er mulig uten å være sin egen posisjon bevisst. Aksjonen ble muliggjort som følge av Aps endringer i ståsted om hvorvidt bybanetraseen skulle gå i dagen eller legges i tunnel gjennom ytre Sandviken. Det ble den avgjørende faktoren, en utløsende gnist, som aktiviserte aksjonistene til handling. Samtidig er det tydelig at plassen i seg selv og lokalsamfunnet er av betydning for den kollektive handlingen. Plasser som er av betydning for oss er vi villige til å beskytte. Aksjonistenes ambivalens til sitt eget område vitnet om en emosjonell tilknytning, men også en frustrasjon over at E 39 gjorde det om til en transsportåre, brukt av mennesker som skal fra A til B. Når aksjonistene øynet en mulighet til å kunne endre plassens oppstyking av E 39, var det også en utløsende faktor for mobiliseringen og et steg mot sosial deltakelse og endring.

7.2 Deltakelse og empowerment

Gjennom deltakelse kan en oppnå endringer i eget liv. Arnstein (1969), Nikkhah & Reduzan (2009) og Cornwall (2008) fremhever at deltakelse gjort «rett» er når prosessen er styrt av og for de det gjelder. Dette kjennetegner bottom- up tilnærming til deltakelse, og er sentralt innen

samfunnsarbeid. Kjente arbeidsmetoder innen samfunnsarbeid, som Open Space (Owen, 2008) og Asset based community development (Mathie og Cunningham 2002), tar begge sikte på en slik nedenfra-og opp tilnærming. Det som er sentralt i disse metodene er tilstedeværelsen av en samfunnsarbeider som opptrer som en fasilitør eller en medhjelper. Denne medhjelperen skal bidra til å igangsette prosesser som kritisk refleksjon, problemidentifisering eller ressursidentifisering osv. I tilfeller i ytre Sandviken ser vi at aksjonistene selv er sine egne medhjelpere. Det er deres initiativ som på sikt fører til møter og forhandlinger med politikerne. De har gjennom egnede rom (Cornwall, 2008) drevet deltagelsesprosessen fremover, og skapt en aksjon driftet nedenfra – og opp. Deltakelse kan ikke skje uten endringer i maktforholdene mellom dem som sitter på makten, og dem som ønsker å jobbe for endringer. Aksjonsgruppen bygger gjennomslagskraft gjennom å samle støtte i lokalsamfunnet og oppmerksomhet i pressen, som i sum legger press på politikerne. Deltakelse handler om å endre situasjoner i eget liv, og når det er gjort riktig er det også en vei mot økt empowerment. Gjennom deltagelsen i aksjonen har aksjonistene bygget opp høy grad av emosjonell energi, som er en viktig faktor for handlekraft. De gikk inn i møte med politikerne med fokus på positivitet og dialog, en taktikk som høstet frukter, og de opplevde å utjevne maktbalansen. At aksjonsgruppen klarte å engasjere støtte i lokalsamfunnet har også bidratt stort til kollektive empowerment. Særlig ser vi betydningen av det relatert til TP. Han dro nytte av kollektivet dro nytte av hans individuelle empowerment og kunnskap. Gjennom høy grad av emosjonell energi og kollektiv empowerment har aksjonen sammen styrket egen påvirkningskraft og makten til å endre.

7.3 Fellesskap og sosial kapital

Det synes å være to typer opplevelser av fellesskap som opptrer i tiden under og etter aksjonen. Det ene er følelsen av stor-fellesskapet: det er ikke bare aksjonistene som eier seieren, men også alle de som bidro i brevakksjonen og som støttet aksjonen gjennom Facebook-gruppen. Den andre fellesskapsfølelsen er mer knyttet til aksjonistene og deres dannelse av et fellesskap. Dette bærer preg av å være et fellesskap gjennom en organisasjon, hvis viktigste budskap er å være lojal mot organisasjonens mål.

Avslutningsvis så ble det sagt at når den tid kommer at debatten blusser opp igjen, så skal de denne gangen gå direkte til politikerne, enn å ta alt i media. Dette er tegn på selvsikkerhet og

følelsen av kontroll. Det er også et tegn på at aksjonsgruppen har opparbeidet seg sosial kapital. Ytre Sandvikens styrke i aksjonen har vært at de har hatt sterk sosial kapital, både sammenbindende, men også etterhvert brobyggende. De klarte å danne disse svake, men betydningsfulle båndene til politikerne, samtidig som Georg og Inge skal ha mye av æren for utviklingen av disse båndene. Individuelt har den sosiale kapitalen økt. Blant annet Anna og Harald viser til bånd inn til skoleledelse, og andre personer som de nå kjenner til grunnet deltakelse i aksjonen. Disse kjennskapene gjør at de lettere kan ta kontakt dersom det skulle være noe. Det vitner om tillit og gjensidighet. De har også kulturell kapital; de er taleføre og har klart å argumentere for saken på en slik måte som ga gehør i det politiske rom. Det ville være uheldig å undervurdere effekten det har hatt på aksjonens handlekraft. Tilhørighet til fellesskap og gode sosiale nettverk gir økt mulighet til kollektiv handling og bygger ned barrierer for deltakelse. Aksjonsgruppens symbolske kapital har gitt dem en endringskraft som har kommet resten av lokalsamfunnet i ytre Sandviken til gode.

7.4 En endelig konklusjon, og tanker om veien videre

Så, hvordan har aksjonen mot bybanetrase i tunell ført til sosial deltakelse og endringsarbeid? Ovenfor har jeg vist til flere viktige faktorer og mekanismer innen samfunnsarbeid som har bidratt til dette. Målet er ikke å oppnå teoretisk generalisering, men å forstå hvordan denne gruppen av aksjonister har bidratt til å skape endringer i eget liv. Det hele kan oppsummeres i at gjennom mobilisering, økt individuell og kollektiv empowerment, bygging fellesskap og sosial kapital har aksjonistene klart å oppnå endringer for seg selv og lokalsamfunnet gjennom sosial deltakelse.

Gjennom arbeidet har jeg støtt på flere temaer og problemstillinger som ikke har passet inn i oppgavens omfang. Først og fremst hadde det vært interessant å se hvor aksjonsgruppen står i dag, over to år etter vedtaket, og ett år etter fylkes – og kommunevalget i 2019. Har aksjonsgruppen endret seg? Har strategien endret seg? Hvordan opplever de fellesskapet og engasjementet fra lokalmiljøet nå? Cornwalls (2008) begreper dyp og vid deltakelse kunne vært et interessant utgangspunkt for videre studier.

Carolines antagelse om at kjønn har hatt en påvirkning på hvor mye pressedeckning de fikk i aksjonen i 2017 er også interessant. I teori om undertrykkelse er ofte kvinner nevnt som en gruppe i samfunnet som opplever barrierer for deltakelse i politiske og samfunnsmessige prosesser.

Det siste temaet som kunne ha vært av interesse er å undersøke hvordan personer som deltok i engasjementet på Facebook-gruppen opplevde aksjonen, og hvordan den oppleves nå. Både hos de som var for aksjonen og trase i dagen, men også de kritiske røstene som i realiteten bidro til endringen fra åpen Facebook- gruppe, til en lukket en. Det hadde vært interessant å undersøke hvilke opplevelser disse «deltakerne» på nettet hadde, og om de opplevde samme fellesskapsfølelsen som aksjonistene, eller om deres framtidsutsikter for lokalmiljøet og ytre Sandviken har endret seg.

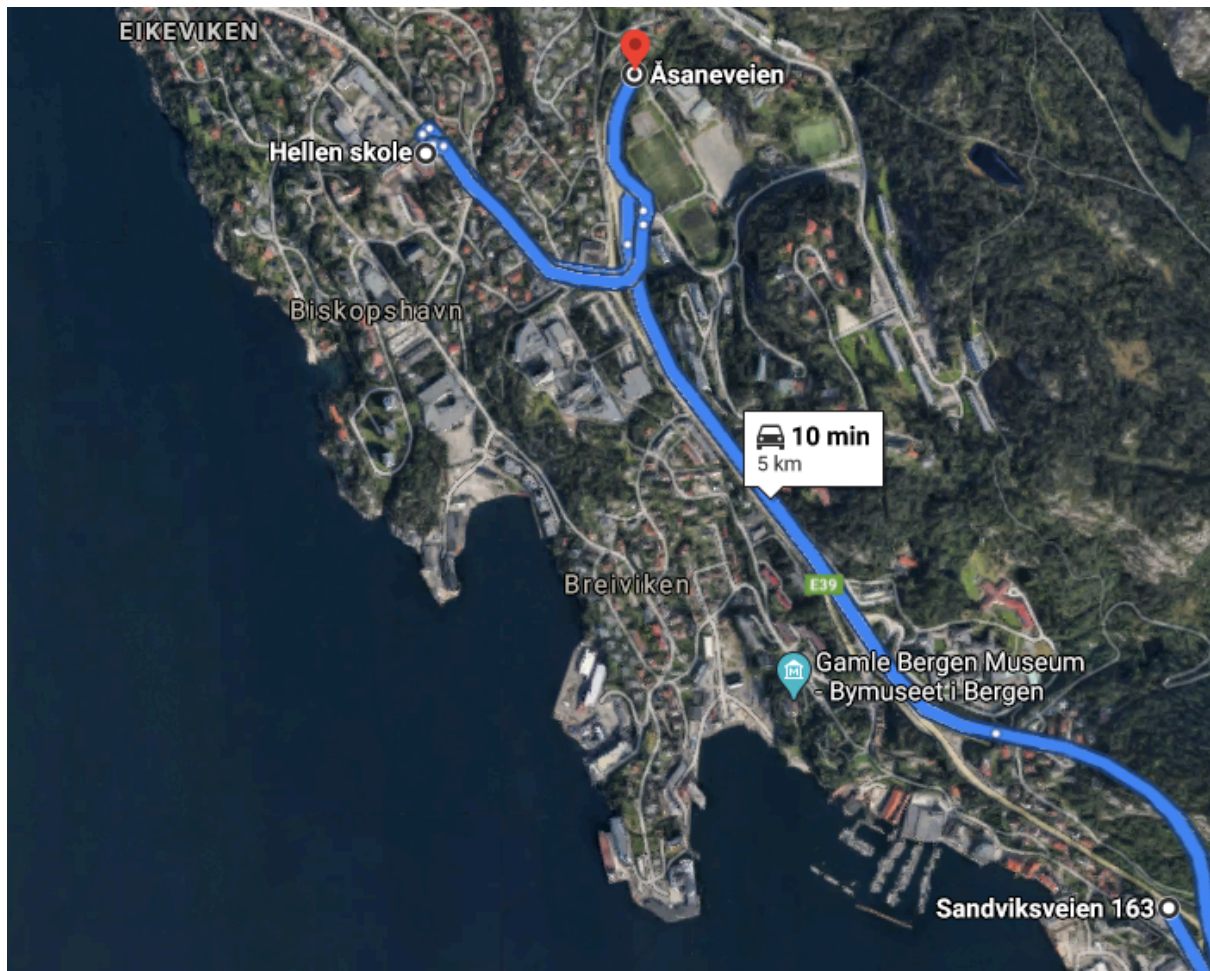
8. Kilder

- Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American planning association*, 35(4), 216-224. Doi: 10.1080/01944366908977225
- Askheim, O. P. (2012). *Empowerment i helse- og sosialfaglig arbeid. Floskel, styringsverktøy eller frigjøringsstrategi?* Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Bauman, Z. & May, T. (2004). *Å tenke sosiologisk* (2.utg.). Oslo: Abstrakt forlag
- Bergen Kommune. (2020, 9. april). Kommunale utleieboliger. Hentet fra <https://www.bergen.kommune.no/innbyggerhjelpen/bolig-og-sosiale-tjenester/botilbud/kommunal-bolig/kommunale-utleieboliger>
- Bergen kommune. (2016). Levekår og helse i Bergen. Hentet fra <https://issuu.com/hg-9/docs/bg-kommune-levekarssrapport-2016?e=19530043/41371289>
- Bourdieu, P. (1995). *Distinksjonen: en sosiologisk kritikk av dømmekraften* (A. Prieur, oversetter). Oslo: Pax Forlag.
- Bracht, N. F., Kingsbury, F. L. & Rissel, C. (1999). A five-stage community organization model for health promotion. Empowerment and partnership strategies. I N. F. Bracht (Red.), *Health promotion at the community level: new advances* (s. 83-104). Thousand Oaks, Calif: Sage Publications
- Cresswell, T. (2004). *Place: a short introduction*. Malden, Mass: Blackwell.
- Cornwall, A. (2008). Unpacking 'Participation': Models, meanings and practices. *Community Development Journal*, 43(3), 269-283.
- Dominelli, L. (2002). *Anti-oppressive social work theory and practice*. Basingstoke, Hampshire England: Palgrave Macmillan.
- Engelstad, F. (2005). *Hva er makt* (Vol. 11, Hva er). Oslo: Universitetsforlag.
- Freire, P. (1999). *De undertryktes pedagogikk* (2. utg; S. Lie, oversetter). Oslo: Gyldendal
- Freire, P. (2014). *Pedagogy of hope: Reliving pedagogy of the oppressed*. (R.R. Barr, oversetter). London: Bloomsbury Academic
- Grønli, K. (2020). Et sunnhetstegn for demokratiet. *Stat & Styring*, (01), 2-7.
- Grønmo, S. (2016). *Samfunnsvitenskapelige metoder* (2. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.

- Hansen, M. N. & Wiborg, Ø. N. (2010). Klassereisen – mer vanlig i dag? I K. Dahlgren & J. Ljunggren (Red.), *Klassebilder: Ulikhet og sosial mobilitet i Norge* (s. 197-212). Oslo: Universitetsforlaget.
- Henriksbø, K. & Grimen, A. L. (2014). Community work as part of neighbourhood renewal. I A. K. Larsen, V. Sewpaul. & G. O. Hole (Red.), *Participation in community work. International perspectives.* (s. 145- 158). Milton: Routledge
- Henriksbø, K. & Sudmann, T. T. (2011). Kollektiv handling skaper endring. *Fontene*, 2011 (12), 51-56. Hentet fra https://www.researchgate.net/publication/264934836_Kollektiv_handling_skaper_endring
- Hutchinson, G. S. (2010). *Samfunnsarbeid: mobilisering og deltakelse i sosialfaglig arbeid* (3. utg.ed.). Oslo: Gyldendal akademisk
- Hordaland Fylkeskommune, Bergen Kommune & Statens Vegvesen. (2019, 29.juli). Bybanefakta. Hentet fra <http://bergensprogrammet.no/bybanefakta>
- Johansen, S. (2008). Er fleksible systemer like fleksible for alle? I T. Bjørnrå, W. Guneriussen & V. Sommerbakk (Red.), *Utviklingshemning, autonomi og avhengighet* (s. 20-41). Oslo: Universitetsforlaget.
- Kaasa, A. (1989). *Samfunnsarbeid : Om lokal oppgaveløsning*. Oslo: TANO.
- Kaasbøll, J., Melby, L. & Lassemo, E. (2018). *Resiliente og helsefremmende lokalsamfunn.* (2018:00502). Trondheim: Sintef
- Koht, H. (2018). Tilbakeslag for organisert medvirkning i kommunalt planarbeid? *Plan*, (02), 28-33.
- Ledwith, M. (2005). *Community development: A critical approach*. Bristol, UK: Policy Press
- Lundberg, K.G. & Danielsen, H. (2010). Nærmiljø og plassmyter: Sentrum og drabantby mellom mangfold og trygghet. *Sosiologisk Tidsskrift*, 2, 115-136. Hentet fra <https://www-idunn-no.galanga.hvl.no/st/2010/02/art03>
- Mathie, A & Cunningham, G. (2002). *From Clients to Citizens: Asset-Based Community Development as a Strategy For Community- Driven Development*. Coady International Institute ISSN 1701-1590. No. 41-
- Miljøløftet. (2019, 27.juli). Bybanen til Åsane. Hentet fra <https://miljøløftet.no/prosjektliste/kollektiv/bybanen-til-asane/>
- Miljøløftet. (2019, 27.juli). Ofte stilte spørsmål. Hentet fra <https://miljøløftet.no/detteerMiljoloftet/Bompenger/ofte-stilte-sporsmal-og-svar/>
- Nikkhah, H. & Redzuan, M. (2009). Participation as a medium of empowerment in community development. *European Journal of Social Sciences* 11(1):170-176

- Nordgreen, L., Økland, M., Henriksbø, K., & Sudmann, T. (2018). Negotiating obstacles in the making of a parkour site at Leitet – children and young people's participation in area development. *Community Development Journal*, 53(3), 424-445.
- Owen, H. (2008). *Open space technology : A user's guide* (3rd ed., rev. and expanded. ed.). San Francisco, Calif.: Berrett-Koehler.
- Prieur, A. & Rosenlund, L. (2010). Danske distinksjoner. I K. Dahlgren & J. Ljunggren (Red.), *Klassebilder: Ulikhet og sosial mobilitet i Norge* (s. 111-128). Oslo: Universitetsforlaget.
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. New York: Simon & Schuster.
- Schiefloë, P. (2002). Byen – ideal for det gode liv? *Plan*, (02), 4-9.
- Skogerbø, E., & Moe, H. (2015). Twitter på tvers - koblinger mellom journalister og politikere. *Norsk Medietidsskrift [elektronisk Ressurs]*, 22(3), 1-21
- Solvang, P. (2002). *Annerledes: Uten variasjon, ingen sivilisasjon*. Oslo: Aschehoug.
- Starrin, B. (2007). Empowerment som livsinnstilling- kan vi lære noe av Pippi Langstrømpe?. I P.O. Askheim & B. Starrin (Red.), *Empowerment i teori og praksis* (s.59-71). Oslo: Gyldendal akademisk
- Sudmann, T.T. & Folkestad, H. (2015). Deltakelse som engasjement og utfordring-samfunnsarbeid med utviklingshemmede. *Tidsskrift for velferdsforskning*, 18 (1), 7- 17.
- Ødegård, G., Loga, J., Steen-Johnsen, K. & Ravneberg, B. (2014). *Fellesskap og forskjellighet - integrasjon og nettverksbygging i flerkulturelle lokalsamfunn*. Oslo: Abstrakt forlag AS.

Vedlegg 1: Kart over geografisk avgrensing til aksjonen

Kart over den geografiske avgrensingen aksjonen opererte med. Sandviksvein 163 er adressen til Glas-Knagg bygget. Eidsvågstunnelen starter der det er markert for *Åsaneveien*. Kartet er laget i google maps.

Vedlegg 2: Kart over bybanetrase i dagen til Åsane

Miljøløftet. (2020). Bybanen. Sentrum – Åsane. [Illustrasjon]. Hentet fra <https://miljøløftet.no/prosjektliste/kollektiv/bybanen-til-asane/>

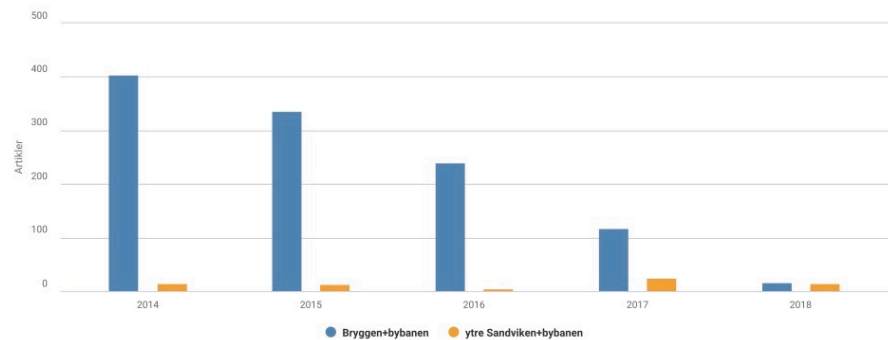
Vedlegg 3: Dekning over tid

Arkivanalyse -

Uttak 23.08.2019 Kilde: Retriever

Dekning over tid

Profil

Bryggen+bybanen

01.01.2014 - 01.02.2018

ytre Sandviken+bybanen

01.01.2014 - 01.02.2018

Søk	2014	2015	2016	2017	2018	Totalt
Bryggen+bybanen	404	336	240	117	17	1114
ytre Sandviken+bybanen	15	13	5	25	15	73
Totalt	419	349	245	142	32	1187

Vedlegg 4: NSD søknad og godkjenning

NSD - Min side

01.06.2020, 23:46

Norsk Ragnhild Bolli Nepstad

Hvordan bybanen manet til aksjon i Ytre Sandviken

Referanse

134340

Status

Vurdert

Åpne Meldeskjema

Vurdering

Skriv melding her. Vær oppmerksom på at meldingen du skriver blir synlig for din institusjon i Meldingsarkivet og alle som får delt tilgang til prosjektet ditt.

Send melding

N

NSD Personvern

02.01.2020 16:43

Det innsendte meldeskjemaet med referansekode 134340 er nå vurdert av NSD.

Følgende vurdering er gitt:

NSD har vurdert endringen registrert 01.01.2020.

Vi har nå registrert 30.06.2020 som ny sluttdato for forskningsperioden.

NSD vil følge opp ved ny planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til videre med prosjektet!

Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

N

NSD Personvern

01.01.2020 13:01

Kvittering på at meldeskjema med referansekode 134340 er innsendt og mottatt.

N

NSD Personvern

31.12.2019 09:00

Ifølge opplysningene registrert i meldeskjema med referansenummer 134340, skal behandlingen av personopplysningene være avsluttet. I tråd med NSDs avtale med institusjonen din, tar vi nå kontakt med deg for å avklare at behandlingen av personopplysningene er avsluttet. Vi ber deg om å sjekke alle opplysningene som er registrert på siden «Varighet» i meldeskjemaet og bekrefte at de er korrekte ved å trykke «Bekreft innsending» på

siden «Send inn» i meldeskjemaet.

Dersom det er endringer, må du først oppdatere meldeskjemaet før du sender det inn. Les om hvilke endringer som skal vurderes av NSD nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html

Institusjonen din blir varslet hvis du ikke sender inn skjemaet innen 30 dager.

According to the information registered in your Notification Form with reference number 134340, the processing of personal data should now have ended. In accordance with NSD's agreement with your institution, we are contacting you to determine whether the processing of personal data has ended. We ask that you check the information registered on the page «Duration of processing» in your Notification Form and confirm that it is correct by clicking on «Confirm send in» on the page «Send in».

If changes have been made, you must update the contents of the Notification form before you send it in. Read more about which changes should be assessed by NSD:

nsd.no/personvernombud/en/notify/notifying_changes.html

Your institution will be notified if you do not send in the form within 30 days.

N

NSD Personvern

13.01.2019 13:38

Det innsendte meldeskjemaet med referansekode 134340 er nå vurdert av NSD.

Følgende vurdering er gitt:

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg 13.01.19. Behandlingen kan starte.

MELD ENDRINGER

Dersom behandlingen av personopplysninger endrer seg, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. På våre nettsider informerer vi om hvilke endringer som må meldes. Vent på svar før endringer gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 31.12.2019.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen

- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

N

NSD Personvern

11.01.2019 16:31

Kvittering på at meldeskjema med referansekode 134340 er innsendt og mottatt.

019fccaf

Vedlegg 5: Informasjonsskriv

Vil du delta i forskningsprosjektet

«*Hvordan bybanen manet til aksjon i Ytre Sandviken*»

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å se nærmere på hvordan planleggingen av bybanetraseen til Åsane virket inn på området Ytre Sandviken. Nøkkelord for studien er: deltakelse, empowerment, mobilisering, grasrotmobilisering, sosial kapital for å nevne noen. Som deltaker, eller respondent, vil jeg gjennomføre et intervju med hver enkelt av respondentene. I dette skrevet finner du informasjon om målene for studien og hva deltakelse i studien vil innebære for deg.

Formål

Jeg er masterstudent i samfunnsarbeid ved Høgskulen på Vestlandet, og skal bruke innhentet informasjon for å finne svar på studiens problemstilling. Jeg ønsker å gjennomføre individuelle intervjuer der jeg går prøver å få tak i hva utredningen av bybanetraseen har hatt å si for området Ytre- Sandviken. For å undersøke dette er jeg ute etter hvordan du har opplevd saken, hvordan du opplever det nå som det er litt på avstand, og hva du tror prosessen har gjort for deg og området.

Masteroppgavens problemstilling er

- *Hvordan opplevdes aksjonen og prosessen mot bybane i tunell i Ytre Sandviken av innbyggerne som deltok?*

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Høgskulen på Vestlandet er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

For å nå frem til de rette respondentene har jeg valgt å rekruttere utvalget gjennom *snøballutvelgelse*. Det vil si at jeg har kommet i kontakt med en person som har vært involvert i motstanden mot bybanetraseen i tunnel til Åsane, som videre har kommet med tips om andre som kan passe som respondenter. Det vil si at du er en av disse personene. Jeg er interessert i å få et balansert utvalg, både i kjønn, alder og grad av deltakelse i prosessen. Tilsammen trenger jeg 8 personer som ønsker å stille opp. Dersom du føler at dette kan passe deg håper jeg at du ønsker å delta i studien.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du svarer på en rekke spørsmål som jeg stiller deg. Intervjuet er uformelt, og er designet for å undersøke nøkkelmomenter, men åpner også for at du som respondent har mulighet til å komme med opplysninger som du føler er relevant for studien. Det vil ta deg ca. 1 – 1.5 time. Intervjuet vil bli tatt opp på diktafon, i tillegg kommer jeg til å ta notater underveis. Det er intervjuet som vil være datagrunnlaget for oppgaven. All personlig informasjon som kommer frem vil bli anonymisert.

I tillegg kan det bli aktuelt å innhente data fra andre kilder, her media, men det er ikke avklart enda. Formålet vil i så tilfelle være for å vise hvilken rolle media har hatt for saken.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg har fortalt om i dette skrivet. Jeg behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Det er jeg og min veileder, Synnøve Kristine Nepstad Bendixsen, som vil ha tilgang til det innhentede datagrunnlaget.

Navnet og kontaktopplysningene dine vil bli erstattet med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data.

Du som person vil ikke kunne bli gjenkjent i den publiserte masteroppgaven blant den generelle befolkning. På grunn av sakens natur, kan det være en risiko for at andre involverte i aksjonen som skulle komme til å lese studien kan kjenne deg igjen. Grunnet studiens fokus på Ytre Sandviken og dets innbyggere, vil stedsnavnet ikke bli anonymisert. Alle personlige opplysninger vil som nevnt bli anonymisert.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes innen utgangen av august 2019. Når masteroppgaven er levert inn vil alle opptak og sensitive opplysninger bli slettet i sin helhet.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra *Høgskulen på Vestlandet* har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Høgskulen på Vestlandet ved Synnøve Kristine Nepstad Bendixsen, ,
Synnove.Kristine.Nepstad.Bendixsen@hvl.no, tlf 55 58 72 18
- Vårt personvernombud: Kjetil Grimastad Lundberg, Kjetil.Grimastad.Lundberg@hvl.no,
tlf 55 58 70 45 [sett inn navn på personvernombudet hos behandlingsansvarlig
institusjon]
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personverntjenester@nsd.no) eller
telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Synnøve Kristine Nepstad Bendixen
Prosjektansvarlig/veileder

Ragnhild Bolli Nepstad
Student

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *Hvordan bybanen manet til aksjon i Ytre Sandviken* og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju med opptak

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, når masteroppgaven leveres inn ca. august 2019.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 6: Intervjuguide

Intervjuguide

Foreløpig problemstilling

- *Hvordan opplevdes aksjonen og prosessen mot bybane i tunell i Ytre Sandviken av innbyggerne som deltok?*

Forskningsspørsmål

- Hvordan ble mobiliseringen gjennomført – undersøke prosessen
- Hvordan opplevde de sin egen deltakelse?
- Har aksjonen hatt effekt på individuell og kollektiv empowerment i området?
- Har det ført til en følelse av et større, eller sterkere, fellesskap?
- Er fellesskapet det samme nå som under perioden aksjonen fant sted?

Innledende spørsmål

- Alder?
- Sivilstand, barn?
- Utdannelse?
- Jobb?
- Hvor lenge har du bodd i ytre Sandviken/Øyjorden?
- Hvorfor bosatte du deg i Ytre- Sandviken?
- Tidligere, eller nåværende, deltakelse i andre aksjoner eller demonstrasjoner?
- Tidligere, eller nåværende, engasjement i frivillig arbeid/organisasjoner?

Hovedspørsmål

1: Jeg ønsker å få tak i din opplevelse som deltaker i aksjonen. Kan du fortelle om hvordan og hva som utløste ditt engasjement i saken?

Eventuelle oppfølgingsspørsmål dersom ikke utfyllende svar:

- Hvordan hørte du om aksjonen?
- Når ble du en del av aksjonen?
- Hvordan opplevde du aksjonen?
- Hva var din rolle i aksjonen?

2: Hva tror du var grunnen til at så mange engasjerte seg i saken?

3: Følte du at du hadde en mulighet til å gjøre en endring?

Eventuelle oppfølgingsspørsmål/ klargjøring: i eget liv, for området?

4: Hvordan ble du påvirket av de andre som deltok i aksjonen?

6: I ettertid, tror du aksjonen åpnet for deltakelse fra alle som ønsket det?

Eventuelle oppfølgingsspørsmål: Var det rom for alle typer deltakelse? Kan du fortelle om hvordan folk deltok?

7: Har deltakelse i aksjonen gitt deg noen konsekvenser eller følger? Enten negative eller positive?

8: Hvordan var forholdet ditt til naboene og nabolaget før aksjonen?

Eventuell oppfølging: opplever du at det har endret seg?

9: Har det påvirket ditt sosiale nettverk?

10: Hvem opplevde du som motpart/ motparter i aksjonen, og hvordan opplevde du motparten?

Eventuelt oppfølgingsspørsmål: Hvordan har du opplevd den politiske prosessen?

11: Hva tror du at media har hatt å si for aksjonen?

12: Hva har Facebook-gruppen betydd for aksjonen?

13: Tror du kjønn har hatt noe å si i forhold til medias dekning?

14: Hva tror du TP har hatt å si for aksjonen?

Eventuell oppfølging: hva tror dere dere har hatt å si for TP?

15: Hva tenker du om at Høyre har begynt å «vingle» igjen?

Avsluttende spørsmål

16: Hva følte du da Byrådet snudde og vedtok dagløsningen?

17: Føler du at aksjonen er avsluttet?

18: Er det noe du ønsker å legge til?